

BETÆNKNING

VEDRØRENDE

NOGLE

AF- OG NEDKRIMINALISERINGS SPØRGSMÅL

Juridisk Laboratorium

Bispetorvet 3

1167 København K

Tlf. 01-157316

BETÆNKNINGSDRUMMER 650
MARTS 1972

Forlaget
København
1958

Indhold

	Indledning.	
Kapitel 1:	Almindelige synspunkter	5
-	2: Nedkriminalisering	25
-	3: Enkelte tilfældegrupper	42
	4: Straffuldbyrdelsen	63
-	5: Sanktionerne	70
-	6: En moderat sænkning i strafudmålingsniveauet	73
Bilag	1: Notat vedrørende spørgsmålet om hæftestraffens ophævelse	77
-	2: Ændringsforslag vedrørende straffelovens specielle del	84
-	3: Hæftestrafbestemmelser i særlovgivningen	108

Indledning

Af den almindelige kriminalpolitiske debat i de seneste år har man set kravet om reduktion af mængden af den strafferetlige frihedsberøvelse fremtræde med stadig større styrke. På denne baggrund og under henvisning til resultaterne af justitsministeriets kriminalpolitiske konference i juni 1971 i Snekkersten anmodede justitsministeriet i slutningen af december måned 1971 vicefængselsinspektør Ole Hansen, Københavns Fængsler, fuldmægtig i justitsministeriet

Jacques Hermann og vicefængselsinspektør, lic. jur. Ole Ingstrup, Statsfængslet på Kragsskovhede, om hurtigt at overveje de nævnte problemer og fremkomme med indstilling vedrørende egnede foranstaltninger til løsning af disse.

Når indstillingen ikke har kunnet afgives tidligere, skyldes dette i første række tekniske problemer i forbindelse med indstillingens mangfoldiggørelse.

København, februar 1972.

Ole Hansen   Jacques Hermann   Ole Ingstrup

Kapitel 1

Almindelige synspunkter.

1. Arbejdsgruppen fandt det nødvendigt at søge en afklaring af, hvilken principiel struktur den debat har, som er baggrunden for arbejdsgruppens opgaver, og man fandt, at en sådan analyse måtte foretages, forinden arbejdsgruppen overvejede enkeltforanstaltninger til fremme af målet med arbejdsgruppens opgaver.

Arbejdsgruppen konstaterede, at der formentlig må antages i faglige og politiske kredse at være enighed om, at det er nødvendigt at drøfte spørgsmålet om kriminalisering og afkriminalisering samt reaktionsintensiteten i vore dage.

Der finder da også en drøftelse sted på mange planer og på mange steder. — Der tales meget, og der skrives meget om disse ting, men som det er sædvanligt for nye problemstillinger eller problemstillinger, der fremtræder selvstændigt som nye, er det også for denne debat noget karakteristisk, at den føres på en usammenhængende måde, og at man tager spørgsmålene op på en måde, der trods en vis indre ensartethed i behandlingsmåden dog forekommer langt fra gennemsystematiseret.

Man behandler en lang række af problemer med indre fællesskab på en isoleret måde, og det er arbejdsgruppens opfattelse, at man ved sådanne »spotdebatte« taber en del af det, der kunne opnås gennem en samlet indsats på området.

Det er arbejdsgruppens indtryk, at debatten på sin vis har været præget af en problembehandling, der er for fast forankret i juridisk tænketradition.

Afkriminaliseringsdebatten har været præget af delingen af situationer i kriminaliserede og ikke-kriminaliserede, og på den anden side har man ved siden heraf ført — som i Kriminalistforeningen i 1970 - en debat om anvendelse af betingede domme, hvor man i øvrigt synes at spore en vis tendens til at finde det forsvarlig at gå videre

end hidtil i retning af at bringe ikke-frihedsberøvende foranstaltninger i anvendelse.

Det, der efter arbejdsgruppens opfattelse imidlertid er brug for, er en samlet vurdering af de hensyn, som betinger debattens opkomst, og en grundig analyse af de momenter, som indgår i strafforvendelsen på alle planer.

Man må vel først spørge sig, hvad det er man vil i denne debat, og hvorfor vi har denne debat? Og hvorfor har vi denne debat med særlig styrke i netop disse år?

Og med en styrke, som tegner sig i et accelererende tempo?

Som nævnt er den største del af debatten ført ud fra den synsvinkel, at det gælder om at flytte en større eller mindre mængde af situationer ud fra det kriminaliserede område og over i den straffri sfære, og for at løse denne opgave har de fleste, som har beskæftiget sig med problemernes løsning, foretaget en gennemgang af den senest bekendtgjorte straffelov og dér fra en ende af læst bestemmelserne igennem for at se, om dog ikke en enkelt eller nogle få bestemmelser kunne udgå. - Denne tænke måde har præget den nordiske debat i de seneste år. Se således årsmødet i den Svenske Kriminalistforening i 1969 med Holger Romander og Alvar Nilson i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1970 p. 209-220, Hans Thornsted i Festskrift til Ivar Agge, 1970 p. 369-392 og forskellige andre indlæg i denne debat. - Afkriminaliserings-spørgsmålet var genstand for drøftelse på Dansk Kriminalistforenings årsmøde 1971 med lektor Vagn Greve og statsadvokat Per Lindegaard som indledere, men disse indlederes foredrag foreligger endnu ikke publiceret.

En vurdering af de resultater, som man ad den ovenfor beskrevne vej synes at være nået frem til, efterlader imidlertid en fornemmelse af, at der ikke rigtigt er et rimeligt forhold mellem de udfoldede anstrengelser og de opnåede resultater.

Dette er muligvis begrundet i den kendsgerning, at man sætter sig selv i valget mellem to yderpunkter, strafbar: ja eller nej, og derved dels anvender den metode at efterprøve de hensyn, som i sin tid har talt for kriminaliseringen, dels foretager overvejelserne på grundlag af lovens abstrakte beskrivelse. -- Ved en sådan fremgangsmåde vil det formentlig ofte vise sig, at de bærende hensyn som regel vil være til stede endnu (omend muligvis i en afsvækket form), således at en total afkriminalisering stiller sig som en temmelig umulig løsning, uden at man på den anden side ved den nævnte synsmåde opnår den gevinst, som ligger i at indse afsvækkelsen i de bærende hensyn - for eksempel som et argument for ændring i en eksisterende udmålingspraksis.

Det er næppe noget centralt i denne debat, om et forhold formelt er kriminaliseret eller ikke. Man kan se, at et meget betydeligt antal bøder - ca. 300.000 om året - pålægges borgerne i dette land, uden at det giver anledning til den store debat - og det stadigt stigende antal forhold, som inddrages under det bødebelagte område, underlægges i virkeligheden det kriminaliserede felt uden nogen særlig debat. Denne del af det, der undertiden er kaldt den strafferetlige inflation, finder således sted uden afgørende, almindelig modstand.

Hvad der derimod synes at være centralt i denne tid og som baggrund for afkriminaliseringsdrøftelserne er, at man ganske vist kan acceptere bøden - navnlig den beskedne - men man kan ikke lide frihedsberøvelsen.

Friheden er blevet mere betydningsfuld end tidligere - eller erkendelsen af friheden som et betydeligt gode er trådt klarere frem end tidligere og har ført med sig, at man i højere grad nu end tidligere stiller krav om meget overbevisende argumentation ikke alene for at anvende frihedsberøvelse, men også for at give frihedsberøvelsen den udstrækning, som den har i det ene eller det andet tilfælde.

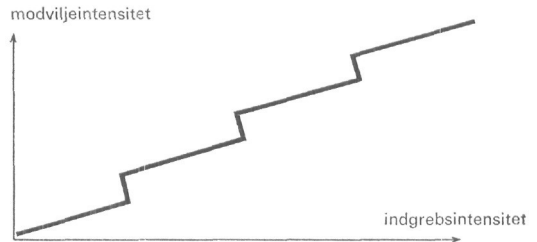
Man har ligesom stærkere lagt bevisbyrden om med hensyn til frihedsberøvelsen som kriminalpolitisk instrument eller måske snarere understreget endnu kraftigere, at det er statsmagten, der må begrunde det frihedsberøvende indgreb, og ikke blot dette, at indgrebet foretages, men også, at indgrebet ikke kunne have været korterevarende.

Denne bevisbyrde er i virkeligheden blevet vanskeligere at løfte i de seneste år, hvor man i en ret betydelig udstrækning har været i stand til at dokumentere, hvor lidt man i virkeligheden kan sige om virkningerne af de såkaldt positive elementer i frihedsberøvelsen som straf.

Man kan ikke så let som tidligere henvise til behandlingsmæssige hensyn som begrundelse for at iværksætte en frihedsberøvelse eller for at give frihedsberøvelsen en længere udstrækning, end hvad ganske elementære lighedsgrundsætninger tilsiger.

Mellem den ubetydelige bøde og den langvarige, ubetingede frihedsberøvelse findes der et register af forskellige sanktioner, som man bliver mere og mere reserveret overfor, jo strengere indgrebet er - og specielt når indgrebet får karakter af frihedsberøvelse, synes modviljen at blive markant.

Man befinder sig med andre ord på et kontinuum - omend et kontinuum med brud på, således som det er illustreret i nedenstående diagram.

Brudpunkterne består for eksempel i følgende overgange:

- Ikke-kriminalt/kriminalt.
- Bødesanktion/frihedsberøvelse.
- Betinget/ubetinget afgørelse.
- Kort/lang frihedsberøvelse.
- Tidsbestemt/tidsubestemt frihedsberøvelse.

Hvad der må være kernen i denne debat synes således at være, hvorledes man får en situation eller mange situationer flyttet fra et højere til et lavere placeret niveau på den antydede kurve.

Det bliver altså en lang række forskellige - til dels krydsende hensyn - som må overvejes for hver enkelt situation:

Argumenter for afkriminalisering kan således krydses afgørende af modhensyn, men muligvis ikke afgørende nok til, at en sanktionsændring kan anses for uforsvarlig.

Påtaleforhold kan begrænse en for mekanisk, politimæssig indskriden i tilfælde, som belaster politiet meget (en argumentation, som ofte ses anført omkring pengeinstitutternes checkordning).

Strafudmålingsovervejelser kan muligvis i visse tilfælde inspirere til partielle afkriminaliseringer, som går på tværs af de gerningsbeskrivelser, der ses i loven.

Man må mærke sig, at for blot få år siden kunne visse hensyn være bærende i relation til strafudmålingen, medens de i dag kan være undergået så afgørende nyvurderinger, at der er grundlag for en praksisændring.

Endelig er det en naturlig følge af det sagte om problemstillingens generalitet, at også den måde, hvorpå straffene fuldbyrdes, må med i billedet for at få et overblik over, hvorvidt der på denne måde lader sig påvise veje til nedsættelse af den lidelsessum, som det må være arbejdsgruppens hovedmål at reducere.

Konkluderende vedrørende disse almindelige overvejelser må arbejdsgruppen understrege, at man ideelt set må foretage en gennemgribende vurdering af hele den kriminalpolitiske praksis, strækkende sig fra lovens beskrivelse af det strafbare område over efterforskningsforholdene, tiltalepraksis, praksis omkring påstandsnedlæggelse, domstolens udmålingspraksis og til en indholdsvurdering af sanktionssystemet.

Med meget af dette er man allerede i gang, men der findes for tiden talmæssige og politiske forhold, som gør, at situationen nu trænger sig på med krav om gennemdrøftelse af reformer med en særlig styrke.

Arbejdsgruppen er bedt om at afgive indstilling meget hurtigt og har derfor ikke været i stand til at leve op til de ovennævnte idealer, men har tværtimod foretrukket at benytte sig af en fremgangsmåde — som man ovenfor har kritiseret andre for at følge - og således undersøge enkeltområder i lyset af den givne opgave, men dog således at man til stadighed har haft problemstillingens generalitet i tankerne.

2. Den fængselsmæssige situation - og ved denne kan jo meget læses om den kriminalpolitiske praksis - er her til lands for tiden den, at vi set i relation til en række europæiske lande ligger overordentlig højt i antal indsatte, således som det også fremgår af

dennævnte tabel 1, der viser antallet af indsatte i fængselsvæsenets institutioner pr. 100.000 indbyggere den 1. januar 1971.

Tallene i tabel 1 og tabel 2 er stillet til rådighed for arbejdsgruppen af det hollandske justitsministerium.

Tabel 1. Antal indsatte pr. 100.000 indbyggere pr. 1. januar 1971.

Holland	22,4
Norge	37,1
Frankrig	59,9
Belgien	60,2
Sverige	61,4
Luxembourg	64,1
Danmark	69,8
England	72,4
Vest-Tyskland	83,6

Som det ses af tabel 1 ligger Danmark tredje højst i antal indsatte pr. 100.000 indbyggere, når landet sammenlignes med 8 andre europæiske lande med stort set samme kulturelle baggrund og niveau som Danmark, idet Danmark har knap 70 indsatte pr. 100.000 indbyggere eller mere end 3 gange så mange som Holland med godt 22 indsatte pr. 100.000 indbyggere.

Kun England og Vest-Tyskland ligger højere end Danmark, og for Englands vedkommende er niveauforskellen i forhold til Danmark minimal.

Tabel 2. Antal varetægts/anger forud for dørrfældelse pr. 100.000 indbyggere.

Sverige	6,9
England	9,5
Holland	10,4
Luxembourg	12,6
Belgien	13,2
Norge	13,7
Vest-Tyskland	18,2
Frankrig	21,3
Danmark	22,0

Af tabel 2 ser man, at Danmark af alle de sammenlignede lande i tabellen ligger højest i antallet af varetægtsfanger, som sidder i varetægt forud for deres dom, idet Danmark har 22 sådanne varetægtsfanger pr. 100.000 indbyggere eller mere end tre gange så mange som Sverige og mere end dobbelt så mange som Holland og England.

Det er en velkendt sag, at sammenligninger af denne type ikke uden videre lader sig gennemføre, og det er da også for arbejdsgruppen indlysende, at en nøjere analyse af de forhold, som gør sig gældende i de enkelte lande, herunder ikke mindst en analyse af den kriminalstatistiske baggrund, vil vise, at der muligvis på enkelte områder må foretages omrubiceringer i de talmæssige angivelser.

Det må imidlertid efter arbejdsgruppens opfattelse anses for en kendsgerning, at man på det europæiske kontinent kun kender to lande, nemlig England og Vest-Tyskland, som for tiden har en større procentvis fangebefolkning, end det er tilfældet i Danmark.

I Tyskland er man i gang med alvorlige bestræbelser for at bringe antallet af indsatte ned.

Uanset at man som nævnt må gå ud fra, at statistiske analyser af mere dybtgående art vil kunne bringe tallene til nogen ændring i forhold til, hvad der umiddelbart synes at fremgå af statistikkerne - arbejdsgruppen tænker herved navnlig på en sammenligning mellem opklaringstal og anmeldelsestal - må det vel kunne fastslås som en forholdsvis almindeligt accepteret kendsgerning, at der i en del nationer - arbejdsgruppen tænker herved navnlig på Norge, Sverige og Holland - i al fald må antages at gøre sig ensartede samfundsmæssige og kulturelle forhold i det hele gældende, således at det næppe vil være meningsfuldt at hævde, at forskellen mellem disse lande på den ene side og Danmark på den anden side kun er tilsyneladende.

Arbejdsgruppen finder altså at måtte konstatere, at vi ligger højt - overordentligt højt - i forhold til de lande, som vi sædvanligvis sammenligner os med, når sammenligningen gælder antallet af indsatte set i relation til befolkningens størrelse.

Den næste kendsgerning, som begrundes arbejdsgruppens aktivitet på dette område, er, at man fra politisk - herunder kriminalpolitisk - side nu er indstillet på at foretage effektive foranstaltninger for at bringe antallet af indsatte ned i forhold til, hvad der nu er tilfældet.

Hertil kommer, at der efter arbejdsgruppens opfattelse eksisterer et meget presserende behov for at foretage ændringer i den kriminalpolitiske sanktionspraksis, såfremt

fængselsvæsenets anstaltskapacitet skal holdes konstant.

Der sigtes herved navnlig til det forhold, at der for tiden findes ca. 1.000 personer - svarende til ca. et halvt års produktion af korte, ubetingede frihedsstraffe - der venter på at komme i fængsel, men som ikke kan komme i fængsel på grund af pladsmangel i institutionerne, og at der herudover findes en kvote på omkring 2.300 hæftedomfældte, som er i samme situation som de nævnte korttidsstraffede fængselsdomfældte.

Nu er arbejdsgruppen på det rene med, at man naturligvis kan hævde, at det er en bagvendt problemstilling at tage situationen op til overvejelse netop på grund af administrative besværligheder eller delvis på denne baggrund.

Konsekvensen af dette synspunkt måtte være, at man foretager skridt til hastig etablering af fængselsbygninger, som er i stand til at absorbere den opståede »pukkel« på godt og vel 3.000 personer og derudover er i stand til at fuldbyrde samtlige de domme, som må forventes at ville komme i de næstfølgende år som følge af det stigende antal ubetingede frihedsstraffe.

Imidlertid forekommer det ikke arbejdsgruppen at være helt så bagvendt at vurdere et lands kriminalpolitiske situation ud fra en betragtning over antallet af indsatte i fængselsvæsenets institutioner.

Som det så ofte er påpeget, kan rationalitet i relation til kriminalpolitiske problemstillinger såvel være et spørgsmål om at vurdere opklaringsprocenter i forhold til anmeldelsestal som et spørgsmål om at analysere antallet af fængselsindsatte i forhold til den voksne befolkning over kriminel lavalder.

Anlægger man det sidste synspunkt, er det aldeles rationelt for ikke at sige bydende nødvendigt i forhold til de øvrige europæiske lande, som vi plejer at drage sammenligninger med, at foretage skridt til at nedbringe vort antal af fængselsindsatte eller i al fald foretage bestræbelser, som sigter mod at holde det nuværende niveau konstant uanset en mulig udvikling i landets kriminalitet.

3. Når man bliver bedt om at foretage skridt, som sigter til det i indledningen nævnte mål, er der visse elementære spørgsmål, som naturligt rejser sig.

For det første må man spørge sig, om det er muligt at drage nytte af den allerede foretagne forskning på dette område, når reformerne skal overvejes, eller om det på den anden side er muligt at foretage forskning eller lade forskning foretage, som sigter henimod målet, eller til belysning af beslutningsprocessens præmisser.

Besvarelsen af dette spørgsmål afhænger naturligvis i meget høj grad af de samtidige, tidsmæssige ressourcer, som stilles til rådighed for arbejdet.

I arbejdsgruppens situation har man måttet erkende, at den tid, som er stillet til rådighed for arbejdsgruppen, ikke tillader at foretage eller lade foretage forskning til belysning af problemstillingen, og man er derfor på det forskningsmæssige område henvist til at drage nytte af allerede tidligere foretagne forskning.

Med henblik herpå må man imidlertid nok erkende, at selv om der er skrevet enkelte artikler, som allerede er nævnt i indledningen, er disse for det første næppe epokegørende, og for det andet synes ingen af dem at anvise hurtige veje til opnåelse af rimelige forskningsmæssige resultater.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at det nok ikke alene vil volde metodiske, men også tidsmæssigt helt uoverstigelige problemer at stille særlige krav om forskning som baggrund for de forslag, som arbejdsgruppen skal fremkomme med, og arbejdsgruppen må således også på dette område afstå fra at gennemføre, hvad man ud fra et ideelt synspunkt måtte finde ønskeligt.

Derimod har arbejdsgruppen foretaget en række mindre og to større undersøgelser for at være i besiddelse af illustrerende materiale til brug for overvejelserne på de enkeltområder, som man har måttet koncentrere sig om.

For det første indhentede man oplysninger fra de enkelte anstalter under fængselsvæsenet vedrørende alle fængselsdomfældte, som den 9. december 1971 opholdt sig i fængselsvæsenets anstalter bortset fra arresthusene og Københavns Fængsler.

Dette materiale omfattede ialt 1436 personer, og undersøgelsen vedrørende materialet benævnes i det følgende »landsundersøgelsen«.

Der næst undersøgte man det antal indsatte på statsfængslet på Kragsskovhede, som

inden for kalenderårene 1969, 1970 og 1971 blev indsat i denne fængselsinstitution - ialt 1.893 personer. Undersøgelsen benævnes i det følgende »Kragsskovhedeundersøgelsen«.

For det sidstnævnte materiales vedkommende fandt man det hensigtsmæssigt at vælge indsættelserne på statsfængslet på Kragsskovhede, fordi denne anstalt næsten undtagelsesfrit modtager ufarlige recidivister — en gruppe, hvor man på forhånd måtte forvente, at muligheden for en forholdsvis lempeligere udmåling end den hidtil almindelige skulle være til stede.

Herudover har arbejdsgruppen foretaget en række mindre undersøgelser til belysning af særlige problemer, men for disse undersøgelser vil der blive redegjort i forbindelse med deres anvendelse nedenfor.

4. Arbejdsgruppen har undersøgt den udvikling, som har fundet sted i anvendelsen af de forskellige sanktioner i den seneste halve snes år og har herved fundet en række forhold, som det efter arbejdsgruppens opfattelse er hensigtsmæssigt at præcisere, idet en række ofte udtalte almindelige antagelser vedrørende udviklingen i sanktionsanvendelsen ikke synes at stemme godt overens med de oplysninger, der kan hentes i kriminalstatistikken.

4.1. Af nedenstående diagram 1 fremgår udviklingen i antallet af anmeldte forbrydelser eller forbrydelser, som i øvrigt er kommet til politiets kundskab, idet den stiplede kurve i diagrammet viser udviklingen i anmeldelsestallene fra årene 1956 og indtil 1970 på grundlag af den almindelige kriminalstatistik.

Det ses, at udviklingen har vist en stærkt stigende tendens navnlig i årene fra 1966 til 1970.

Udviklingen er således gået i 1960-erne fra 126.366 anmeldte forbrydelser i 1960 til ca. 260.000 i 1970, svarende til en procentvis stigning i løbet af tiåret på godt 100 pct.

Det ses undertiden hævdet, at stigningen ikke er udtryk for en reel stigning i kriminaliteten, men kan begrundes i forskellige statistiske forhold.

Efter arbejdsgruppens bedste skøn er det en urimelig påstand at hævde dette. Der synes ikke at kunne herske begrundet tvivl

om, at der i 1960-erne har fundet en ganske betydelig udvikling i kriminalitetens omfang sted.

Den fuldt optrukne kurve i diagram 1 viser udviklingen i antallet af opklarede forbrydelser, og også på dette område er der tale om en næsten 100 procents forhøjelse i antallet af opklarede forbrydelser, når man sammenligner året 1960 med året 1970. Man kan således i 1960 konstatere, at 38.104 forbrydelser er opklaret, mens man i 1970 opklarede 70.068 forbrydelser.

Den procentvis andel opklarede forbrydelser i 1960 var således ca. 30 pct. og i 1970 ca. 27 pct.

Man må herefter imidlertid konstatere, at der ikke er grundlag for den ofte fremsatte påstand om, at antallet af opklarede forbrydelser er faldet katastrofalt i forhold til antallet af anmeldte forbrydelser.

4.2. På diagram 2 kan man se samtlige reaktioner over for mandlige straffelovsovertrædere i absolutte tal pr. 100.000 mænd over 15 år i perioden 1956 til 1969 på grundlag også af den almindelige kriminalstatistik.

Den stiplede kurve i diagram 2 viser antallet af reaktioner i absolutte tal. Den stiplede kurve har som ordinatakse aksens til venstre, medens den fuldt optrukne kurve viser antallet af reaktioner pr. **100.000** mænd over 15 år og har den ordinatakse, som er placeret i skemaets højre side.

Af denne reaktionsstatistik kan man se, at der ved en sammenligning mellem tallet i 1962 og tallet i 1968 ikke har fundet nogen markant forhøjelse sted i antallet af reaktioner pr. 100.000 mænd, hvorimod reaktionstallet ind imellem årene 1962 og 1968 har ligget en del lavere end i de to nævnte år.

4.3. Diagram 3 viser reaktionerne over for mandlige straffelovsovertrædere i perioden 1960 til 1969.

Det fremgår af diagrammet, at antallet af reaktioner over for mandlige straffelovsovertrædere i perioden 1960 til 1969 varierer noget.

Kurve I viser variationen i tiåret for så vidt angår tiltalefrafald, og man kan af kurven se, at det absolutte antal tiltalefrafald er faldet en hel del nogenlunde jævnt perioden igennem fra omkring 4.100 i 1960 til ca. 3.600 i 1969.

I 1967 var antallet af tiltalefrafald endnu lavere, nemlig omkring 3.000.

Det må således efter arbejdsgruppens opfattelse konstateres, at når man taler om absolutte tal, er der ikke grundlag for den ofte hævdede påstand om, at der meddeles tiltalefrafald i et stærkt stigende omfang.

Kurve II i diagram 3 viser udviklingen i ubetingede, almindelige frihedsstraffe (hæfte og fængsel), og man ser heraf, at denne kurve ubrudt viser en stigning fra omkring 2.900 i 1960 til ca. 4.500 i 1969.

Kurve III viser anvendelsen i absolutte tal af bøder for straffelovsovertrædelser, og den viser en forbløffende konstans liggende omkring 2.000 til 2.200 bøder.

Kurve IV i diagram 3 viser udviklingen i betingede hæfte- og fængselsdomfældelser og viser en stigende tendens på nogenlunde konstant måde med knap 2.000 i 1960 til ca. 2.800 i 1969.

Den stiplede kurve nederst i diagram 3 viser en utrolig konstans i anvendelsen af særforanstaltninger i absolutte tal, nemlig omkring 500 gennem hele perioden hvert år i tiden 1960 til 1969.

Der er således altså heller ikke efter arbejdsgruppens opfattelse noget grundlag for, når man ser på de absolutte tal, at hævde det synspunkt, som ofte ses anført, at den danske sanktionsanvendelse er præget af overhåndtagende anvendelse af særforanstaltninger, idet man må bemærke sig, at særforanstaltningerne omfatter et meget stort register af sanktionerne, herunder også ungdomsfængsel.

Iagttaget man diagram nr. 4, får man et billede af den procentvise fordeling af reaktionerne i tiden 1960 til 1969.

Af disse kurver ser man først af kurve I en nedgang i den procentvise andel af tiltalefrafald fra ca. 36 pct. i 1960 til ca. 26-27 pct. i 1969.

Kurve II i diagram 4 viser andelen i procent af ubetingede hæfte- og fængselsstraffe, og man ser, at denne kurve tydeligt viser en stigende tendens fra godt 25 pct. i 1960 til 33-34 pct. i 1969.

Kurve III med bødestraffene viser nogenlunde konstans omkring niveauet 12-14 pct., dog med en svag nedadgående tendens i de år, der ligger på denne side af 1962.

Kurve IV udvisende betingede hæfte- og fængselsstraffe, viser - som den ubetingede

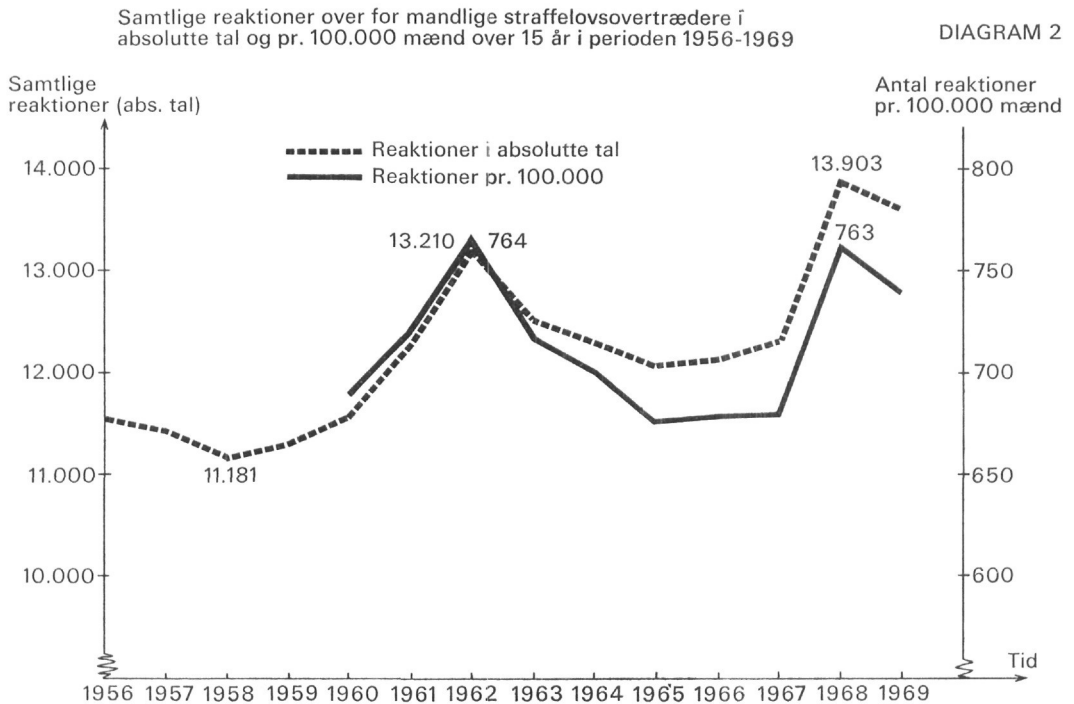
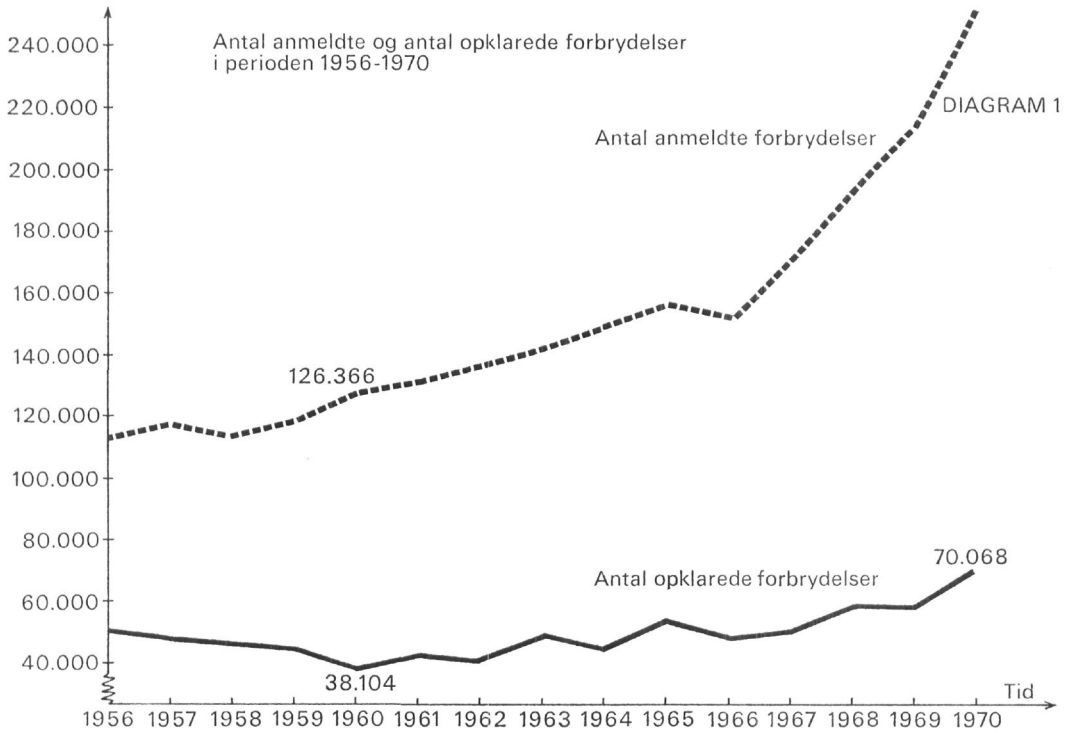

Diagram 3

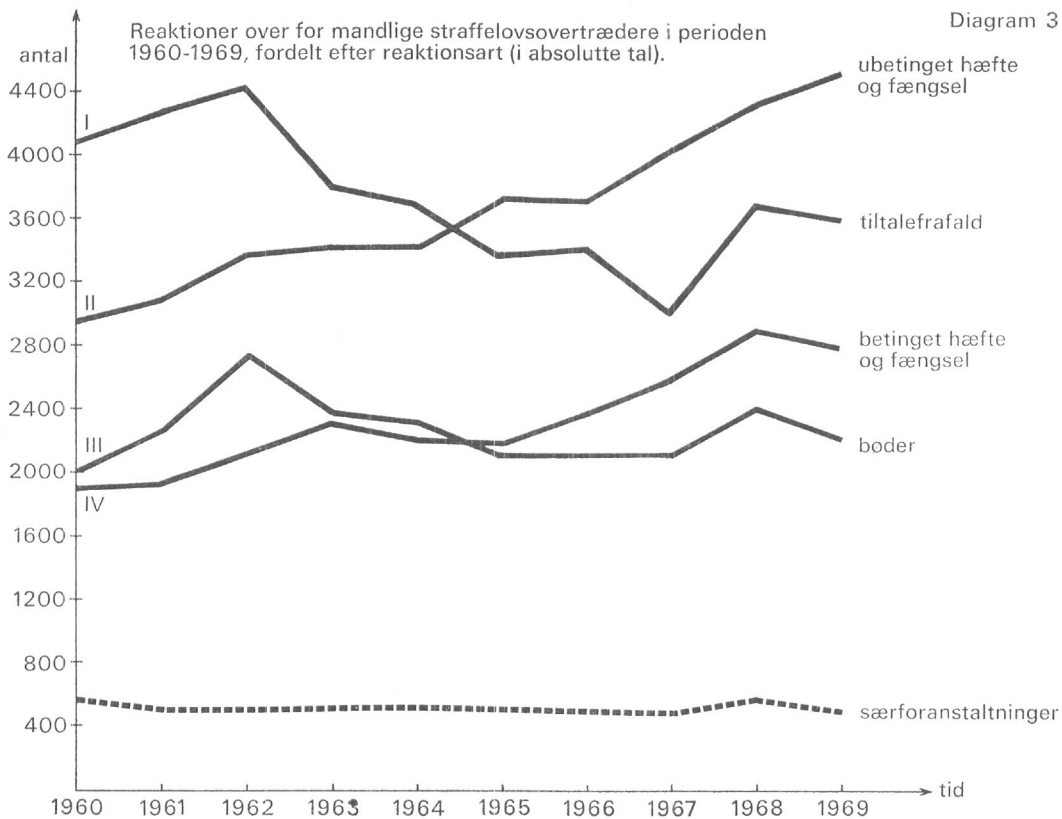
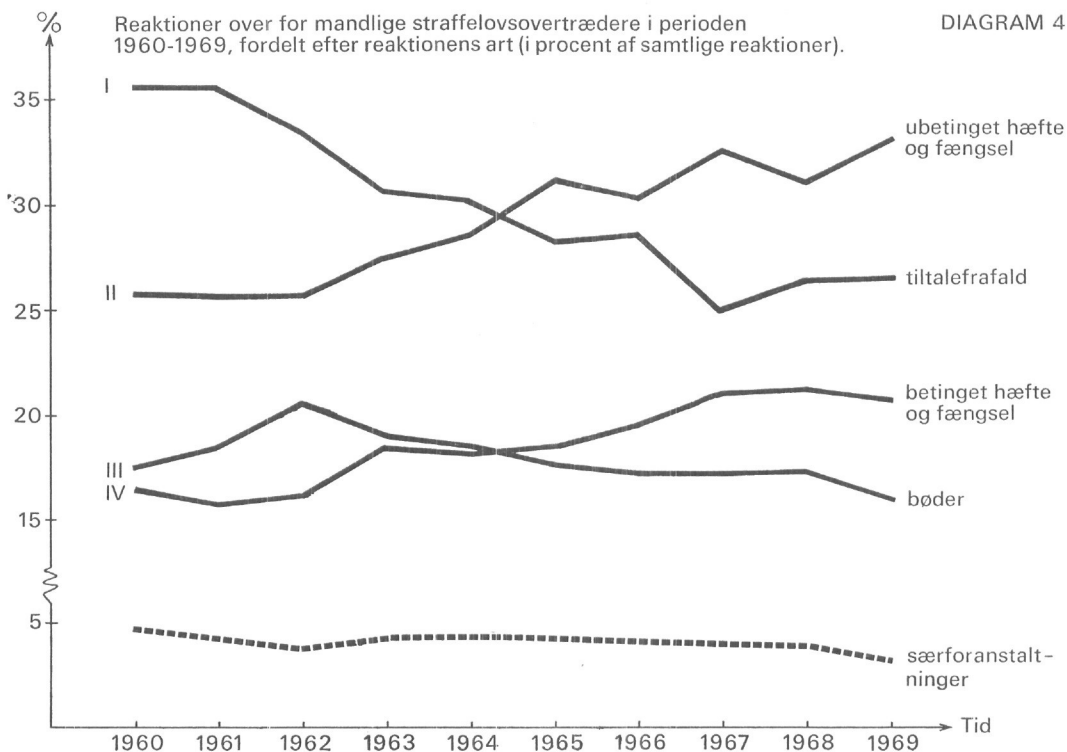
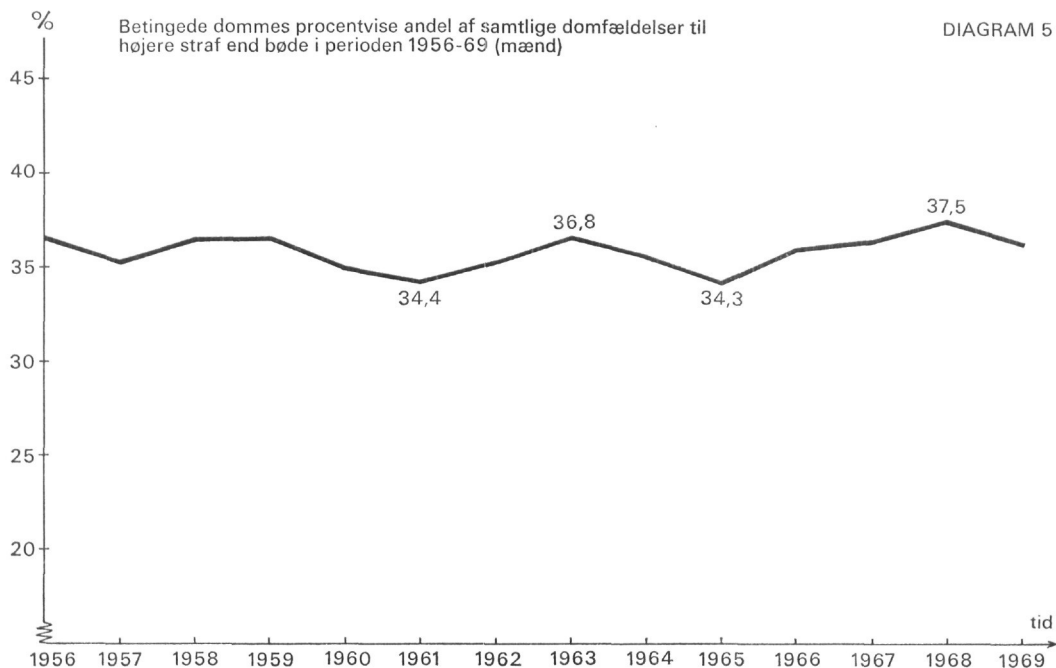

DIAGRAM 4

- en stigende tendens, men mindre stigende, end det er tilfældet for de ubetingede, almindelige straffes vedkommende. Man ser således en stigning i disse domme fra godt 16 pct. til ca. 21 pct. i tidsrummet 1960 til 1969.

For så vidt angår særforanstaltningerne, som i absolutte tal viste stor konstans, ser man også procentuelt en stor regelmæssighed, nemlig en udvikling, der jævnt forløber omkring 4 pct. i hele perioden 1960 til 1969.

4.4. Man kan ud af diagram 5 se det uhyre interessante forhold, at de betingede dommes procentvise andel af samtlige domfældelser til højere straf end bøde i perioden 1956 til 1969 har været forbløffende konstant liggende omkring 35-36-37 pct. jævnt fordelt gennem hele perioden, og det er altså gsnem denne kurve klart dokumenteret, at der ikke er noget som helst holdepunkt for den almindelige, ofte udtalte opfattelse, at der har fundet en procentvis stærk forøgelse sted i antallet af de betingede domme, set i forhold til de ubetingede, frihedsberøvende foranstaltninger.

Skulle man forestille sig en forhøjelse af

denne kurves niveau til omkring 50 procents-niveauet, ville det i øvrigt kunne ske ved at overføre ca. halvdelen af de korte, ubetingede fængselsstraffe (fængselsstraffe til og med 6 måneder) fra dette område og til betinget dom eventuelt kombineret med bøde.

4.5. Af tabel 3 ser man det uholdbare i den almindelige påstand om, at vort sanktionssystem er overordentlig differentieret, idet man kan se, at alle 12 sanktioner, bortset fra ubetinget hæfte, ubetinget fængsel og betingede domme, alene kun udgør 10 pct.

Tabel 3. Mænd - højere straf end bøde - borgerlig straffelov.

Ubetinget hæfte.....	1094	14 pct.
Ubetinget fængsel.....	3150	40 pct.
Alt andet ubetinget (12 sanktioner).....	782	10 pct.
Ubetinget ialt.....	4882	64 pct.
Betingede domme.....	2932	37 pct.
	7814	101 pct.

Spørgsmålet om strukturen i vor anvendelse af frihedsstraf vil blive behandlet nedenfor, men allerede tabel 3 viser, at hovedindsatsen må koncentrere sig om de ganske almindelige straffe, såfremt en effektiv nedkriminalisering skal finde sted.

5. Stillet over for den opgave at foretage en reduktion i frihedsberøvelserne har arbejdsgruppen fundet det nødvendigt at overveje opgavens karakter nøjere og herunder stillet spørgsmålet, om det er antallet af domme til frihedsberøvende foranstaltninger, eller det er den samlede mængde af frihedsberøvelse, man ønsker at reducere, eller om man endelig bør gøre en indsats på begge de nævnte områder.

Såfremt opgaven alene er at reducere antallet af domme, ses det tydeligt af tabel 4, der er udledt af kriminalstatistikken for 1969, at man i alt væsentligt kan indskrænke sig til at overveje forholdene omkring de korte frihedsstraffe indtil ca. 6 måneder, idet langt det største antal domme er placeret i denne gruppe.

Det ses således af tabellen, der vedrører antallet af domme til almindelig fængselsstraf, fordelt efter straffenes længde, at mere end 25 pct. af samtlige afsagte, ubetingede

Tabel 4. Antal domme til fængsel, fordelt efter længde; mænd 1969

	Antal domme	i pct. af samtlige
- 30 dage	261	8,1 pct.
ca. 30-60 dage	563	17,4 pct.
ca. 60 dg.-3 mdr.	476	14,7 pct.
ca. 3-4 måneder	324	10,1 pct.
ca. 4-6 måneder	513	15,9 pct.
ca. 6-9 måneder	370	11,4 pct.
ca. 9-12 måneder	320	9,9 pct.
ca. 1- 2 år	294	9,1 pct.
ca. 2- 3 år	65	2,0 pct.
ca. 3- 4 år	27	0,8 pct.
ca. 4- 6 år	6	
ca. 6- 8 år	3	
ca. 8-12 år	2	0,6 pct.
ca. 12-16 år	6	
På livstid	2	
	3.232	100,0 pct.

fængselsstraffe i året 1969 havde en straffelængde på 60 dage eller derunder.

Mere end 40 pct. af de afsagte domme havde straffetider mellem 60 dage og 6 måneder, og mere end 20 pct. havde straffetider mellem 6 og 12 måneder.

Det ses således, at knap to trediedele af samtlige af sagte fængselsdomme i 1969 havde straffetider på 6 måneder eller derunder, og ca. 90 pct. af samtlige domme til fængselsstraf havde straffetider på 1 år eller derunder.

Arbejdsgruppen har imidlertid ikke fundet det rigtigt at begrænse sigtet med arbejdet til de netop nævnte forhold, idet man navnlig har lagt vægt på, at den fremherskende debat i høj grad centrerer om at formindske den samlede sum af menneskelig lidelse - udtrykt ved den samlede mængde af frihedsstraf, og på denne baggrund har man fundet, at synsfeltet må udvides en del i forhold til spørgsmålet om de korte fængselsstraffe.

Man har herefter foretaget en analyse af mængden af frihedsberøvelse i det kriminalretlige regi.

Til brug for beskrivelsen heraf har arbejdsgruppen fundet det hensigtsmæssigt at betjene sig af begrebet »strafmasse« defineret som den samlede tid - udtrykt i måneder eller år - som samtlige domfældte, der er idømt en sanktion, udstår inden for en bestemt periode.

Har 108 mænd således for eksempel udstået særfængsel i hele januar måned 1971, er der derved udstået en straf masse på 108 måneders fængsel i januar måned 1971, og har der eksempelvis i gennemsnit hver dag siddet 115 indsatte, der udstår særfængsel i 1971, er strafmassen af særfængsel i 1971 115 år.

Arbejdsgruppen har fundet fordelene ved at betjene sig af begrebet strafmasse deri, at man dels uafhængigt af antallet af domme får et udtryk for de enkelte sanktionsarters vægt i forhold til hinanden, dels at der eksisterer pålideligt og tilgængeligt statistisk materiale til belysning af strafmasserne og disses indbyrdes variationer.

Det statistiske materiale, som ligger til grund for det følgende, er de månedligt udsendte opgørelser over placeringen af indsatte i fængselsvæsenets institutioner.

Forholdet er dette, at disse tal giver et bil-

lede af situationen på en tilfældig dag i månedens begyndelse, og man kan derfor tillade sig at gå ud fra, at dette tal i gennemsnit vil være dækkende for en hvilken som helst dag i den pågældende måned.

Man kan altså gå ud fra, at det tal, der i opgørelsen angiver antallet af indsatte på den tilfældigt udvalgte dag i månedens begyndelse, fremtidigt angiver strafmassen i måneder for den pågældende sanktionsart i den pågældende måned.

Er tallet for eksempel for særfængsel primo januar 1971 (jfr. ovenfor) således 108, kan man - med en meget stor tilnærmelse - sige, at straf massen af særfængsel i januar måned 1971 udtrykt i måneder er 108.

På tilsvarende måde gælder det, at det gennemsnitlige antal indsatte pr. sanktion på et år er udtryk for strafmassen målt i år for den pågældende sanktionsart i det pågældende kalenderår.

Den undersøgte periode omfatter 36 måneder, nemlig årene 1969, 1970 og 1971.

Beskrivelsen omfatter udelukkende mandlige indsatte.

5.1. Hovedtallene.

Tabel 5 vedrører totalfrihedsberøvelsen i fængselsvæsenets institutioner, uanset om der er tale om varetægt eller fuldbyrdelse.

Tabel 5.

	1969	1970	1971
Januar	3422	3193	3304
Februar	3770	3605	3884
Marts	3668	3507	3792
April	3346	3366	3669
Maj	3396	3336	3620
Juni	3186	3192	3513
Juli	3143	3135	3450
August	3098	3267	3424
September	3231	3331	3515
Oktober	3260	3463	3693
November	3385	3623	3656
December	3329	3598	3581

Tabellen viser den samlede strafmasse i måneder, fordelt over periodens 36 måneder.

Strafmassen, der er afbildet grafisk i diagram 6, viser meget tydelige og regelmæssige sæsonsvingninger og samtidig en tendens til stigning i niveaue.

Tabel 6.

	1969	1970	1971
Totalstrafmassen i år	3353	3385	3592

Tabel 6 viser strafmassen i år samlet for alle frihedsberøvende foranstaltninger, men fordelt på hvert af de beskrevne år.

Man ser for det første en stigende tendens i totaltallet. Denne stigning er navnlig markant fra 1970 til 1971 - godt 200 års frihedsberøvelse - uanset, at man netop i en del af 1971 overgik til at anvende ikke-frihedsberøvende foranstaltninger over for en stor gruppe af lovovertrædere, nemlig en del af spritbilisterne i overensstemmelse med straffelovrådets anbefalinger herom.

Dernæst ser man af tabel 6 den strafmasse, man ønsker at nedbringe, som samtidig er udtryk for, hvor megen arbejdskraft samfundet uden for fængselsvæsenets institutioner mister ved den nuværende kriminalpolitiske praksis.

Således set viser tabel 6, at samfundet i 1971 under forudsætning af nogenlunde fuld beskæftigelse har investeret godt 3500 års produktivitet i kriminalpolitiske formål.

Ved vurderingen af denne information er det værd at mærke sig, at der - stort set - er tale om en produktivitet, som bør beregnes for arbejdsmænd i de mest produktive aldersklasser: 18 til 30 år.

Af tabel 7 fremgår den andel i strafmassen, som udgøres af varetægtsophold, fordelt efter strafmasse i måneder pr. måned i de beskrevne 36 måneder.

Tabel 7.

	1969	1970	1971
Januar	754	943	1043
Februar	778	926	1134
Marts	782	936	1167
April	689	968	1087
Maj	696	882	1047
Juni	753	930	1056
Juli	764	953	1079
August	749	996	1070
September	801	1018	1086
Oktober	802	1025	1122
November	888	1050	1021
December	883	1088	1036

Man bemærker en markant stigning, der næsten kan følges fra måned til måned, og som under alle omstændigheder fremtræder klart af tabel 8, hvor varetægtsstrafmassen i år er fordelt på hvert af de tre undersøgte år.

Tabel 8.

	1969	1970	1971
Varetægtsstrafmassen i år	778	976	1079

Sammenligner man tabel 8 med tabel 6, ser man i forholdet mellem 1970 og 1971, at ca. 100 år af totalstigningen på ca. 200 år skyldes en udvikling på varetægtsområdet.

Man må dog være varsom netop med fra tallene i tabel 7 og de deraf afledte tal i tabel 8 at slutte så forfærdelig meget, idet det ikke af den tilgrundliggende statistik fremgår, hvorledes fordelingen er mellem almindeligt varetægtsfængslede, fængslede og domfældte, der endnu sidder på varetægtsvilkår. - Der trænges til en mere detaljeret statistikføring på disse områder..

Tabel 9 viser strafmassen vedrørende de samlede sanktionskategorier, altså totalstrafmassen med fradrag af varetægtsstrafmassen.

Tabellen er afbildet grafisk i diagram 6.

Tabel 9.

	1969	1970	1971
Januar	2668	2250	2261
Februar	2992	2679	2750
Marts	2886	2571	2625
April	2657	2398	2582
Maj	2700	2454	2573
Juni	2433	2262	2457
Juli	2379	2182	2371
August	2349	2271	2354
September	2430	2313	2429
Oktober	2458	2438	2571
November	2497	2573	2635
December	2446	2510	2545

Tabel 9 er af interesse, fordi det er de strafmasser, som er udtrykt deri, som må interessere arbejdsgruppen mest. - Varetægtsproblemerne behandles allerede i et udvalg

med landsdommer Poul Hansen som formand, og arbejdsgruppen har derfor ikke set det som sin opgave at pege på reformer på varetægtsområdet.

Tabel 10.

	1969	1970	1971
Sanktionsstrafmassen i år	2575	2408	2513

Af tabel 10 ser man sanktionsstrafmassen i år, fordelt på hvert af de tre undersøgte år.

Den samlede sanktionsstrafmasse synes at være temmelig konstant. Dette skyldes antagelig, at institutionernes kapacitet i hvert af de tre år har været nogenlunde fuldt udnyttet. - Skal man derfor have et mere dækkende billede af periodens samlede sanktionspolitik kvantitativt set, må man til tallene i tabel 10 lægge et tal beregnet på grundlag af »venterne« uden for institutionerne efter formlen: antal idømte straffe gange idømte sanktioner udtrykt i år.

Herved vil man uundgåeligt som følge af det store og stærkt stigende antal ventere uden for institutionerne finde en markant stigning i de tal, som beregnet på denne måde kunne udtrykkes i tabel 10.

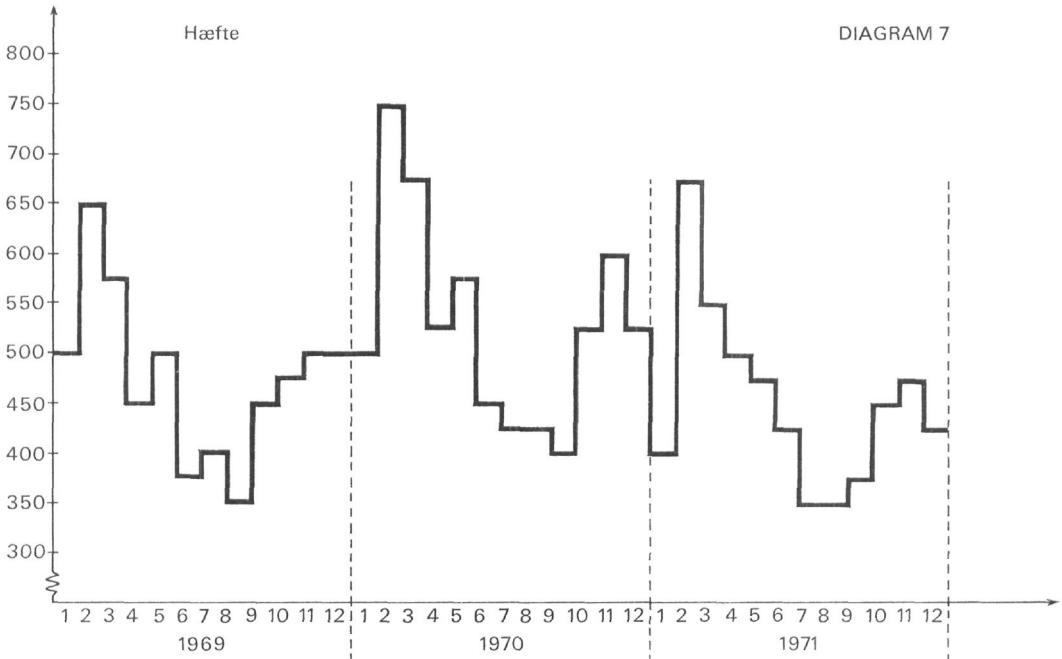
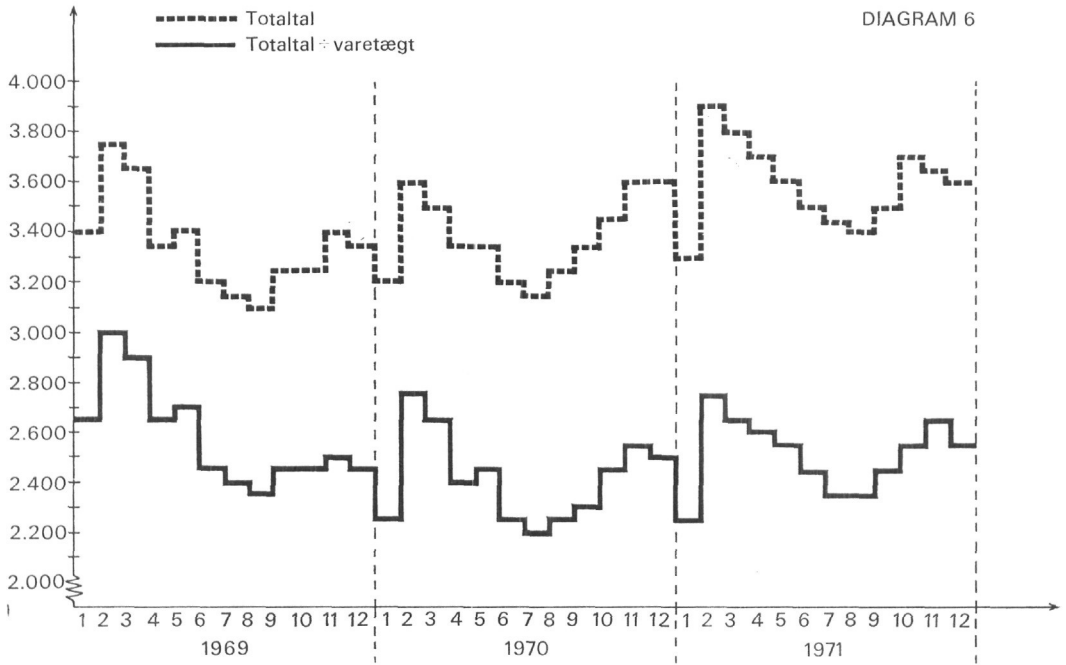
5.2. De enkelte sanktioner.

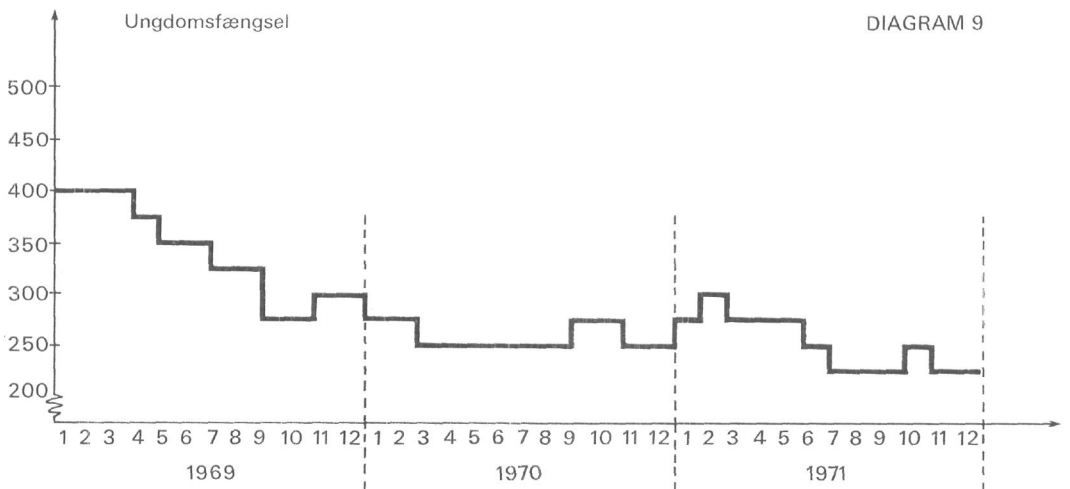
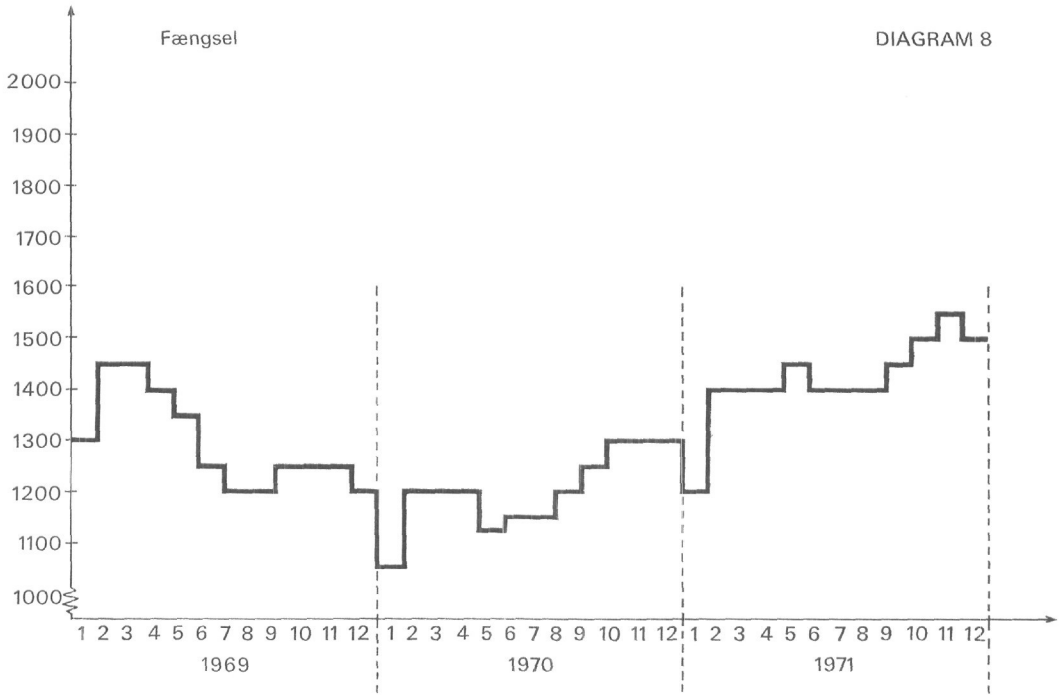
5.2.1. Hæfte.

Af tabel 11 ses den månedlige hæftestrafmasse, fordelt på de undersøgte 36 måneder.

Tabel 11.

	1969	1970	1971
Januar	494	494	405
Februar	659	738	680
Marts	562	665	549
April	445	534	494
Maj	494	568	478
Juni	370	447	429
Juli	399	415	362
August	357	419	352
September	442	395	364
Oktober	477	524	449
November	501	612	475
December	502	514	420

Tabellen er afbildet grafisk på diagram 7, hvoraf man tydeligt ser denne sanktionsarts meget betydelige sæsonsvingninger i fuldbyr-delsesmæssig henseende. - En ny figur ses i slutningen af 1971, hvor praksisomlægningen, for så vidt angår spirituskørsel, tilsyne-ladende ændrer det sædvanlige forløb en del.

Tabel 12.

	1969	1970	1971
Hæftestraf massen i år	475	527	455

Tabel 12 viser hæftestraf massernes forde-ling på årene 1969, 1970 og 1971.

5.2.2. Fængsel.

Tabel 13 viser fængselsstrafmassen i må-neder fordelt på de 36 undersøgte måneder. - Tabel 13 er afbildet grafisk i diagram 8.

Man ser en stigende tendens i strafmasse-bevægelsen og i 1971 kun en ringe tendens til sæsonsvingninger.

Tabel 13.

	1969	1970	1971
Januar	1292	1040	1217
Februar	1443	1208	1397
Marts	1437	1191	1394
April	1384	1186	1418
Maj	1364	1200	1431
Juni	1270	1156	1409
Juli	1216	1142	1418
August	1205	1191	1402
September	1230	1255	1459
Oktober	1235	1287	1514
November	1229	1315	1542
December	1218	1323	1523

På årsbasis viser tabel 14 klart stignings-tendensen, idet der alene på fængselsområ-det fra 1970 til 1971 har fundet en samlet strafmasseforhøjelse sted på ca. 220 år.

Tabel 14.

	1969	1970	1971
Fængselsstrafmassen i år	1269	1208	1427

5.2.3. Ungdomsfængsel.

Ungdomsfængselsstrafmassens udvikling i de seneste 36 måneder ses af tabel 15 og dennes grafiske billede på diagram 9.

Tabel 15.

	1969	1970	1971
Januar	407	274	263
Februar	403	273	288
Marts	400	252	285
April	368	253	281
Maj	357	250	263
Juni	346	256	257
Juli	333	249	234
August	315	259	233
September	286	265	231
Oktober	282	264	238
November	290	261	232
December	289	257	219

Den kvantitativt set svindende betydning af denne sanktionsart ses tydeligt af tabellen og diagrammet.

På årsbasis i tiden 1969 til 1971 ses straf-massefordelingen i år af tabel 16.

Tabel 16.

	1969	1970	1971
Ungdomsfængsels- straf massen i år.	340	259	252

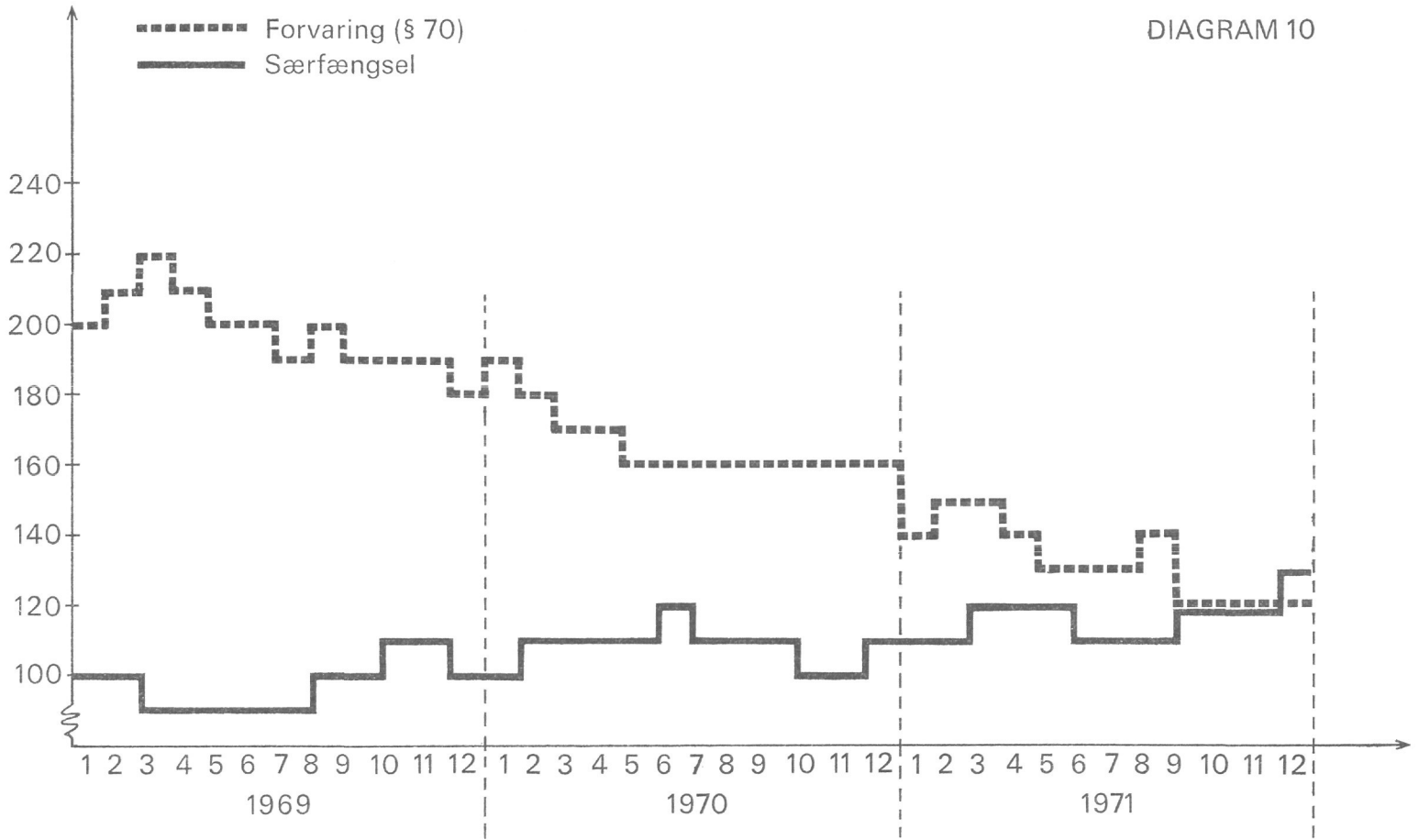
5.2.4. Forvaring, jfr. straffelovens § 70.

Forvaringsinstituttets kvantitative betyd-ning ses af tabel 17 og dennes afbildning i diagram 10.

Tabel 17.

	1969	1970	1971
Januar	198	188	144
Februar	211	184	147
Marts	216	172	145
April	208	166	141
Maj	202	156	133
Juni	197	163	129
Juli	193	155	129
August	202	164	138
September	194	160	124
Oktober	187	159	123
November	186	157	122
December	183	156	123

DIAGRAM 10

Af tabel 17 - men navnlig af tabel 18 - fremgår forvaringsstrafmassens vigende betydning. - Man nærmer sig en reduktion med en trediedel i strafmassemæssig henseende på de undersøgte tre år.

Tabel 18.

	1969	1970	1971
Forvaringsstrafmassen i år ..	189	165	133

5.2.5. Særfængsel.

Tabel 19 viser særfængselsstrafmassens fordeling på de undersøgte 36 måneder - grafisk er tabellen afbildet i diagram 10.

Man ser en tendens lige modsat den, der er nævnt ovenfor under punkt 5.2.4. for så vidt angår forvaring, idet særfængsel er anvendt i stadigt stigende omfang i den undersøgte periode og med en tilsvarende øget strafmasse for samtlige domme til følge.

Tabel 19.

	1969	1970	1971
Januar.....	96	96	108
Februar.....	95	108	110
Marts.....	94	111	117
April.....	89	114	119
Maj.....	90	122	116
Juni.....	93	121	109
Juli.....	93	112	111
August.....	98	107	111
September.....	100	107	116
Oktober.....	106	103	117
November.....	105	100	120
December.....	101	111	126

Tabel 20 viser strafmassens variation på årsbasis, hvor man konstaterer en stigning på 18 år fra 1969 til 1971.

Tabel 20.

	1969	1970	1971
Særfængselsstrafmassen i år.....	97	109	115

5.3. Oversigt over strafmasserne — udvikling og status.

I dette afsnit er strafmasserne for hver enkelt sanktionsart - af de talmæssigt mere betydende - sammenlagt for hvert af de 12 undersøgte kvartaler og dernæst sammenstillet med de øvrige sanktioner.

Af tabel 21 fremgår det således, hvilken strafmasse - målt i måneder - der for hver sanktionsart er udstået pr. kvartal i den undersøgte periode.

For overskuelighedens skyld er der i tabel 22 foretaget en omregning af tallene i tabel 21 til indextal, således at man lettere kan overskue udviklingen for hver enkelt sanktionsart.

Indexberegningen er foretaget på grundlag af året 1969, idet den gennemsnitlige, kvartalsmæssige strafmasse i måneder for hver enkelt sanktionsart er sat lig med index 100.

De gennemsnitlige indextal på årsbasis ses i tabel 22a.

Tabel 22a. Årsindex:

	1969	1970	1971
Total 4 varetægt ...	100	94	98
Hæfte	100	111	96
Fængsel	100	93	74
Ungdomsfængsel....	100	76	110
Forvaring	100	84	67
Særfængsel	100	113	119

Tabellerne 21, 22 og 22a tiltrænger efter arbejdsgruppens opfattelse ikke særlig kommentar.

For at uddybe de omstændigheder, der allerede vil kunne udledes af de foranstående tabeller og kommentarerne til disse og for at få et klarere billede af, hvilke sanktioner man med udsigt til størst effekt bør overveje for at løse arbejdsgruppens opgave, har arbejdsgruppen i tabel 23 foretaget en procentberegning af de tal, der er opført i tabel 22, idet hver af hovedsanktionernes procentvise andel i den samlede sanktionsstrafmasse (totalstrafmassen med fradrag af varetægtsstrafmassen) er angivet for hvert af de undersøgte 12 kvartaler.

Man får herved et billede af de undersøgte tre års udvikling, og navnlig får man et indtryk af den nuværende situations forde-

Tabel 21.

	1969				1970				1971			
	Jan.	Apr.	Juli	Okt.	Jan.	Apr.	Juli	Okt.	Jan.	Apr.	Juli	Okt.
Total ÷ varetægt.....	8546	7790	7158	7401	7500	7114	6766	7521	7636	7612	7154	7751
Hæfte.....	1715	1309	1198	1480	1897	1549	1229	1650	1634	1401	1078	1344
Fængsel.....	4172	4018	3651	3682	3439	3542	3588	3925	4008	4258	4279	4579
Ungdomsfængsel.....	1210	1071	934	861	799	759	773	782	836	801	698	689
Forvaring.....	625	607	589	556	544	485	479	472	436	403	391	368
Særfængsel.....	285	272	291	312	315	357	326	314	335	344	338	363

Tabel 22. Kvartals-index:

	1969				1970				1971			
	Jan.	Apr.	Juli	Okt.	Jan.	Apr.	Juli	Okt.	Jan.	Apr.	Juli	Okt.
Total ÷ varetægt.....	111	101	93	96	97	92	88	97	99	99	93	100
Hæfte.....	120	92	84	104	133	109	86	116	115	98	76	94
Ungdomsfængsel.....	119	105	92	84	78	74	76	77	82	79	68	68
Fængsel.....	107	105	93	94	88	91	92	101	103	109	110	117
Forvaring.....	105	102	99	94	92	82	81	79	73	68	66	62
Særfængsel.....	98	94	100	108	109	123	112	108	116	119	117	125

Tabel 23.

	1969				1970				1971			
	Jan.	Apr.	Juli	Okt.	Jan.	Apr.	Juli	Okt.	Jan.	Apr.	Juli	Okt.
Total ÷ varetægt.....	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Hæfte.....	20	15	15	20	25	20	20	20	20	20	15	15
Fængsel.....	50	55	50	50	50	50	55	50	50	55	60	60
Ungdomsfængsel.....	15	15	15	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Forvaring.....	7	8	8	8	7	7	7	6	6	5	5	5
Særfængsel.....	3	3	4	4	4	5	5	4	4	5	5	5
»Andet«.....	5	3	8	8	4	8	3	10	10	5	5	5

ling af strafmasserne på de enkelte sanktioner eller - sagt anderledes - hvilken effekt udtrykt ved fordelingen af de enkelte strafmasser den nuværende domstolsmæssige sanktionspolitik har.

Procenttallene i tabel 23 er omtrentlige, idet tallene for hæfte, fængsel og ungdomsfængsel er rundet op eller ned til nærmeste hele multiplum af 5, og tallene vedrørende forvaring og særfængsel er rundet op eller ned til nærmeste hele tal.

»Andet« er beregnet på grundlag af de øvrige tal.

Ser man på tallene for den aktuelle situation, viser tabel 23, oktober kvartal 1971, at ca. 75 pct. af den samlede sanktionsstrafmasse fordeler sig på sanktionerne fængsel - med 60 pct. og hæfte med 15 pct.

Det ses således, at særforanstaltningernes betydning i henseende til strafmassevægt er forholdsvis begrænset, hvilket også stemmer med angivelserne i tabel 3 ovenfor p. 14.

Disse forhold viser, at det for en grovere gennemgang af sanktionssystemet er hensigtsmæssigt og forsvarligt at holde sig til en overvejelse af de ubetingede og betingede fængselsdomme samt ubetingede hæftedomme, når spørgsmålet er at gennemføre en vægtig omlægning på det kriminalpolitiske område med den virkning, at mængden af strafmasse reduceres.

6. På den foranstående baggrund har arbejdsgruppen valgt - uanset at dette ikke medfører nogen ideel gennemgang af den stillede problemmængde - at koncentrere sig om fire hovedproblemstillinger, nemlig nogle

overvejelser vedrørende egentlig nedkriminalisering, for eksempel gennem øget anvendelse af betingede domme, gennem ændring i praksis vedrørende de korte frihedsstraffe og gennem overvejelser vedrørende fortidsbelastningsreglen i straffelovens § 80. Disse problemer er behandlet nedenfor i kapitel 2.

Herudover har arbejdsgruppen i kapitel 3 om særlige tilfældegrupper overvejet forskellige områder inden for straffelovens specielle del, således spørgsmålet om en mulig ændret formulering af straffelovens § 287 eller dennes praktiske anvendelse; spørgsmålet om brugstyveri; spørgsmålet om butikstyveri; spørgsmålet om afbetalingsunderslæb og endelig spørgsmålet om checkordningskriminalitet.

I kapitel 4 har arbejdsgruppen overvejet muligheden for og hensigtsmæssigheden af forskellige ændringer i reglerne vedrørende prøveløsladelse og genindsættelse og reglerne vedrørende strafcelle, jfr. straffelovens § 46.

I kapitel 5 behandler arbejdsgruppen spørgsmålet om en ændring i det eksisterende register af sanktioner og drøfter herunder spørgsmålet om hensigtsmæssigheden af at opretholde hæftestrafpen og eventuelle virkninger af dens ophævelse samt spørgsmålet, om der muligvis bør indføres adgang til at tildele advarsel i statsadvokatsager.

I kapitel 6 har arbejdsgruppen kort - og meget løst - gjort sig nogle overvejelser vedrørende effekten af en moderat, men generel nedkriminalisering forstået som en generel, men moderat sænkning af straffeniveauet.

Kapitel 2

Nedkriminaliseriing.

2.1. Man kan efter arbejdsgruppens opfattelse nedkriminalisere på to væsentligt forskellige måder: Dels ved en øget anvendelse af kriminalforsorg i frihed, dels ved en påvirkning af strafudmålingspraksis ved de ubetingede fængselsstraffe i nedadgående retning.

2.2. *Generelt om anvendelse af kriminalforsorg i frihed.*

Kriminalforsorg i frihed finder i øjeblikket anvendelse ved

1. tiltalefrafald
2. ikendelse af betingede domme
3. i forbindelse med prøveløsladelse, benådning m. v.

2.2.1. *Tiltalefrafald.*

Da arbejdsgruppen har set det som sin opgave at pege på muligheder for at nedbringe den samlede strafmasse, finder man ikke grundlag for at behandle spørgsmålet om tiltalefrafald nærmere, allerede fordi alternativet til tiltalefrafald i en langt overvejende del af tilfældene vil være en betinget dom eller en bøde. Der er dog grund til at bemærke, at antallet af tiltalefrafald i tiden fra 1960 til 1969 er faldet fra ca. 4.100 til ca. 3.600, jfr. Nordskov Niensens artikel i Juristen 1972 p. 55, samt diagram nr. 3 foran side 13.

Målt i procent af samtlige reaktioner over for mandlige straffelovovertrædere i tiden fra 1960 til 1969 er antallet af tiltalefrafald faldet fra 35,4 pct. til 26,5 pct. Der henvises til foranstående diagram 4 side 13 og Nordskov Niensens foran nævnte artikel.

I modsætning til, hvad der ofte hævdes, har brugen af tiltalefrafald således været faldende i tiden fra 1960 til 1969. Det bemærkes, at dette fald i brugen af tiltalefrafald ikke har været modsvaret af en tilsvarende stigning i brugen af bøder for straffelov-

overtrædelser. - I 1960 17,4 pct. og i 1969 16 pct. Der henvises i øvrigt til tabel 3, p. 55 i Nordskov Niensens artikel.

At der har været en fornemmelse af en øget anvendelse af tiltalefrafald i perioden 1960 til 1969 kan skyldes, dels at de sager, som politiet behandler i dag, er af grovere karakter end de sager, der blev behandlet i 1960, dels den kendsgerning, at der er sket en forskydning i forholdet mellem domfældte begyndere og domfældte recidivister. - Antallet af domfældte begyndere er i tidsrummet 1963 til 1968 steget med 17 pct., mens den tilsvarende stigning for recidivisterne andrager 27 pct.

Om enkeltområder for en øget anvendelse af tiltalefrafald henvises i øvrigt til kapitel 3.

2.2.2.1. *Betingede domme.*

Den betingede dom indførtes i Danmark i 1905. Baggrunden for indførelsen var et ønske om at reducere de kortvarige frihedsstraffes anvendelse, men samtidig var reglerne formentlig en politisk nødvendighed for at få de samtidigt indførte regler om pryglestraf («Albertis Pryglelov») vedtaget.

De kortvarige frihedsstraffes tal var steget meget stærkt gennem det 19. århundrede, og det var en udbredt opfattelse, at de hverken specialpræventivt eller generalpræventivt var af større værdi. Det var derimod tydeligt, at de kortvarige frihedsstraffe for den dømte havde betydelige skadevirkninger. Man mente, at man i visse tilfælde kunne undgå disse skadevirkninger ved at gøre strafudståelsen betinget — fra indførelsen af den betingede dom i 1905 og frem til lovændringen i 1961 kendtes kun betinget dom med fastsat straf, altså en domsform, hvor strafudståelsen blev gjort betinget.

Det var fra indførelsen tanken, at den betingede dom kun skulle anvendes i et begrænset antal tilfælde, især over for personer, som man kunne kalde lejligheds- eller tilfældighedsforbrydere.

Efter den da herskende opfattelse lagde man stor vægt på proportionaliteten mellem den begåede brøde og retsfølgen samt på samfundets naturlige straffekrav. Også af generalpræventive grunde fandt man det nødvendigt, at den betingede dom måtte være en undtagelse. - I 1905-loven udtryktes det således, at en betinget domfældelse forudsatte formildende omstændigheder, og loven nævnte som eksempler herpå gerningsmandens alder, foregående vandel, hans uforbeholdne tilståelse, genstandenes ubetydelige værdi, og om han havde ydet eller tilbudt erstatning.

Allerede ved den betingede doms indførelse i Danmark i 1905 blev der givet mulighed for at betinge strafudståelsen af, at den domfældte undergav sig en nærmere bestemt moralsk forsorg. Der tænkes her i helt overvejende grad på tilsyn, men der var også mulighed for andre vilkår såsom vilkår om alkoholistbehandling.

Reglerne om betingede domme i 1905-loven blev opretholdt ved loven af 1. april 1911 og overgik til straffeloven af 1930 med visse ændringer, se herom Waaben »Betingede Straffedomme« (1948) p. 57 og p. 59-60.

De nugældende regler om anvendelse af betinget dom i straffeloven blev gennemført ved lov nr. 163 af 31. maj 1961. Lovændringen hvilede på to betænkninger fra straffelovskommissionen, nemlig betænkningen om forsorgsdomme og betingede domme, afgivet i 1953, og betænkningen vedrørende ungdomskriminaliteten fra 1959. Der kan endvidere henvises om disse spørgsmål til Knud Waaben, »Betingede Straffedomme« (1948).

For straffelovskommissionen forelå to hovedproblemer vedrørende de betingede domme: For det første muligheden for at udvide anvendelsen af betingede straffedomme og for det andet muligheden for at ændre indholdet af den betingede dom. Det er klart, at disse to problemer hang meget nøje sammen, fordi en ændring af den betingede doms indhold måske ville kunne øge dens specialpræventive effekt - man vidste i det tidsrum, hvor straffelovskommissionen arbejdede, meget lidt eller intet om effekten af en betinget dom sammenlignet med en ubetinget - og dermed i videre omfang få domstolene til at anvende en betinget reaktion.

Muligvis kunne man herudover øge den

betingede doms generalpræventive effekt og dermed yderligere konsolidere dens position som strafferetlig reaktionsform. For at realisere denne generalpræventive mulighed overvejede straffelovskommissionen navnlig tre muligheder:

For det første overvejede man at indføre en kombinationsdom, det vil sige en dom, hvoraf kun en del af den udmålte straf skulle udstås.

For det andet overvejede man indførelsen af en adgang til at give bøde ved siden af en betinget dom.

For det tredje overvejede man i straffelovskommissionen særvilkårenes generalpræventive funktion.

Disse særvilkår er vel i hovedsagen tænkt som en støtte for den dømte - altså specialpræventivt orienteret - men det forekommer naturligt at tænke sig, at udsigten til at skulle afholde sig fra spiritus i to år, være anbragt på hjem eller lignende forhold kunne have samme generalpræventive virkning som en kortere tids ophold i en af fængselsvæsenets institutioner. Man kan vel her henvise til en del af baggrunden for, at man normalt ikke prøveløslader personer, som har mindre end 30 dage tilbage før endelig udståelse af straffen.

Fra retspraksis i det tidsrum, hvor straffelovskommissionen arbejdede, kan man blandt andet fremhæve følgende karakteristika for anvendelsen af den betingede dom:

1. Der synes at være bestemte lovovertrædelser, hvor den betingede dom meget sjældent blev anvendt. Der havde blandt andet fæstnet sig en opfattelse af, at særlige generalpræventive hensyn tilsagde, at der anvendtes en ubetinget frihedsstraf i visse tilfældegrupper. Af eksempler på sådanne lovovertrædelser kan nævnes voldsforbrydelser, visse former for berigelsesforbrydelser - der tænkes her især på arbejdspladstyverier, specielle typer af underslæb og socialbedragerier - og falsk forklaring for retten m. v.

2. I tiden fra 1938 og fremefter bortset fra perioden 1940 til og med 1945 udgjorde de betingede domme ca. en trediedel af alle domme for overtrædelser af straffeloven.

3. Betinget dom anvendtes i meget ringe grad over for recidivister.

4. Der fastsattes i den betingede dom kun vilkår om tilsyn i ca. 30 pct. af tilfældene.

5. Særvilkår anvendtes i meget ringe grad.

Straffelovskommissionen gav ikke i sin betænkning direkte udtryk for, at betinget dom burde anvendes i videre omfang end hidtil, ligesom den heller ikke pegede på nye grupper af kriminelle eller nye grupper af lovovertrædelser, hvor der kunne anvendes betinget dom. Dog foreslog kommissionen reglen i § 56, stk. 1, hvorefter der ikke kunne idømmes betingede straffe af længere varighed end hæfte i 2 år og fængsel i 1 år, ophævet.

Kommissionen foreslog herudover indført en helt ny domsform, nemlig dom direkte til forsorg. Man ønskede herved at markere, at der fandtes gerningsmandstyper, hvor forsorg var den mest hensigtsmæssige reaktionsform. Til denne dom til forsorg måtte nødvendigvis knyttes et vilkår om tilsyn, og kommissionens forslag indebar således en stærkt udvidet anvendelse af tilsyn og særvilkår.

Ved siden af denne forsorgsdom foreslog kommissionen den normale betingede dom opretholdt, således at der hertil som hovedregel kun knyttedes et vilkår om straffrit liv i en periode.

Kommissionen foreslog endvidere, at en række særvilkår blev nærmere formuleret og placeret i straffeloven.

Endelig foreslog kommissionen, at der i langt højere grad end hidtil burde ligge personundersøgelser til grund i sager, hvor der var spørgsmål om anvendelse af betingede domme.

Man var i kommissionen klar over, at en gennemførelse af kommissionens forslag ville medføre en stor udvidelse af den kapacitet, der stod til rådighed for kriminalforsorgen i frihed, det vil sige en kraftig udvidelse af Dansk Forsorgsselskabs virksomhed.

Medens straffelovskommissionen i sin betænkning af 1953 tog afstand fra den såkaldte kombinationsdom, blev denne domsform ved straffelovskommissionens betænkning af 1959 anbefalet af et flertal, for så vidt der forelå flere uligeartede forhold til pådømmelse. Et mindretal anbefalede herudover domsformen, også selv om der kun forelå et enkelt forhold til pådømmelse. Mindretallet mente ikke, at denne domsform

skulle erstatte den hidtil kendte form for betinget dom, men fandt, at kombinationsdommen kunne føre til en udvidelse af området for anvendelse af betingede domme, især over for recidivister. Man henviste herved til, at anvendelsen af betingede domme over for recidivister i tiden indtil kommissionsbetænkningen havde været overordentlig sparsom. Således idømtes i 1965 ialt kun 357 recidivister betingede domme.

2.2.2.2. Ved 1961-loven gennemførtes der væsentlige ændringer i reglerne om betingede domme.

Ved siden af den betingede dom med udsat strafudståelse blev der nu hjemmel til at afsige betingede domme, hvor der ikke fastsattes nogen straf. Man havde således ikke fulgt straffelovskommissionens forslag om indførelse af dom direkte til forsorg, men imødekom kommissionens ønske om en domsform, hvor hovedvægten blev lagt på den positive side af den betingede dom, altså tilsyn m. v., jfr. herved Knud Waaben, »Betingede Straffedomme« (1948).

Ved straffelovens § 58, stk. 2, åbnedes der herudover mulighed for at idømme bøde ved siden af betinget dom.

Ved lovændringen fulgte man endvidere mindretalsindstillingen fra kommissionsbetænkningen af 1959 om indførelse af kombinationsdom, idet straffelovens § 58, stk. 1, hjemler mulighed for idømmelse af delvis betinget og delvis ubetinget straf, dog således, at den ubetingede del af straffen aldrig kan udgøre mere end 3 måneders fængsel og således, at den betingede del af straffen altid skal være fastsat. - En ændring er senere gennemført på dette område.

At man satte maksimum af den ubetingede del af straffen til 3 måneder, skyldes, at der ved prøveløsladelsesreglerne er givet mulighed for prøveløsladelse efter 4 måneders strafudståelse, jfr. herved straffelovens § 38, stk. 1 og 3.

Ved 1961-loven fulgte man endvidere straffelovskommissionens indstilling om i loven at indføre en række særvilkår. Herigenem ønskede man at understrege den betingede doms forsorgsmæssige muligheder. I tiden fra den første kommissions betænkning af 1953 og frem til lovændringen i 1961 var der sket en betydelig udvidelse dels i anvendelsen af tilsyn ved betingede domme, dels i

anvendelsen af særvilkår i forbindelse med betinget dom. Denne udvikling ønskede man at støtte blandt andet ved at give domstolene mulighed for i den betingede dom at konkretisere vilkårene i de enkelte tilfælde.

I sammenhæng med ændringen af straffeloven må man se de ved lov nr. 139 af 31. marts 1960 indførte nye regler om personundersøgelse, hvorefter en sådan i almindelighed skal foretages, når der kan blive spørgsmål om anvendelse af betinget dom.

Hverken i forarbejderne eller i straffelovens bestemmelser findes der nogen henstilling til domstolene om udvidet anvendelse af betingede domme i stedet for ubetingede frihedsstraffe. Som fremhævet af Nordskov Nielsen i sin gennemgang af loven i Juristen, 1961 p. 408 ff. var der dog visse ting i den nye lov, som kunne pege på, at man fra lovgivningsmagtens side ønskede en vis udvidelse af anvendelsesområdet for den betingede dom. Der henvises endvidere til Knud Waaben, Juristen, 1961 p. 391 ff.

For det første fremgik det nu klart af formuleringen af straffelovens § 56, stk. 1, at anvendelsen af en betinget dom ikke længere skulle være subsidiær i forhold til anvendelsen af en ubetinget dom: »Finder retten det påkrævet, at straffen kommer til fuldbyrdelse, bestemmes det i dommen, at spørgsmålet om straffsættelse udsættes og bortfalder efter en prøvetid.« Med denne formulering har det været meningen at give den betingede dom en obligatorisk og fremtrædende placering i sanktionssystemet.

For det andet var der med straffelovens § 58, stk. 2, blevet åbnet mulighed for idømmelse af bøde i forbindelse med en betinget dom. Hermed havde man i nogen grad taget hensyn til de betæneligheder, der ud fra generalpræventive synspunkter kunne knytte sig til anvendelsen af rene betingede domme.

For det tredje fremgår det helt klart af straffelovskommissionens betænkning af 1959, at indførelsen af kombinationsdomme, jfr. straffelovens § 58, stk. 1, var tænkt som en direkte udvidelse af området for den betingede doms anvendelse. Der kan endvidere henvises til formuleringen af straffelovens § 58, stk. 1: »Skonnes anvendelse af ubetinget frihedsstraf påkrævet, men osv.« Det er udtrykkelig fremhævet i betænkningen, at denne domsform ikke var tænkt som en erstatning for den betingede dom, men skulle

anvendes i tilfælde, hvor man af en eller anden grund var betænkelig ved en rent betinget dom.

At man forventede en vis udvidet anvendelse af den betingede dom kan måske også ses af, at justitsministeriet i september 1960 nedsatte et udvalg vedrørende kriminalforsorgen i frihed. Dette udvalg afgav i 1965 betænkning om tilsyn m. v. vedrørende betinget dømte og andre lovovertrædere og i 1969 en betænkning om vilkår ved betingede domme og prøveløsladelser.

Det er således helt klart, at der gennem 1960-erne spores en stadig øget interesse for at effektivisere kriminalforsorgen i frihed.

Arbejdsgruppen vil senere vende tilbage til spørgsmålet, om de nævnte bestræbelser har medført en videregående anvendelse af betingede domme.

2.2.2.3. I den kriminalpolitiske debat er det ofte anført, at en vurdering af forskellige sanktioners specialpræventive virkninger ikke er mulig. Det er da også kun få forsøg, der er gjort på at analysere disse forhold.

Et af disse forsøg er gjort af den svenske kriminolog Bengt Börjesson, der i sit disputatsarbejde »Om påføljders virkninger« (1966) blandt andet har forsøgt at påvise en forskel i de specialpræventive virkninger af frihedsberøvende og ikke-frihedsberøvende sanktioner.

Börjesson har i sin undersøgelse benyttet et materiale vedrørende 416 lovovertrædere, som han har fundet frem til efter følgende kriterier:

1. født 1937, 1938 eller 1939,
2. tildelt en kvalificeret sanktion (mindst 40 dagbøder) efter det fyldte 18., men før det fyldte 21. år og
3. med sag behandlet af Göteborg Rådhusrätt, Barnavårdsnämnden eller i visse tilfælde Åklagermyndigheten.

Af de 416 personer blev 101 tildelt frihedsberøvende og 315 ikke-frihedsberøvende sanktioner for den første alvorlige forbrydelse, begået efter det fyldte 18. år. 191 recidiverede inden det fyldte 21. år, og af disse blev 154 tildelt frihedsberøvende og 37 ikke-frihedsberøvende sanktioner.

Börjesson tager sit udgangspunkt i den betragtning, at retten, når den skal vælge mellem forskellige sanktionsformer, anlægger en rationel strategi: Hvis en lovovertræder må forventes at ville fortsætte sin kriminalitet, idømmes han en frihedsberøvende sanktion, og hvis en gentagelse findes mindre sandsynlig, idømmes han en ikke-frihedsberøvende sanktion.

Dette forhold skaber en vanskelig situation. Man ved, at personer tildelt forskellige sanktioner resocialiseres i forskellig grad.

Man ved ikke, om dette skyldes, at sanktionerne har forskellige virkninger, eller om det udelukkende skyldes, at personer tildelt forskellige sanktioner har tilsvarende forskellige forudsætninger for resocialisering.

Dette problem har Börjesson forsøgt at løse ved at indsamle baggrundsinformationer og på basis heraf inddele individerne i forskellige risikokategorier. Blandt baggrundsinformationerne fandt man frem til 39 faktorer, der kunne sige noget om risikoen for recidiv. Disse faktorer fordeler sig inden for blandt andet familieforhold, uddannelse, arbejdsforhold, alkoholvaner og tidligere og nuværende kriminalitet. Ved hjælp af disse baggrundsinformationer er det muligt at placere en person i en bestemt risikokategori. Börjesson opererer med 9 risikokategorier, således at de mindst belastede personer hører hjemme i gruppe 1 og de hårdest belastede i gruppe 9. Herefter skulle en sammenligning mellem forskellige sanktionsformer være mulig, idet man tager i betragtning, i hvilken risikokategori individet hører hjemme.

Undersøgelsens resultat viser en tydelig forskel mellem virkningerne af frihedsberøvende og ikke-frihedsberøvende sanktioner.

Figur 1 i diagram 11 illustrerer virkningerne af sanktionen tildelt efter den første forbrydelse begået efter det fyldte 18. år. Det ses, at der i alle risikokategorier er færre recidivister blandt de lovovertrædere, der har været undergivet ikke-frihedsberøvende sanktioner. Figur 2 viser samme resultat for andengangslovovertrædere i perioden 18-21 år.

Börjesson formulerer sit resultat således:

Når personer i den omhandlede aldersgruppe idømmes en frihedsberøvende sanktion første eller anden gang, de kommer i konflikt med straffelovgivningen, bliver de

også idømt en ringere chance for genopretning.

Börjessons metode har fra forskellig side været genstand for kritik, dog uden at det er lykkedes at drage resultaternes holdbarhed i afgørende tvivl.

2.2.2.4. *Praksis.*

2.2.2.4.1. Som omtalt ovenfor under 2.2.2.2. var det formentlig forudsat ved 1961-loven, at betingede domme skulle finde større anvendelse, selv om det hverken var udtrykt direkte i lovens tekst eller i dens motiver.

Som vist i diagram 5 har den procentvise anvendelse af betingede domme i forhold til andre sanktioner ligget nogenlunde konstant i ti-året 1960 til 1969, nemlig på omkring 35 pct.

Da der som tidligere omtalt formentlig gennem tresserne har fundet en udvikling sted dels i kriminaliteten, dels i forholdet mellem domfældte førstegangslovovertrædere og domfældte recidivister, kan den betingede dom meget vel være taget i anvendelse i situationer, hvor den ikke tidligere, det vil sige før 1961-loven, blev bragt i anvendelse.

Om udviklingen i retspraksis vedrørende betingede domme kan blandt andet henvises til Stephan Hurwitz, *Den danske Kriminalret, almindelig del, 4. udgave* ved Knud Waaben, 1971 p. 503 ff.; Per Lindegaard, *U. 1970. B. p. 175 ff.*; Hans Brøchner, *N. T. f. K. 1970. p. 221 ff.*; Theodor Petersen i *Juristen 1970, p. 188 ff.*; Ole Ingstrup, *Udkast til en Sanktionslære 1968. p. 52 ff.*; samme forfatter i *Fuldmægtigen 1970, p. 156 f.* og Th. Gjerulff i *N. T. f. K. 1971. p. 45-47.*

En undersøgelse af landsmaterialet viste, at der ikke er grundlag for den ofte fremsatte opfattelse, hvorefter de fleste frihedsberøvede har talrige tiltalefrafald og/eller betingede domme forud for dommen til frihedsberøvelse.

Det viste sig således, at 25,3 pct. af samtlige aldrig tidligere har fået meddelt tiltalefrafald eller var anset med betinget dom.

For 52,4 pct. af materialet var det således, at denne gruppe af domfældte enten aldrig havde fået tiltalefrafald og/eller betinget dom eller enten kun 1 tiltalefrafald eller kun 1 betinget dom.

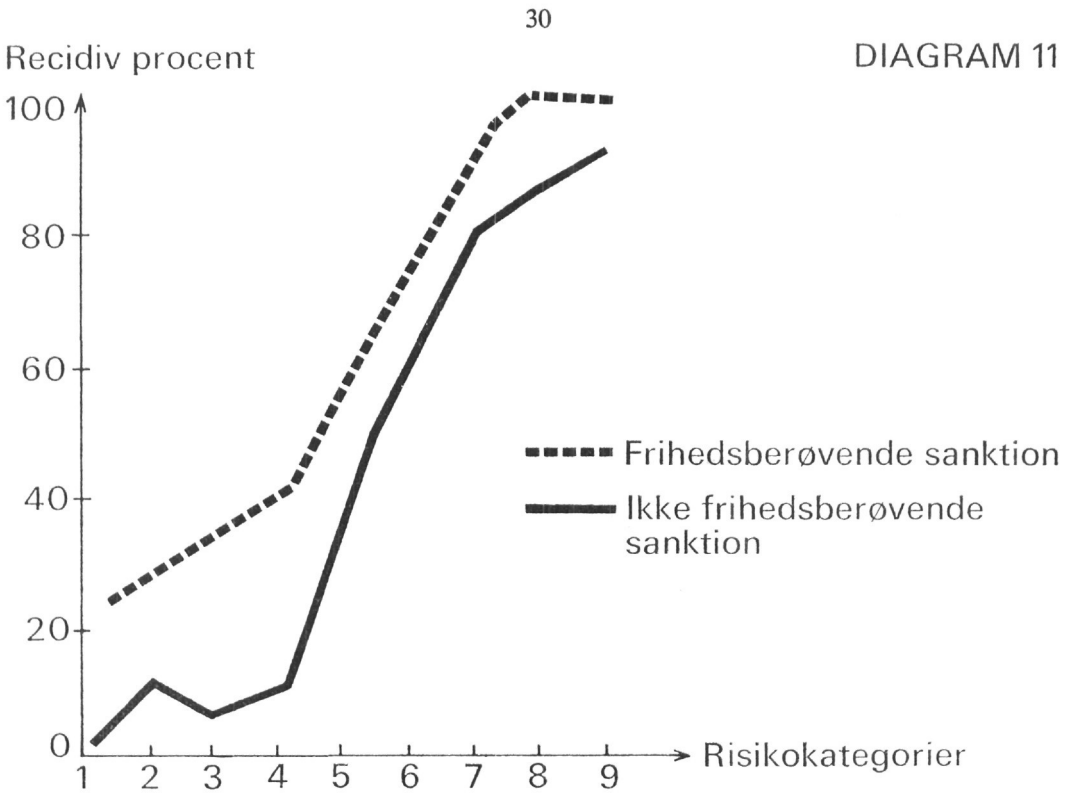

Fig. 1

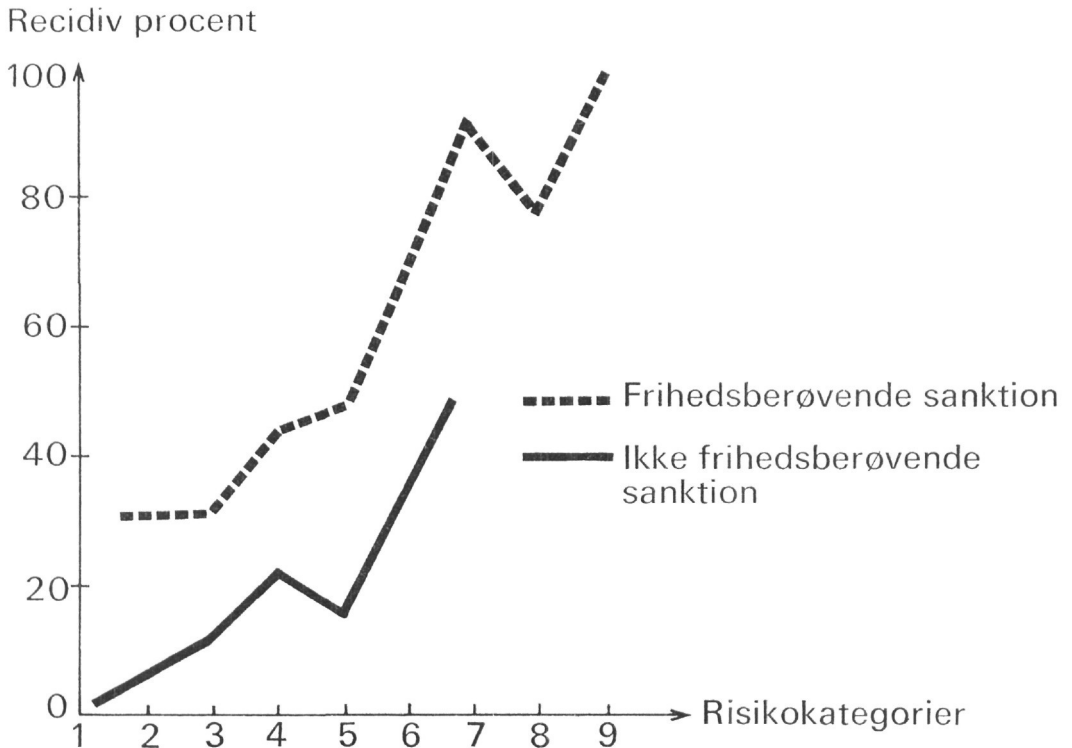

Fig. 2

2.2.2.4.2. Arbejdspladstyverier.

Fra periodens start er arbejdspladstyverier øjensynligt en lovovertrædelse, hvor man i praksis var meget tilbøjelig til at give betinget dom, se blandt andet ubetingede domme i U. 1962. 35 H (omtalt og kritiseret af Brøchner i ovennævnte artikel) U. 1962. 116 H., U. 1962. 652 H., U. 1964. 137 H.; U. 1964. 792 H.; U. 1966. 111 H. og U. 1968. 436 H. (for den ene af de tiltaltes vedkommende).

Konkrete omstændigheder har dog i særlige tilfælde ført til en betinget dom, se blandt andet U. 1961. 885 (prøveudskrevet forvaret, der siden prøveudskrivelsen fire år forinden havde gennemgået en social stabilisering), U. 1965. 670 H. (for at gøre en anden medtiltalt en tjeneste - ringe udbytte, havde beholdt sit arbejde i firmaet, hvor han havde været ansat siden 1939) og U. 1966. 889 (utypisk arbejdspladstyveri).

Ved dommene U. 1968. 437 H., U. 1969. 129 H. og U. 1970. 307 H. gav Højesteret i alle tre tilfælde betingede domme.

Da disse domme formentlig er udtryk for en mildnelse i praksis, følger nedenfor et kort referat af dommene:

U. 1968. 437 H: En 58-årig tobaksarbejderske havde på sin arbejdsplads stjålet 215 cigaretter. Københavns byret fandt under hensyn blandt andet til gældende retspraksis ikke, at dommen kunne gøres betinget. Østre landsret stadfæstede dommen, men Højesteret, der lagde vægt på det stjålne værdi samt det om tiltaltes personlige forhold oplyste, gav en betinget dom og en bøde.

U. 1969. 129 H: drejede sig om tyveri af el-kabler til en værdi af 269 kr. fra en arbejdsplads. Den tiltalte havde begået tyverierne sammen med en anden, og de havde solgt kablerne. Underretten gav en rent betinget dom. Landsretten gav under hensyn til, at tiltalte havde været den aktive ved salget og til tyverierne ikke ubetydelige omfang, en ubetinget dom. Højesteret bemærker, at det stjålne var kabelstumper, der lå i en skrotdyngge på arbejdspladsen, og at det drejede sig om genstande af forholdsvis ringe værdi, og gav herefter under hensyn til tiltaltes personlige forhold en rent betinget dom.

U. 1970. 307 H: en 25-årig ustraffet chauffør, der i personundersøgelsen skil-

dres som tungt begavet og tillidsfuldt naiv, havde sammen med en arbejdskammerat stjålet ca. 700 kg. kobber til en samlet værdi af ca. 4.000 kr. Underretten gav 50 dages fængsel ubetinget. I Østre landsret voterede et flertal på fire dommere for ubetinget fængselsstraf under hensyn til tyverierne omfang og karakter. Et mindretal på to dommere voterede for betinget dom under henvisning til tiltaltes personlige forhold. Højesteret lagde vægt på, at det var medtiltalt, der havde været initiativtageren og henviste i øvrigt til gode personlige forhold og gav derfor en rent betinget dom.

Disse og andre domme er udførligt kommenteret af Lindegaard i ovennævnte artikel. Lindegaard konkluderer, at stærke hensyn taler for at anvende ubetinget fængselsstraf ved arbejdspladstyverier. Der er en ringe opdagelsesrisiko og en stor fristelse. Der kan her være brug for at statuere eksempler for at afskrække dem, hvis modforestillinger mod arbejdspladstyverier er små — og dem er der nok en del af - og styrke holdningen hos dem, der ikke stjæler på arbejdspladsen.

Lindegaard bemærker dog, at der muligt på det seneste - i hvert fald i Højesteret - har været en tendens til at tillægge specialpræventive hensyn øget vægt og i videre omfang idømme betingede straffe.

Der har ikke, så vidt det er arbejdsgruppen bekendt, siden Lindegaards artikel i Højesteret været pådømt sager om arbejdspladstyverier af betydning for belysningen af praksis vedrørende betingede domme på dette område.

Arbejdsgruppen er enig i, at der ved arbejdspladstyverier typisk foreligger en markant fristelse, kombineret med ringe opdagelsesrisiko og muligt svage modforestillinger samt endelig en ikke ubetydelig skjult kriminalitet. Arbejdsgruppen stiller sig derimod tvivlende over for det synspunkt, at arbejdspladstyverier er et område, hvor generalpræventive hensyn med særlig styrke nødvendiggør ubetingede frihedsstraffe. For det første kan man, som omtalt i anden sammenhæng, sætte spørgsmålstegn ved selve den generalpræventive værdi af korte, ubetingede frihedsstraffe i hvert fald, hvis man sammenholder dem med frygten for opdagelse, for politiet, for retssagen og måske

ikke mindst for afskedigelse fra arbejdspladsen. For det andet må det under hensyn til den store, skjulte kriminalitet forekomme betænkeligt, at »ofre nogle få - uheldige - individer på generalpræventionens alter«. For det tredje finder arbejdsgruppen det overordentligt vanskeligt at bedømme, hvad der bestyrker folks lovlydighed mest: betingede eller ubetingede frihedsstraffe.

Arbejdsgruppen finder, at der med de tre domme U. 1968. 437; U. 1969. 129 og U. 1970. 307 er indvarslet en heldig udvikling henimod en videre anvendelse af betingede domme ved arbejdspladstyverier og finder, at denne udvikling bør fortsætte.

Det er for arbejdsgruppen oplyst, at man i de øvrige nordiske lande ikke udskiller arbejdspladstyverier til strengere bedømmelse, end det er tilfældet for andre tyveriers vedkommende.

2.2.2.4.3. *Stillingsunderslæb.*

Det er ret tydeligt, at der i årene 1960 til 1971 har fundet en markant udvikling sted henimod en videregående anvendelse af betingede domme.

Som fremhævet af Lindegaard i U. 1970 B. 179 startede denne udvikling i Højesteret med dommen refereret i U. 1968. 53 H:

En 30-årig farvehandler, der tidligere bestyrede et postindleveringssted, havde i en periode tilegnet sig 15.000 kr. af indbetalingerne til postvæsenet. Han var socialt veltilpasset og havde harmoniske familieforhold. I Højesteret idømtes han en betinget dom af fængsel i 8 måneder.

Fra de seneste år kan fra retspraksis nævnes to domme: U. 1971. 512 og U. 1971. 670.

U. 1971. 512 angår en afdelingssygeplejerske, som i tre tilfælde gennem ca. 1 ½ år havde tilegnet sig et beløb på ialt 10.700 kr., der var tilsendt patienter på afdelingen. Sygeplejersken havde erstattet beløbet, og der forelå gode oplysninger om hendes personlige forhold. Underretten idømte under hensyn til, at sygeplejersken havde misbrugt et særligt kvalificeret betroelsesforhold, en ubetinget straf af fængsel i 4 måneder. Vestre landsret idømte under henvisning til gode personlige oplysninger samt til, at der var betalt erstatning, en betinget

straf af fængsel i 8 måneder (en dissens for stadfæstelse).

I U. 1971. 670 havde en 27-årig ikke tidligere straffet mand som afdelingsbestyrer ved Den Kgl. Grønlandske Handel tilegnet sig kontante beløb og varer svarende til ialt ca. 35.500 kr. Beløbet var erstattet. Der forelå gode oplysninger om den pågældendes personlige forhold. Underretten idømte en ubetinget straf af fængsel i 6 måneder under hensyn til forholdenes karakter og omfang samt tiltaltes betroede stilling. Landsretten idømte fængsel i 8 måneder, men betinget under hensyn til tiltaltes personlige og erhvervsmæssige forhold samt til, at der var betalt erstatning for tabet. En tilsvarende dom: U. 1970. 915. og en lignende sag: U. 1970. 745 (hvor to dommere dissenterede for anvendelse af ubetinget frihedsstraf).

På grænsen mellem ubetinget og betinget frihedsstraf ligger en dom refereret i U. 1971. 553, der vedrører en kriminalbetjents underslæb af beløb, der var indbetalt på politistationen af en sigtet i en straffesag. I dette tilfælde idømte landsretten en betinget straf, men tre dommere dissenterede.

2.2.2.4.4. *Socialbedrageri.*

Praksis før 1961-loven var på dette område helt klar. Af generalpræventive grunde anvendtes så godt som udelukkende ubetingede frihedsstraffe.

I årene efter loven og frem til de allersejeste år blev denne praksis fastholdt. Til belysning heraf kan nævnes dommene: U. 1964. 704 H og U. 1965. 105 H.

U. 1964. 704 H: En 66-årig mand havde begået socialbedrageri på omkring 5.000 kr. Underretten lagde vægt på tiltaltes alder og noget vanskelige arbejdsforhold og idømte en betinget fængselsstraf. Højesteret idømte en fængselsstraf på 3 måneders ubetinget fængsel under henvisning til forbrydelsens beskaffenhed.

I U. 1965. 105 H havde et ældre, svaageligt ægtepar begået socialbedrageri for et samlet beløb af ca. 3.000 kr. I Højesteret henviste 6 dommere til arten og omfanget af forbrydelsen og idømte en ubetinget straf af fængsel i 60 dage. En

dissenterende dommer ville i lighed med underretten og landsretten idømme en betinget straf. Der forelå i denne sag lægeerklæring vedrørende ægtefællernes svagelighed - manden havde således blandt andet lungelidelser og hjertesvækkelse.

I de seneste år synes der imidlertid at være en klar tendens til udvidet anvendelse af betingede domme også på dette område.

Den første afgørelse U. 1970. 637 H drejede sig om en knap 40-årig mand, der ved urigtige oplysninger om sine indtægtsforhold havde fået udbetalt godt 2.000 kr. mere i socialhjælp, end han var berettiget til. Han havde i forbindelse med bedragerierne tillige overtrådt straffelovens § 161 og havde begået dokumentfalsk. Ved underretten idømtes den tiltalte en ubetinget straf af fængsel i 4 måneder. Landsretten fastsatte straffen til 3 måneders fængsel ubetinget, idet man, uanset oplysningerne om tiltaltes personlige forhold, fandt det rigtigt at anvende en ubetinget straf. Landsretten fremhævede herved det begåede dokumentfalsk, hvorved den tiltalte havde underskrevet nogle erklæringer til socialkontoret med hustruens navn. I Højesterets dom fremhæves det, at den tiltalte i det sidste år havde været ansat hos den samme arbejdsgiver, og at han, hvis hustru havde været syg gennem længere tid, havde arbejdet ca. 12 timer i døgnet. Det bemærkedes endvidere, at tiltalte havde nedbragt sin gæld med ca. 14.000 kr. og herunder fuldt ud havde dækket gælden til socialkontoret. Højesteret tilltrådte landrettens strafudmåling, men gjorde straffen betinget.

U. 1970. 639 H vedrører en 27-årig mand, som uberettiget havde oppebåret ca. 3.500 kr. i socialhjælp, idet han havde givet urigtige oplysninger om sine indtægtsforhold. Ved underretten blev han idømt en ubetinget straf af fængsel i 60 dage. Ved landsretten ville tre dommere gøre straffen betinget, medens de tre øvrige dommere fastholdt underrettens afgørelse. Ved Højesterets dom fremhævedes det, at den tiltalte havde været indlagt på en psykiatrisk afdeling, hvor han senere gik til ambulans behandling. I en erklæring afgivet 5 dage før

højsteretsdommen udtaltes det blandt andet, at såfremt den tiltalte blev frihedsberøvet, kunne man forvente, at han ville reagere med voldsomme affektexplosioner eller en fuldstændig gåen-i-stå som udtryk for en forværring af den bestående sindslidelse. Herefter stemte fem dommere under henvisning til de personlige forhold for anvendelse af betinget dom. To dommere ville stadfæste underrettens dom, idet man fandt, at der under hensyn til forseelsens beskaffenhed ikke i de personlige oplysninger var tilstrækkeligt grundlag for at gøre straffen betinget. Resultatet blev en betinget straf af fængsel i 60 dage.

U. 1971. 95. H vedrører en ustraffet, 21-årig kvinde, som ved brug af en urigtig skriftlig begæring til sygekassen om dagpenge uberettiget havde fået udbetalt 581 kr. Såvel underretten som landsretten anså hende med en ubetinget straf af fængsel i 60 dage. Ved Højesterets dom gjordes dommen betinget under hensyn til hendes ringe aktivitet ved forbrydelsens begåelse. - Det var en mandlig bekendt, som hun senere var blevet gift med, der havde foretaget henvendelsen til sygekassen —. Herudover lagde man vægt på, at sagen angik et forholdsvise ringe beløb.

Arbejdsgruppen finder den tendens til udvidet anvendelse af betingede domme markeret ved de tre seneste højsteretsdomme på dette område overordentlig rimelig og kan anbefale, at der i endnu videre omfang anvendes betingede domme over for socialbedragerier.

2.2.2.4.5. Ved berigelsesforbrydelser og dokumentfalsk udviser praksis et broget billede, men der synes ikke at være nogen sikker tendens til en videregående anvendelse af betingede domme.

Ved sædelighedsforbrydelser - hvor betingede domme i øvrigt hyppigt anvendes - er der måske en vis mildnelse at spore i dommen:

U. 1971. 473. H hvor en 35-årig, tidligere ustraffet person havde befølt sin samleverskes 15-årige datter, der ansås ham betroet til opdragelse, og ved en enkelt lejlighed ført en finger op i hendes

kønsdel. Han blev både ved underret, landsret og Højesteret straffet i henhold til straffelovens § 232 og § 224, jfr. § 223. Ved underretten fastsattes straffen til fængsel i 4 måneder ubetinget. Ved landsretten til fængsel i 3 måneder, medens der ikke fandtes grundlag for at gøre straffen betinget. En enig Højesteret tilsluttede sig landsrettens strafudmåling, men gjorde straffen betinget. Det fremhævedes i Højesterets dom, at samleversken, efter at hun var blevet gjort bekendt med forholdet, havde anmodet tiltalte om at flytte, og at tiltalte næste dag skød sig i hovedet, hvorved han fik en alvorlig kæbeskade, og at det var dette, som førte til sagens opkomst. Højesteret henviser i øvrigt blot til »alt foreliggende«. Der var i sagen nogen **tvivl, om** samleverskens datter virkelig kunne anses at være tiltalte betroet til opdragelse. I det hele taget er sagen formentlig for speciel til at kunne danne grundlag for en videregående slutning.

For så vidt angår voldsforbrydelser synes praksis efter 1961-loven at være meget utilbøjelig til at anvende betingede domme, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder, jfr. i øvrigt herom nedenfor under 2.3.3.

I straffelovrådets betænkning om spirituspåvirkede motorførere udtryktes der ønske om, at den betingede dom også skulle kunne finde anvendelse på spritbilister. Der peges i betænkningen således på, at mange spritbilister har et alkoholproblem og derfor også et potentielt behov for alkoholistvilkår. Der peges endvidere på, at der kunne være særlige grupper af færdselslovovertrædere, hvor en betinget dom kunne være indiceret af helbredsmæssige, aldersmæssige og lignende grunde. I Juristen 1972 p. 97 ff. har Lindegaard gennemgået retspraksis siden lovændringen. I tre sager har der foreligget spørgsmål om anvendelse af betinget dom. Der er i alle tilfælde tale om landsretsafgørelser. I en af sagerne idømtes en bøde, i de to andre en ubetinget hæftestraf. Lindegaard giver i sin artikel udtryk for, at der i de sager, hvor spørgsmålet om betinget dom hidtil har foreligget siden lovændringen, snarere kunne have været grundlag for at anvende bødestraf fremfor betinget dom.

2.2.2.5. I november 1971 har en arbejdsgruppe, bestående af repræsentanter fra fængselsvæsenet og Dansk Forsorgsselskab afgivet betænkning vedrørende den fremtidige fordeling af arbejdsopgaverne på kriminalforsorgens område mellem Dansk Forsorgsselskab og fængselsvæsenet. Et flertal foreslår hele kriminalforsorgen samlet i en fælles kriminalforsorgsstyrelse. Man forestiller sig den frie kriminalforsorg kraftigt udbygget og endvidere styrket gennem øget brug af faste medarbejdere. De årlige driftsudgifter antages at burde stige fra ca. 15 millioner kr. til ca. 48 millioner kr. Man går i betænkningen ud fra, at den fremtidige retspraksis i højere grad end hidtil vil bygge på ikke-frihedsberøvende foranstaltninger. Flertallet går ud fra, at en indlemmelse af Dansk Forsorgsselskab i en fælles kriminalforsorgsstyrelse vil gøre den frie kriminalforsorg mere effektiv og dermed støtte og fremme en udvikling frem imod en videre brug af blandt andet betingede domme. Nedenfor under punkt 2.4. er der gennemgået nogle områder, hvor man kunne tænke sig at tage den betingede dom i anvendelse i øget omfang.

2.3. Prøveløsladelser.

Ved straffelovens § 38, stk. 1, jfr. stk. 4, forudsættes det, at prøveløsladelse af den dømte finder sted, når totrediedele af straffen, dog mindst 4 måneder, er udstået, medmindre en prøveløsladelse må anses for at være utilrådelig. Prøveløsladelse forudsætter, at den dømte samtykker i de for løsladelsen fastsatte vilkår.

I 1969 var der ialt i 1797 tilfælde mulighed for en prøveløsladelse i henhold til straffelovens § 38, stk. 1. I disse tilfælde blev der bestemt prøveløsladelse i 1566 tilfælde. I 265 tilfælde blev der givet afslag på prøveløsladelse, heraf i 164 som følge af utilrådelighed og i 101 som følge af manglende samtykke fra den dømte, jfr. § 38, stk. 4. Der har således fundet prøveløsladelse sted i 85 pct. af alle de tilfælde, hvor der var mulighed herfor. Kun i 9 pct. af tilfældene har man afslået prøveløsladelse, fordi man fandt den utilrådelig.

Prøveløsladelse i henhold til straffelovens § 38, stk. 1, finder efter det ovenfor oplyste sted i et omfang, der efter arbejdsgruppens

mening er tilfredsstillende. Det er da også karakteristisk for den kriminalpolitiske debat i forbindelse med straffelovens § 38, stk. 1, at diskussionen har drejet sig om ændring af vilkårene og ikke om en udvidelse af anvendelsesområdet. Man kan vel tænke sig, at en ændring af prøveløsladelsesvilkårene (herunder frivilligt tilsyn m. v.) kan formindske det antal dømte — ca. 6 pct. — der ikke vil give samtykke til en prøveløsladelse.

Ved straffelovens § 38, stk. 2, er der givet mulighed for, at dømte kan løslades allerede, når halvdelen af straffen, dog mindst 4 måneder, er udstået. Denne bestemmelse er altid blevet anvendt meget lidt (i 1966 i 30 tilfælde, i 1967 i 11 tilfælde, i 1968 i 20 tilfælde og i 1969 i 34 tilfælde). Der synes dog i de allerseneste år at kunne spores en udvikling henimod øget anvendelse af prøveløsladelse i henhold til straffelovens § 38, stk. 2, jfr. herved justitsministeriets cirkulære af 18. februar 1971.

I hvilket omfang en prøveløsladelse før to tredjedelstid vil blive anvendt i fremtiden er noget usikkert, men arbejdsgruppen finder, at en anvendelse af straffelovens § 38, stk. 2, fortsat bør være en undtagelse. Man tænker herved især på den usikkerhed, som en udvidet anvendelse af halvtidsløsladelse vil kunne bevirke for domstolenes overvejelser vedrørende strafudmålingen.

Med de nugældende regler i straffelovens § 40, stk. 4, mener arbejdsgruppen imidlertid, at der kunne være grundlag for øget anvendelse af straffelovens § 38, stk. 2, når en person genindsættes som følge af nyt strafbart forhold. Man skal herved henviser til et senere afsnit, hvor arbejdsgruppen foreslår straffelovens § 40, stk. 4, ændret, se herved nedenfor i kapitel 4.

2.4.1. Som tidligere nævnt synes der i retspraksis for visse lovovertrædelser at være en udvikling i gang henimod en øget anvendelse af betingede domme, se ovenfor under 2.2.2.4. Som tidligere fremhævet har dette ganske vist ikke givet sig udtryk i de betingede dommes andel af samtlige reaktioner over for mandlige straffelovsovertrædere.

Arbejdsgruppen er tilfreds med tendensen i retspraksis til udvidet anvendelse af betingede domme, men man finder alligevel anledning til at pege på nogle særlige områder, hvor der i dag idømmes ubetingede friheds-

straffe, og hvor betinget dom og/eller bøde efter arbejdsgruppens opfattelse kunne finde anvendelse.

2.4.2. Berigelsesforbrydelser.

Arbejdsgruppens overvejelser vedrørende berigelsesforbrydelserne har koncentreret sig om berigelseskriminaliteten vedrørende beløb på under 1.000 kr., som ikke er forbundet med nogen form for vold og/eller med indbrud i boliger.

Både i landsundersøgelsens og i Kragsskovhedeundersøgelsens materiale har man søgt et mål for, hvilken rolle denne kriminalitet spiller i den samlede strafmasse.

Arbejdsgruppen har ment, at denne forholdsvist ringe og ufarlige berigelseskriminalitet er et område, hvor betinget dom uden større betænkelighed kan tages i anvendelse.

De to undersøgelser omfatter for så vidt angår Kragsskovhede-materialet i alt 165 domme, og for så vidt angår landsmaterialet 108 domme af den anførte karakter.

Beregnet på hele det undersøgte materiale var det således, for så vidt angår Kragsskovhede-undersøgelsen 8,5 pct., og for så vidt angår landsundersøgelsen 7,5 pct. af samtlige domme, der omfattede rene tilfælde af fuldbyrdet berigelseskriminalitet med en værdi på under 1.000 kr.

Medtages tillige domme, der omfatter forsøg på berigelseskriminalitet, overtrædelse af færdselsloven samt overtrædelse af straffelovens § 293, stk. 1, om brugstyveri ved siden af berigelseskriminaliteten under 1.000 kr. fremkommer følgende tal: for Kragsskovhede-undersøgelsen 312 domme og for landsundersøgelsen 217 domme.

Beregnet på de to foreliggende materialer betyder det en repræsentation for Kragsskovhede-undersøgelsens vedkommende på 16 pct. og for landsundersøgelsens vedkommende på 15,1 pct. af samtlige domme.

Det kan her indskydes, at man for så vidt angår landsundersøgelsen ved den rene berigelseskriminalitet under 1.000 kr., som ikke var forbundet med vold, fandt ialt 11 domme, hvor der var tale om indbrud i bolig alene. For så vidt angår domme, der vedrørte berigelseskriminalitet under 1.000 kr., forsøg på berigelseskriminalitet, færdselslovs-overtrædelser samt brugstyveri i henhold til straffelovens § 293, stk. 1, var der ialt 17 domme, der vedrørte indbrud i bolig og lig-

nende. Denne gruppe af tilfælde omfattede således ialt kun 11,4 pct. af hele det udskilte materiale på 245 domme.

Med henblik på en eventuel udvidet anvendelse af betingede domme og/eller bøder knytter hovedinteressen sig til den rene, fuldbyrdede berigelseskriminalitet, som ikke vedrører indbrud i boliger, og som ikke har været forbundet med vold mod person eller forsøg herpå.

For så vidt angår Kragsskovhede-undersøgelsen, er de 165 dommes strafmasse - målt i år - 61½ år, og for så vidt angår landsundersøgelsen er den samlede strafmasse 55 år og 4 måneder.

Det har på grund af de foreliggende oplysningers karakter ikke været muligt at analysere landsundersøgelsesmateriale på samme måde som Kragsskovhede-materialet.

Nedenfor i tabel 24 er for så vidt angår landsundersøgelsen vist fordelingen i strafmasser, såfremt man opdeler dommene på domme vedrørende berigelseskriminalitet indtil 500 kr. og berigelseskriminalitet over 500 kr. samt fordeler dommene på tyveri og anden berigelseskriminalitet.

Af tabellen kan man se, at de udmålte strafmasser for det undersøgte materiale er nøjagtigt lige stort for så vidt angår berigelseskriminalitet under 500 kr. og berigelseskriminalitet over 500 kr. Det kan endvidere ses, at tyveri er den helt dominerende forbrydelse. Det fremgår endvidere af tabellen, at strafudmålingen for andre berigelsesforbrydelser end tyveri synes at være langt større end strafudmålingen for tyveri.

Af tabellerne 25, 26, 27, 28, 29 og 30

Tabel 24.

	500 kr.	strafmasse	501-1.000 kr.	samlet domstid
tyveri	44	19 år	35	12 år 9 mdr.
anden berigelse	11	8 år 8 mdr.	18	14 år 11 mdr.
ialt	55	27 år 8 mdr.	53	27 år 8 mdr.

Tabel 25. Under 500 kr. - indbrud.

Indbrudstyveri	1969	1970	1971	Ialt
i bil	-	-	10 mdr.	10 mdr.
i forretning	10 mdr.	5 år 11 mdr.	5 år 9 mdr.	12 år 6 mdr.
i fabrik	8 mdr.	2 mdr.	2 år 0 mdr.	2 år 10 mdr.
i »andet« ÷ bolig	-	1 år 8 mdr.	2 år 7 mdr.	4 år 3 mdr.
ialt	1½ år	7 år 9 mdr.	11 år 2 mdr.	20 år 5 mdr.

Tabel 25 omfatter 57 domme.

Tabel 26. Over 500 kr.; under 1.000 kr. - indbrud.

Indbrudstyveri	1969	1970	1971	Ialt
i bil	9 mdr.	-	6 mdr.	1 år 3 mdr.
i forretning	1 år 7 mdr.	1 år 11 mdr.	2 år 8 mdr.	6 år 2 mdr.
i fabrik	-	-	3 mdr.	3 mdr.
i »andet« ÷ bolig	-	1 år	2 år 8 mdr.	3 år 6 mdr.
ialt	2 år 4 mdr.	2 år 11 mdr.	5 år 11 mdr.	11 år 2 mdr.

Tabel 26 omfatter ialt 25 domme.

Tabel 27. Under 500 kr. – uden indbrud.

	1969	1970	1971	Ialt
arbejdsplads	–	7 mdr.	2 mdr.	9 mdr.
automat	4 mdr.	–	–	4 mdr.
restaurant	12 mdr.	7 mdr.	4 mdr.	1 år 11 mdr.
benzintank	6 mdr.	–	–	6 mdr.
»andet«	12 mdr.	4 år 3 mdr.	4 år 5 mdr.	9 år 8 mdr.
ialt	2 år 10 mdr.	5 år 5 mdr.	4 år 11 mdr.	13 år 2 mdr.

Tabel 28. Over 500 kr.; under 1.000 kr. – uden indbrud.

	1969	1970	1971	Ialt
arbejdsplads	3 mdr.	3 mdr.	4 mdr.	10 mdr.
automat	–	–	9 mdr.	9 mdr.
restaurant	–	6 mdr.	–	6 mdr.
benzintank	8 mdr.	–	–	8 mdr.
»andet«	1 md.	4 mdr.	1 år 11 mdr.	2 år 4 mdr.
ialt	1 år	1 år 1 md.	3 år	5 år 1 md.

Tabel 28 omfatter ialt 16 domme.

Tabel 29. Anden berigelse under 1.000 kr. – uden indbrud.

	1969	1970	1971	Ialt
	1 år	2 år 2 mdr.	6 år 6 mdr.	9 år 8 mdr.

Tabel 29 omfatter ialt 21 domme.

Tabel 30. Berigelse under 1.000 kr.

	1969	1970	1971	Ialt
Antal domme	27	57	82	166
Strafmasse	7 år 8 mdr.	19 år 6 mdr.	31 år 6 mdr.	58 år 8 mdr.

fremgår fordelingen af dommene og dertil hørende strafmasser i Kragkovhede-under-søgelsen, fordelt efter kriminalitetens art og derudover yderligere opdelt, eftersom kriminalitetens genstand var over eller under eller lig med 500 kr. - men for alles vedkommende under 1.000 kr.

Medtages ud over den rene berigelseskriminalitet tillige tilfælde, hvor der foreligger forsøg, overtrædelse af færdselsloven samt af straffelovens § 293, stk. 1, om brugstyveri, i forhold, som er omhandlet i tabel 24, fås opstillingen, som fremgår af tabel 31.

Tabel 31.

	1969	1970	1971	Ialt
Antal domme	63	90	159	312
Strafmasse	22 år 11 mdr.	31 år 9 mdr.	67 år 9 mdr.	122 år 5 mdr.

Som det fremgår af tabel 31, har den mindre omfattende berigelseskriminalitet, i alt fald for så vidt angår beløbsstørrelserne i de tre år, undersøgelsen omfatter, medført en samlet strafmasse på mere end 122 års fængsel. Disse strafmasser har gennem de undersøgte tre år haft en klart stigende tendens.

Medtager man i landsundersøgelsen forskning på berigelseskriminalitet, færdselslovetrædelser og overtrædelser af straffelovens § 293, stk. 1, om brugstyveri, det vil sige ialt som nævnt ovenfor 213 domme, fremkommer der en samlet strafmasse på lidt over 116 år. Det er arbejdsgruppens opfattelse, at man ved på dette område at sætte ind med betingede domme eller bøder vil kunne opnå en væsentlig reduktion i strafmasserne og samtidig en væsentlig reduktion i det årlige antal indsættelser i vore kriminalanstalter.

2.4.3. Vold.

Det er ofte hævdet, at kriminaliteten i de senere år har haft en tendens til at blive grovere og farligere.

I en artikel i Juristen 1971 p. 100ff. har kandidatstipendiat, cand. jur. Mogens Moe undersøgt udviklingen i voldskriminaliteten i tiden fra 1960 til 1968. Mogens Moe påviser her, at medens der er sket en kraftig stigning i den uagtsomme vold - det drejer sig i al overvejende grad om trafikvold - er der ikke sket en tilsvarende stigning i de forsætlige voldsforbrydelser. Ved forsætlig vold forstår forfatteren overtrædelse af straffelovens §§ 244-246, straffelovens kapitler 14-15, straffelovens §§ 237, 238 og 251 samt svangerskabsafbrydelse. Den forsætlige vold er i tiden fra 1960 til 1968 steget med 21 pct. Denne stigning må betragtes som værende meget beskeden dels under hensyn til den betydelige stigning, der er sket i ejendomskriminaliteten, dels under hensyn til stigningen i befolkningstallet.

Ved alle undersøgelser, der er foretaget af den forsætlige voldskriminalitet, har der vist

sig en tydelig forbindelse mellem denne form for kriminalitet og alkoholmisbrug.

Truslen om korte, ubetingede fængselsstraffe er antagelig uden synderlig virkning over for personer, som i gerningsøjeblikket er berusede, og som i øvrigt er præget af alkoholmisbrug.

Tager man yderligere i betragtning, at stigningen i den forsætlige voldskriminalitet har været beskeden i forhold til stigningen i blandt andet ejendomskriminaliteten, synes der ikke at være særlige generalpræventive hensyn, der taler for anvendelse af ubetinget fængselsstraf på dette område.

Sammenhængen mellem den forsætlige vold og alkoholmisbrug synes at pege på, at man her har med nogle lovovertrædere at gøre, som har et udpræget behov for tilsyn, alkoholistvilkår m. v. Der synes altså her at være gode, specialpræventive grunde til at anvende kriminalforsorg i frihed.

Når man ser bort fra tiltalefrafald, anvendes kriminalforsorg i frihed hovedsagelig ved prøveløsladelse og betingede domme. Da en prøveløsladelse først kan finde sted efter udståelsen af mere end 4 måneders fængsel, kan det have en vis interesse at undersøge, i hvilket omfang domstolene for så vidt angår voldsforbrydelser udmåler straffe på mere end 4 måneders fængsel og anvender betingede domme. Nedenfor i tabel 32 har man sammenlignet domstolenes udmålingspraksis ved vold og tyveri i 1969. Ved vold forstås i denne tabel alene overtrædelser af straffelovens §§ 244 til 246.

Af tallene ses, at 82,2 pct. af alle sanktioner i form af fængselsstraffe for vold findes i området ubetinget fængsel fra 0-4 måneder, altså i et område, hvor der i hvert fald under normale omstændigheder ikke er nogen mulighed for anvendelse af kriminalforsorg i frihed. Kun 8,6 pct. får betingede domme, og 9,2 pct. får en straf, der overstiger 4 måneders ubetinget fængsel, hvorved der bliver mulighed for prøveløsladelse.

Det viser sig altså, at der for så vidt

Tabel 32.

		Fængsel under 4 mdr.	Fængsel over 4 mdr.	Betingede domme ialt	Ialt
Vold.....	Antal domme.....	574	64	60	698
	pct.	82,2	9,2	8,6	100
Tyveri.....	Antal domme.....	893	1265	1690	3848
	pct.	23,2	32,9	43,9	100

angår de forsætlige voldsforbrydelser kun i 17,8 pct. af tilfældene udmåles straffe, hvor der er mulighed for at tage hensyn til alkoholtilvilkår, tilsyn m. m. Ser man på udmålingspraksis for tyveri, tegner der sig et ganske andet billede. Her er 43,9 pct. af alle fængselsstraffe betingede, og i 32,9 pct. idømmes fængselsstraffe med mulighed for prøveløsladelse. For så vidt angår tyveri, er der således i 1969 i ialt 76,8 pct. af tilfældene idømt fængselsstraffe, hvor der har været mulighed for kriminalforsorg i frihed.

Tallene viser, at kriminalforsorg i frihed anvendes overordentlig sjældent over for lovovertrædere, der har begået forsætlig vold. Det er ikke arbejdsgruppens opfattelse, at der bør idømmes længere fængselsstraffe for vold. Under hensyn til disse lovovertræderes åbenbare forsorgsbehov og til, at arbejdsgruppen som tidligere nævnt finder, at særlige generalpræventive hensyn ikke taier for anvendelse af ubetinget frihedsstraf, finder man, at domstolene i langt videre omfang, end det nu er tilfældet, bør tage betinget dom i anvendelse over for lovovertrædere, der har begået forsætlig vold.

2.4.4. Korte frihedsstraffe.

Den kriminalpolitiske debat har i de senere år her og i udlandet været præget af stærk kritik af de korte frihedsstraffe.

Af landsundersøgelsens materiale på ialt

1436 domme udgjorde 352 eller 24,5 pct. fængselsstraffe fra 0 til 4 måneder. Det bemærkes, at arresthusene og Københavns Fængsler er holdt uden for denne undersøgelse. Disse 352 domme havde en samlet straffetid på 83 år og 5 måneder. Dette svarer til en gennemsnitlig afsoningstid på 85 dages fængsel, hvilket vil sige, at 1512 årlige indsættelser i vore statsfængsler (365 X 352 : 85) finder sted med fængselsstraffe på fra 0 til 4 måneder.

De 352 domme er nedenfor i tabel 33 fordelt efter kriminalitetens art.

Som det ses af tabel 33, omfattede den rene berigelseskriminalitet 138 domme eller 39,2 pct. af samtlige. Disse 138 domme havde en samlet straffetid på 36 år og 6 måneder, hvilket svarer til en gennemsnitlig domslængde på 96 dages fængsel. Ud fra landsundersøgelsen vil dette sige, at 522 indsættelser i fængselsvæsenets anstalter (bortset fra Københavns Fængsler og arresthusene) årligt vedrører berigelseskriminalitet med domme på under 4 måneders fængsel.

Om vold henvises til bemærkningerne ovenfor under punkt 2.4.3. Det bemærkes, at den gennemsnitligt udmålte domtid for voldsforbrydelserne udgjorde 56 dage, altså en hel del mindre end den gennemsnitlige længde af dommene for materialet som helhed på ialt 352 domme.

På justitsministeriets kriminalpolitiske se-

Tabel 33.

	Ren berigelse	Vold	Andet	Ialt
Antal sager.....	138	44	170	352
Samlet domstid.....	36 år 6 mdr.	6 år 9 mdr.	40 år 2 mdr.	83 år 5 mdr.

minar i juni 1971 drøftedes de korte, ubetingede frihedsstraffe efter et oplæg fra Lars Nordskov Nielsen - se Juristen 1972 p. 85 ff.

Der var på konferencen stort set enighed om, at de kortvarige frihedsstraffe - i hvert fald målt i forhold til kriminalforsorg i frihed - ud fra et humanistisk og specialpræventivt synspunkt var uheldige, og man anbefalede en udvidet anvendelse af betingede domme.

For så vidt angår de korte fængselsstraffe for berigelsesforbrydelser, er der formentlig i alt overvejende grad tale om domfældte recidivister. Arbejdsgruppen er overbevist om, at en væsentlig del af de 522 årlige indsættelser kunne undgås, hvis man fra domstolens side ikke var så tilbageholdende med betingede domme over for recidivister. Man anbefaler, at domstolene, også for så vidt angår recidivister, alvorligt overvejer den betingede doms fordele. Der henvises herved til Nordskov Nielsen i Juristen 1972 p. 61.

2.5.1. *Strafudmåling.*

I straffelovens § 80 er det angivet, at der ved straffens udmåling blandt andet skal tages hensyn til gerningsmandens foregående vandl.

Denne obligatoriske formulering har efter arbejdsgruppens opfattelse bundet domstolene til unødigt lange strafudmålinger over for recidivister.

2.5.2. Virkningen af § 80 vil nedenfor blive belyst ved en række eksempler, som synes at pege på, at man i hvert fald i nogle tilfælde udmåler unødigt lange straffe til recidivister. Disse eksempler skal ikke på nogen måde anses for at være typiske, men kan dog måske give et fingerpeg om betydningen af talrige forstraffe.

Københavns byrets dom af 17.11. 1970:

Tyveri af en flaske sherry (en mini-flaske) og en dåseøl - samlet værdi ca. 13.00 kr. - fra et kirkegårds kontor - indbrud: - fængsel i 6 måneder. - Den domfældte havde været fængslet i 6 dage under sagen.

Østre landsrets dom af 6. 11. 1969:

Forsøg på indbrud i »Folkets Hus«: fængsel i 9 måneder. Den domfældte havde under sagen været fængslet i 4 måneder.

Lyngby rets dom af 1. 12. 1970:

Ved indbrud tilegnet sig $\frac{1}{2}$ forårsrulle og $\frac{3}{4}$ fl. rødvin til en samlet værdi af ca. 20,00 kr.: fængsel i 3 måneder. Den domfældte havde under sagen været fængslet i 14 dage.

Århus byrets dom af 24. 3. 1970:

Åbnet defekt port og stjålet vaskemidler til en værdi af ca. 135 kr.: fængsel i 3 måneder. Den domfældte havde under sagen været fængslet i 27 dage.

Københavns byrets dom af 1. 10. 1969:

Indbrud i et ismejeri med et udbytte på 7,85 kr. i kontanter: fængsel i 4 måneder.

Københavns byrets dom af 13. 10. 1969:

I to tilfælde fra biler stjålet autoradioer: fængsel i 6 måneder.

2.5.3. For at få et materiale til belysning af straffelovens § 80 har arbejdsgruppen af landsundersøgelsesmateriale udtaget alle fængselsstraffe på mellem 1 og 2 års fængsel, der er idømt recidivister.

Af det samlede materiale på ialt 1436 domme udgjorde 387 domme tilfælde, hvor der var udmålt straffe på mellem 1 og 2 års fængsel, og hvor den domfældte var recidivist. Disse 387 domme havde en samlet strafmasse på ialt 521 år og 6 måneder.

Arbejdsgruppen har imidlertid været opmærksom på, at domstolene ved at udmåle fængselsstraffe på mellem 1 og 2 år til recidivister kan have lagt farlighedssynspunkter og lignende til grund for afgørelsen. Man har derfor foretaget en nærmere gennemgang af materialet.

Det viser sig, at 10 pct. af dommene vedrører rene tyverier, 20 pct. af dommene vedrører andre berigelsesforbrydelser, og 50 pct. af dommene angår berigelsesforbrydelser kombineret med færdselslovovertrædelser, brugstyverier m. v.

I ca. 80 pct. af de 387 sager har der herefter efter arbejdsgruppens opfattelse ikke foreligget noget særligt spørgsmål om farlighed, og der er derfor grund til at tro, at disse udmålinger er præget af takstmæssige overvejelser, hvorunder fortidsbelastningen må antages at have spillet en væsentlig rolle.

Af de 387 domme har arbejdsgruppen foretaget en nærmere analyse af 253 tilfældigt udvalgte domme. Det viste sig vedrørende

disse, at ca. en trediedel af samtlige fængselsstraffe mellem 1 og 2 år udmåles for ren berigelseskriminalitet under 5.000 kr.

Som tidligere omtalt havde de 387 domme en samlet straf masse på godt 521 års fængsel. Hvis man forestillede sig, at strafudmålingspraksis ændredes, således at den gennemsnitlige straffetid pr. dom udgjorde 1 års fængsel, ville man formindske den samlede straf masse med 134 år.

2.5.4. Arbejdsgruppen mener efter det gennemgåede, at der ikke er tilstrækkelig grund til at opretholde den hidtidige praksis, hvor der ved strafudmålingen tages betydeligt hensyn til den dømtes fortid. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at henvisningen til gerningsmandens foregående vandel fjernes fra straffelovens § 80. I arbejdsgruppen er man opmærksom på, at dette ikke vil forhindre domstolene i ved strafudmålingen at tillægge gerningsmandens fortid betydning, men det **vil** i hvert fald forhindre domstolene i at føle sig forpligtet dertil.

2.5.5. I straffelovens § 80 er tillige angivet, at der ved straffens udmåling skal tages hensyn til styrken af det for dagen lagte forbryderiske sindelag. Herved er der givet domstolene adgang til at tage hensyn **til**, med hvilken grad af forsæt en handling er begået (jfr. Hurwitz, Den danske Kriminalret, Alm. del. 4. udg. ved Knud Waaben. p. 543.)

Arbejdsgruppen finder, at såvel principielle som praktiske hensyn taler imod opretholdelse af en sådan ordning, og foreslår derfor, at henvisningen til det forbryderiske sindelag udgår af bestemmelsen i straffelovens § 80.

2.5.6. Under henvisning til det under punkt 2.5. i det foregående nævnte foreslår arbejdsgruppen følgende nye formulering af straffelovens § 80, stk. 1:

»Ved straffens udmåling bliver der foruden til lovovertrædelsens grovhed og farlighed særligt at tage hensyn til gerningsmandens alder og forhold før og efter gerningen samt til bevæggrundene til handlingen.«

Kapitel 3

Enkelte tilfældegrupper.

3.1. Straffelovens §287.

3.1.1. Hvis man ser bort fra trafikstrafferetten og holder sig til den kriminalitet, der refererer sig til overtrædelse af straffeloven, er det åbenbart, at interessen må samle sig om ejendomsforbrydelserne.

Fra 1963 til 1969 steg antallet af anmeldte ejendomsforbrydelser pr. 10.000 indbyggere fra 287 til 412, svarende til en stigning på 43,6 pct. I samme periode lå antallet af anmeldte voldsforbrydelser på 6-7 pr. 10.000 indbyggere, medens sædelighedsforbrydelserne faldt fra **9 til 6** pr. **10.000** indbyggere.

Det er inden for berigelsesforbrydelserne navnlig antallet af tyverier, der er steget stærkt i de seneste år. Udviklingen kan bedst belyses gennem de tal, der er anført i tabellerne 34, 35 og 36, der viser antallet af anmeldte indbrudstyverier, andre tyverier og andre berigelsesforbrydelser (overtrædelse af straffelovens §§ 277-284) i årene 1963 til 1970:

Inden for indbrudstyverierne steg antallet af anmeldte tyverier i kontorer, banker, forretninger, fabrikker, lagre og lignende fra 23.481 i 1967 til 43.541 i 1970, svarende til en stigning på 85,4 pct., medens antallet af anmeldte indbrudstyverier i beboelser og i

Tabel 34. Indbrudstyverier.

	Anm.forbr.	Opkl. i pct.
1963.....	26.670	36,6
1964.....	29.490	33,2
1965.....	30.737	31,1
1966.....	31.259	34,2
1967.....	38.049	32,2
1968.....	43.383	30,4
1969.....	48.985	29,5
1970.....	65.981	27,9

Tabel 35. Andre tyverier.

	Anm.forbr.	Opkl. i pct.
1963.....	43.809	33,8
1964.....	42.846	30,0
1965.....	44.179	30,5
1966.....	44.798	30,7
1967.....	48.791	29,2
1968.....	55.485	28,0
1969.....	57.766	23,7
1970.....	69.357	23,4

Tabel 36. Andre berigelsesforbrydelser (§§ 277-284).

	Anm.forbr.	Opkl. i pct.
1963.....	10.077	89,1
1964.....	9.761	87,7
1965.....	10.536	85,0
1966.....	9.991	88,4
1967.....	11.573	82,3
1968.....	14.767	85,4
1969.....	13.392	86,0
1970.....	14.992	75,1

pulterkamre, ubeboede sommerhuse og lignende i samme periode steg fra henholdsvis 5.176 og 9.392 til henholdsvis 8.378 og 14.062, svarende til stigninger på 61,9 pct. og 50,2 pct.

3.1.2. Den kriminalpolitiske linie, der hidtil har været fulgt over for ejendomsforbrydelserne - og det gælder ikke mindst de mindre ejendomsforbrydelser, - har i de senere år været genstand for megen omtale og kritik i den offentlige debat. Den fremtidige behandling af de mindre ejendomsforbrydelser var på denne baggrund hovedemnet på det kriminalpolitiske seminar, som justitsministeriet holdt i juni måned 1971, og hvori deltog en kreds af personer, om hvem det gæl-

der, at de alle er interesseret i kriminalpolitikken, se herved om seminarets konklusioner: H. H. Brydensholt i *Juristen* 1972 p. 62-64, navnlig p. 62 I.A.f.

Der var under seminaret, således som tilfældet også har været det i den offentlige debat, overvejende stemning for at søge gennemført en begrænsning i anvendelsen af frihedsberøvende foranstaltninger på dette område.

Man tillagde herved humanitære hensyn afgørende betydning, ligesom man lagde stor vægt på, at en omlægning af straffesystemet i retning af en mere tilbageholdende straffekurs over for de små berigelseskriminelle - såvel førstegangsløvertrædere som recidivister - ville give samfundet en tiltrængt ressourceforøgelse til bekæmpelse af den mere alvorlige kriminalitet, se herved L. Nordskov Nielsen i *Juristen* 1972, særligt p. 61.

3.1.3. Normalstraffen for berigelsesforbrydelserne er fastsat i straffelovens § 285, stk. 1. Efter denne bestemmelse straffes de i §§ 276, 277-281 og 283 nævnte forbrydelser samt hæleri med hensyn til disse med fængsel indtil 2 år, i gentagelsestilfælde 3 år. I visse skyldnersvigstilfælde kan straffen gå ned til hæfte.

Ulovlig omgang med hittegods samt hæleri med hensyn hertil straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 2 år, medens straffen for åger er hæfte eller fængsel indtil 2 år, jfr. § 285, stk. 2 og 3.

I særligt grove tilfælde kan straffen for tyveri, afpresning, åger og hæleri stige til fængsel i 6 år, jfr. § 286, stk. 1 og 3. På tilsvarende måde kan, når forbrydelsen er af særlig grov beskaffenhed, straffen for under-slæb, bedrageri, mandatsvig og skyldnersvig stige til fængsel i 8 år, jfr. § 286, stk. 2.

Omvendt kan, når nogen af de forbrydelser, der er nævnt i § 276 eller §§ 278-284, er af særlig ringe strafværdighed, straffen nedsættes til hæfte eller bøde og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde. Betingelserne herfor er, at forbrydelsen er af særlig ringe strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller de lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde.

Ved ulovlig omgang med hittegods eller ved hæleri med hensyn hertil kan straffen

under formildende omstændigheder bortfalde, jfr. § 287, stk. 2.

3.1.4. Bestemmelsen i § 287 anvendes ikke særlig meget i domspraksis. Dette skyldes formentlig til dels, at domstolene anlægger en noget snævrere fortolkning af bestemmelsen, end tilfældet er hos anklagemyndigheden, jfr. f. eks. herved følgende domme:

- a) 1969 p. 569 (0): tyveri i selvbetjeningsforretning af et par sko til 90 kr. - af Københavns Byret henført under § 287, men af landsretten under § 285.
- b) 1966 p. 365 (0): tyveri af cigaretter til en værdi af 6,75 kr. fra en defekt container i lufthavnen - af Tårnby ret henført under § 287, af landsretten under § 285.
- c) 1962 p. 116 (H): dømt for hæleri med hensyn til tyveri ved i et marketenderi at have købt et par strømper til en værdi af 3,75 for 2,00 kr. - af alle tre instanser henført under § 285.

I og for sig kunne man forvente, at denne praksis ville binde anklagemyndigheden i dens tiltalefrafaldspraksis i medfør af justitsministeriets bekendtgørelse nr. 43 af 6. februar 1970 om statsadvokaternes beføjelse til at frafalde påtale.

Dette er imidlertid ikke tilfældet. Det er over for arbejdsgruppen oplyst, at den beløbsmæssige grænse for afgørelser med tiltalefrafald for overtrædelse af § 287, jfr. §§ 276-284, ligger på omkring 500 kr. i København og lidt under 500 kr. uden for København.

Ifølge kriminalstatistikken for 1969, der er det sidste år, for hvilket en sådan foreligger, skete der efter § 287 domfældelse til højere straf end bøde i det omfang, der er angivet i tabel 37. I parentes er angivet antallet af sager, der samme år er afgjort efter normalstrafferammen i straffelovens § 285.

Ligeledes efter kriminalstatistikken for 1969 blev i dette år 81 sager for overtrædelse af straffelovens § 276 (jfr. § 287) afgjort ved bøde, heraf 3 ved bødevedtagelse.

Ved vurderingen af det omfang, hvori § 287 anvendes i praksis, må det, som antydtes ovenfor, tages i betragtning, at et betydeligt antal mindre berigelsesforbrydelser årligt af-

Tabel 37.

	Hovedforbrydelse	Biforbrydelse
Tyveri – § 276.....	52 (4.025)	14 (1.410)
Underslæb – § 278.....	2 (303)	0 (162)
Bedrageri – § 279.....	6 (394)	3 (408)
Skyldnersvig – § 283.....	1 (14)	0 (3)
Hæleri – § 284.....	7 (358)	2 (457)

Tabel 38. Straffeloven.

	Mænd			Kvinder		
	1967	1968	1969	1967	1968	1969
§ 276.....	965	1181	1026	311	496	412
heraf i forbindelse med brugstyveri.....	23	41	21	5	2	1
§ 277.....	83	97	92	6	6	8
§§ 278–280, 283.....	64	51	65	10	11	18
§ 284.....	129	182	149	46	38	35

gøres ved tiltalefrafald, hvoraf hovedparten meddeles af statsadvokaterne, jfr. justitsministeriets bekendtgørelse nr. 43 af 6. februar 1970 om statsadvokaternes beføjelse til at frafalde påtale.

Ifølge § 1 i denne bekendtgørelse kan statsadvokaterne, når særlige omstændigheder ikke gør sig gældende, frafalde påtale eventuelt mod vedtagelse af dagbøder eller betaling af erstatning for overtrædelse blandt andet af straffelovens §§ 276-284, jfr. § 287.

Ifølge den tilsvarende bestemmelse i den bekendtgørelse, der blev afløst af 1970-bekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 244 af 24. september 1957), blev der i 1967, 1968 og 1969 meddelt tiltalefrafald i et omfang som anført i tabel 38.

I de samme år blev der i alt for overtrædelse af de nævnte straffelovsbestemmelser meddelt tiltalefrafald som anført i tabel 39.

Ved mange mindre alvorlige overtrædelser af de nævnte bestemmelser rejses der således ikke tiltale.

Tabel 39. Straffeloven.

	Mænd			Kvinder		
	1967	1968	1969	1967	1968	1969
§ 276.....	2087	2576	2518	409	603	535
heraf i forbindelse med brugstyveri.....	433	456	581	12	20	17
§ 277.....	96	102	102	8	6	8
§§ 278–280, 283.....	110	87	121	20	19	26
§ 284.....	174	219	259	52	48	49

3.1.5. Det er arbejdsgruppens opfattelse, at der bør finde en ændring sted i den strafferetlige behandling af de mindre berigelsesforbrydelser, således at berigelseskriminalitet af forholdsvis banal karakter ikke fører til nogen mere indgribende strafferetlig reaktion. Ved at give bestemmelsen i straffelovens § 287 en bredere affattelse vil man efter arbejdsgruppens opfattelse kunne markere dette ønske.

Arbejdsgruppen foreslår følgende formulering af § 287:

»Er nogen af de forbrydelser, der er nævnt i §§ 276-284, af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, er straffen bøde. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde.«

I forhold til den gældende bestemmelse i § 287 er ordene »forbrydelser af særlig ringe strafværdighed« efter forslaget erstattet af det videre udtryk »forbrydelser af mindre strafværdighed«.

Betydeligt flere forhold end tidligere skulle herefter være omfattet af bestemmelsen, idet arbejdsgruppen har forestillet sig, at man efter den nye formulering eksempel-

vis lader bestemmelsen finde almindelig anvendelse på forhold inden for en beløbsramme på ca. 5-600 (1972-)kr. Man får et indtryk af den praktiske betydning af en sådan regel gennem nedenstående tabel 40 og tabel 41, der er udarbejdet på grundlag af Kragsskovhede-undersøgelsen.

Medens nedsættelse af straffen til bøde eller hæfte efter gældende ret er fakultativ, når de særlig formildende omstændigheder foreligger, vil anvendelse af bøde (eller hæfte) være obligatorisk, såfremt det begåede forhold henføres under den foreslåede § 287.

Ulovlig omgang med hittegods og hæleri med hensyn hertil er ikke i dag medtaget i nedsættelsesreglen i § 287, stk. 1. Dette er ikke nødvendigt, da strafferammen for ulovlig omgang med hittegods efter § 285, stk. 2, er bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år. Gøres nedsættelsesreglen i § 287 obligatorisk, må også ulovlig omgang med hittegods og hæleri med hensyn hertil inddrages under reglens område.

Arbejdsgruppens forslag vil endvidere betyde, at de sager for overtrædelse af §§ 276-284, der henføres under § 287, vil være politisager, jfr. retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 1 (påtalebegrænsning).

Tabel 40. Under 500 kr. - indbrud.

Indbrudstyveri	1969	1970	1971	Ialt
i bil.....	-	-	10 mdr.	10 mdr.
i forretning.....	10 mdr.	5 år 11 mdr.	5 år 9 mdr.	12 år 6 mdr.
i fabrik.....	8 mdr.	2 mdr.	2 år 0 mdr.	2 år 10 mdr.
i »andet« ÷ bolig.....	-	1 år 8 mdr.	2 år 7 mdr.	4 år 3 mdr.
Ialt.....	1 år 6 mdr.	7 år 9 mdr.	11 år 2 mdr.	20 år 5 mdr.

Tabellen omfatter ialt 57 domme.

Tabel 41. Over 500 kr. ; under 1.000 kr. - indbrud.

Indbrudstyveri	1969	1970	1971	Ialt
i bil.....	9 mdr.	-	6 mdr.	1 år 3 mdr.
i forretning.....	1 år 7 mdr.	1 år 11 mdr.	2 år 8 mdr.	6 år 2 mdr.
i fabrik.....	-	-	3 mdr.	3 mdr.
i »andet« ÷ bolig.....	-	1 år	2 år 6 mdr.	3 år 6 mdr.

Tabellen omfatter ialt 25 domme.

Man vil herved kunne opnå en væsentlig forenklet behandling af de pågældende sager. Doms mænd skal således ikke medvirke ved pådommelsen, og der vil være mulighed for anvendelse af bødeforelæg, jfr. retsplejelovens § 936, samt mulighed for tildeling af advarsel, jfr. retsplejelovens § 937. Der vil endvidere blive et mere rimeligt forhold mellem overtrædelsens samfundsmæssige betydning og det »maskineri«, man sætter i gang for at få sagerne afgjort. Også dette vil efter arbejdsgruppens opfattelse indebære betydelige fordele. (Det er arbejdsgruppen bekendt, at justitsministeriet overvejer gennem en ændring af retsplejelovens § 721 at gøre de mindre alvorlige berigelsesforbrydelser, jfr. straffelovens § 287, sammenholdt med §§ 276-284, til politisager).

Imod arbejdsgruppens forslag om en ændret affattelse af straffelovens § 287, hvorved der gives denne bestemmelse et mere selvstændigt indhold, end tilfældet er i dag, kunne måske indvendes, at det reelt bliver anklagemyndigheden og ikke domstolene, der afgør, om en sag skal henføres under § 287 eller under bestemmelsen i § 285.

Afgørelsen træffes af anklagemyndigheden ved dennes tiltalebeslutning. Dette forhold kendes imidlertid også ved andre lovovertrædelser. Det er således for eksempel også anklagemyndigheden, der afgør, om et forhold, der falder ind under narkotikalovgivningen, skal påtales efter loven om euforiserende stoffer, der har et strafmaksimum på fængsel i 2 år, eller om forholdet skal påtales efter straffelovens § 191, der har et strafmaksimum på fængsel i 6 år. Arbejdsgruppen har derfor ikke fundet at kunne tillægge den anførte indvending afgørende vægt.

For så vidt angår de berigelsesforbrydelser, der efter den foreslåede ordning forbliver under strafferammen i § 285, vil arbejdsgruppen finde det rimeligt, om de hensyn, der ligger bag den foreslåede lempelse af § 287, fører til, at man også her anlægger en lempeligere vurdering. Ikke mindst burde betingede domme kunne komme til anvendelse i videre omfang, end tilfældet er i dag. Der henvises herom til bemærkningerne ovenfor side 35.

I overensstemmelse med arbejdsgruppens ovenfor i kapitel 2 beskrevne holdning til spørgsmålet om forstraffes udmålingsmæs-

sige betydning foreslår arbejdsgruppen straffelovens § 285, stk. 1, formuleret således:

»De i §§ 276, 278-281 og 283 nævnte forbrydelser samt hæleri med hensyn til disse og med hensyn til røveri straffes med fængsel indtil 2 år. I de i § 283, stk. 2, omhandlede tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde.«

Man har herved fastslået, at strafferammen også i gentagelsestilfælde er fængsel indtil 2 år.

3.1.6. Arbejdsgruppens forslag om en ændring af straffelovens § 287 således, at der gives denne bestemmelse en bredere formulering, er i overensstemmelse med reformbestræbelserne i de øvrige nordiske lande.

I Norge er der for nylig fremsat lovforslag til ændring af den norske straffelovs regler om formueforbrydelser, jfr. Ot.prp. nr. 52 (1970-71). Det hedder i begrundelsen for ændringerne, at der i praksis har vist sig at være behov for liberalisering af reglerne vedrørende de mere bagatelagtige berigelsesforbrydelser. Det foreslås blandt andet at ophæve visse regler om mindstestraf og at overføre de norske regler om naskeri (mindre tyverier) og andre mindre alvorlige berigelsesforbrydelser til den norske straffelovs kapitel om forseelser.

Man opnår herved i Norge, at sagerne gøres til politisager, hvorved man vil kunne opnå en mere rationel behandling af sagerne. De pågældende lovovertrædelser foreslås samtidig undergivet betinget offentlig påtale. Forseelserne skal dog påtales offentligt, hvis det findes nødvendigt af almene hensyn.

I Sverige har brottsmålutredningen i 1971 afgivet en betænkning om »Snatteri« (SOU 1971:10), hvilket vil sige den mindre berigelseskriminalitet. Medens straffen for de mindre berigelsesforbrydelser i dag i Sverige er fastsat til bøde eller fængsel indtil 6 måneder, foreslår udvalget, at straffen for disse forseelser fremtidig alene skal være bøde. Man henviser herved til, at disse lovovertrædelser i realiteten er blevet rene bødeforhold og af almenheden opfattes som sådanne.

Det foreslås endvidere, at der gøres visse begrænsninger i det i Sverige gældende legalitetsprincip, således at anklagemyndigheden i videre omfang, end tilfældet er i dag, kan

frafalde tiltale over for mindre berigelsesforbrydelser.

Også i Finland overvejes et lovforslag, der skulle give den finske straffelovs regler om »snatteri« et videre anvendelsesområde end hidtil, jfr. herved Lagberedningens publikation nr. 8 i 1970. Ændringerne er imidlertid begrænsede, idet en almindelig revision af den finske lovgivning om formueforbrydelser for tiden overvejes.

3.2. Brugstyveri - straffelovens § 293.

3.2.1. Efter straffelovens § 293, stk. 1, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år den, som uberettiget bruger ting, som tilhører en anden. Under skærpende omstændigheder, navnlig når tingen ikke bringes tilbage efter brugen, kan straffen stige til fængsel i 2 år.

3.2.2. En statistik, som rigsadvokaturen har udarbejdet over tyveri og brugstyveri af indregistrerede motorkøretøjer for årene 1967-1970, viser, at der i dette tidsrum har været en støt stigning i antallet af de nævnte forbrydelser.

Tallene fremgår af tabel 42.

Tabel 42.

	Anm. forbr.	Opkl. forbr. i pct.
1967.	15.151	37,8
1968.	16.766	39,5
1969.	18.459	35,2
1970.	22.285	32,6

Der har således i årene 1967-1970 fundet en stigning sted på 47,1 pct.

En tilsvarende statistik for tyveri eller brugstyveri af knallerter vises i tabel 43.

Tabel 43.

	Anm. forbr.	Opkl. forbr. i pct.
1967.	18.614	13,8
1968.	19.997	12,9
1969.	23.106	12,0
1970.	28.546	11,0

Totalstigningen i årene 1967-1970 udgør efter disse oplysninger 53,4 pct.

Ifølge kriminalstatistikken blev i 1969 859 mænd og 26 kvinder pålagt bøde for brugstyveri efter § 293, stk. 1. Af de 859 mænd var 450 eller 52,4 pct. under 18 år og 255 eller 29,7 pct. mellem 18 og 20 år.

I det samme år var antallet af domfældelser til højere straf end bøde for overtrædelse af straffelovens § 293, stk. 1, af en størrelsesorden som anført i tabel 44.

Tabel 44.

	Hovedforbrydelse	Biforbrydelse
Mænd	562 (heraf 41 betingede domme)	1.132
Kvinder	9	10

Det kan endvidere oplyses, at 129 mænd og 6 kvinder i 1969 fik meddelt tiltalefradrag for overtrædelse af straffelovens § 293, stk. 1.

3.2.3. Efter praksis medfører brugstyveri af biler i almindelighed ubetinget frihedsstraf af hæfte i 14-20 dage. Undtagelse herfra gøres alene for så vidt angår unge under 18 år, hvor den almindelige reaktion er straf af bøde.

Ved brugstyveri af knallerter vil reaktionen, såfremt sigtede er under 18 år, altid være en bøde. Er den pågældende over 18 år, vil der ved sanktionsvalget blive lagt vægt på knallertens værdi.

Er værdien således under 5-600 kr., er den almindelige reaktion en bøde, men er værdien over 5-600 kr., gives en ubetinget frihedsstraf af normalt hæfte i 10-14 dage.

3.2.4. Ikke mindst brugstyverier af biler frembyder et alvorligt problem. Disse tyverier er ikke blot til stor gene for ejerne af bilerne, men de skyldige vil ofte tillige frembyde en stor fare for trafikikkerheden. Dertil kommer, at brugstyverier af motorkøretøjer m. v. vel nok er den form for straffelovskriminalitet, som i stærkest grad har karakter af en ungdomskriminalitet. Udviklingen med det stadigt stigende antal brugstyverier er derfor i højeste grad beklagelig.

Lovgivningsmagten har været opmærk-

som på denne udvikling, og man har da også søgt at imodegå den. Ved en ændring af færdselsloven i 1969 er der således åbnet mulighed for gennemførelse af en ordning med effektiv tyverisikring af motorkøretøjer gennem ratlåse, der under strafansvar skal benyttes ved parkering af køretøjet. Endnu er der ikke givet påbud om anvendelse af tyverisikring af motorkøretøjer gennem anvendelse af ratlåse. Et udvalg under Statens Biltilsyn arbejder for tiden med at søge fastlagt, hvilke krav ratlåse skal opfylde. En vanskelig opgave vil formentlig begrænse antallet af brugstyverier, og en begrænsning heri vil formentlig også have en dæmpende virkning på anden kriminalitet, herunder især indbrudstyverier, idet stjålne motorkøretøjer ikke sjældent anvendes i forbindelse med sådan kriminalitet.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at gennemførelsen af lovpligtige ratlåse eller gearlåse bør søges fremskyndet mest muligt. Det er derfor med tilfredshed, at arbejdsgruppen har erfaret, at nævnte ratlåse m. v. vil blive obligatoriske for nye biler, der første gang registreres efter den 1. oktober 1972.

3.2.5. Arbejdsgruppen finder ikke, at der er grundlag for at afkriminalisere brugstyveri af motorkøretøjer. Derimod finder arbejdsgruppen at måtte tage afstand fra den nærmest undtagelsesfrie anvendelse af ubetinget frihedsstraf over for brugstyveri af motorkøretøjer. Brugstyverier af motorkøretøjer bør efter arbejdsgruppens mening ved sanktionsvalget ligestilles med almindeligt tyveri, således at afgørelsen af, om der skal anvendes betinget dom eller ubetinget straf (bøde eller frihedsstraf) ligesom i tyverisager beror på en konkret vurdering.

Ved en sådan praksisændring ville man nærme sig reaktionsvalget i de øvrige nordiske lande ved brugstyveri, hvor ikke-frihedsberøvende foranstaltninger (bøde - betinget dom) anvendes i langt videre omfang end herhjemme.

Man kunne endvidere overveje at gøre det til en betingelse for at gennemføre offentlig strafforfølgning, at eventuelt påbudte sikringsanordninger som for eksempel rat- eller gearlåse var anvendt. Dette forhold bør i hvert fald have afgørende indflydelse på sanktionsvalget.

3.2.6. Særlig for så vidt angår brugstyveri af knallerter, forekommer den gældende praksis urimelig streng og ofte tilfældig på grund af den usikkerhed, der nødvendigvis må være forbundet med værdiansættelsen.

Arbejdsgruppen finder, at ubetinget frihedsstraf for brugstyveri af knallerter i hvert fald under ingen omstændigheder bør bringes i anvendelse over for unge under for eksempel 21 år. Det er imidlertid arbejdsgruppens opfattelse, at praksis i sager om brugstyveri af knallerter bør ændres mere radikalt. Den almindelige reaktion fra det offentlige side i disse sager bør således efter arbejdsgruppens mening, uanset gerningsmandens alder, være en bøde eller en betinget frihedsstraf. Ubetinget frihedsstraf bør alene komme på tale, hvor ganske særlige grunde gør sig gældende.

Med den strafferamme, der findes i straffelovens § 293, stk. 1, - bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år - vil den praksis, der følges over for brugstyveri af knallerter, kunne ændres gennem anklagemyndighedens påtalepraksis for eksempel derved, at anklagemyndigheden instrueres om, at den i alle normalt tilfælde uanset gerningsmandens alder skal nedlægge påstand om bøde eller betinget frihedsstraf. Lovændring for at opnå dette resultat skulle således ikke være nødvendig.

3.2.7. Det skal til slut nævnes, at de synspunkter, arbejdsgruppen har fremført vedrørende brugstyveri af motorkøretøjer og knallerter, har støtte i de drøftelser, der fandt sted under det kriminalpolitiske seminar, som justitsministeriet afholdt i juni måned 1971.

3.3. *Butikstyverier.*

3.3.1. Det har i den senere tid været et meget debatteret spørgsmål, hvorledes man kriminalpolitisk skal behandle butikstyverier. Der har i diskussionen været stærkt divergerende opfattelser. På den ene side har således for eksempel Provinshandelskammeret og en række handelsforeninger stillet krav om kraftigere politiindsats med henblik på bekæmpelse og opklaring af de mange butikstyverier. Der har ligeledes været røster fremme om en skærpet sanktionspraksis over for butikstyvene.

På den anden side har mange gjort sig til talsmænd for en afkriminalisering af butikstyverierne. Man har herved blandt andet lagt vægt på, at visse forretningstyper, større selvbetjeningsforretninger og stormagasiner har skabt sig selv et kriminalitetsproblem, idet man med henblik på øget omsætning har tilstræbt et betydeligt fristelsesmoment. Der er således tale om en form for »egen skyld« hos forretningerne. På denne baggrund har man endvidere fremhævet det mindre rimelige i, at det i forvejen overbelastede politi skal ofre megen tid på ofte værdimæssigt små butikstyverier til skade for løsningen af andre og mere betydningsfulde opgaver.

3.3.2. Der er endnu ikke her i landet foretaget nogen dybtgående videnskabelig undersøgelse af butikstyveriernes udbredelse og betydningsfulde opgaver.

Amanuensis, lektor Vagn Greve, Københavns Universitet, har dog i foråret 1969 foretaget en begrænset undersøgelse af københavnske butikstyverier, jfr. Fuldmægtigen 1969 nr. 11 p. 149-156.

Undersøgelserne byggede på interviews i 447 tilfældigt udtagne forretninger i København, på Frederiksberg og i Gentofte. Blandt de undersøgte forretninger var imidlertid ingen stormagasiner, og selv om der indgik 21 selvbetjeningsforretninger i materialet, var der ingen store selvbetjeningsforretninger. Materialet bestod således for størstedelens vedkommende af traditionelle forretninger. Undersøgelsens resultat var, at man i de fleste forretninger (63 pct.) ikke inden for det sidste år havde haft noget butikstyveri. 8 pct. havde kun haft 1 tyveri og andre 8 pct. havde haft 2 eller 3 tyverier, medens kun 16 pct. havde haft flere end 3 tyverier (5 pct. kunne intet oplyse). Denne undersøgelse viste, at butikstyverier ikke var så udbredt som tidligere antaget.

Det fremgik endvidere af undersøgelsen, at butikstyverier efter den værdi, de repræsenterer for de enkelte forretninger, ikke i almindelighed skulle være noget særligt problem for den almindelige handlende. I undersøgelsen indgik 388 tyverier. I 104 af disse tilfælde var den interviewede ikke i stand til at oplyse værdien af det stjalne. I 90 (32 pct.) af de resterende tilfælde lå værdien under 5 kr., i 81 tilfælde (24 pct.) mel-

lem 5 og 25 kr. og i 43 tilfælde (15 pct.) mellem 25 og 50 kr. og endelig i 39 tilfælde (14 pct.) mellem 50 og 200 kr.

Kun i 31 tilfælde, svarende til 11 pct., var værdien over 200 kr.

Af undersøgelsen fremgik endvidere, at aldersgruppen 10-20 år er særlig kraftigt repræsenteret (35 pct. af alle tilfælde), og at de 10-20-årige særlig hyppigt begår butikstyveri som gruppekriminalitet. Der er ligeledes en sammenhæng mellem gerningsmandens alder og værens værdi, idet de yngre tyve fortrinsvis stjæler de mindre værdifulde ting. I de tilfælde, hvor der var oplysning om tyvens eller tyvenes køn, var i 91 tilfælde eller 61 pct. gerningsmanden en mand og i 47 tilfælde eller 32 pct. en kvinde, og i 11 tilfælde eller 7 pct. var der flere gerningsmænd, der ikke havde samme køn.

Undersøgelsen viste endelig, at årsagen til butikstyverierne snarere skal søges i butikstypen end i kundetypen. Det må udledes af undersøgelsen, at det - som man kunne vente - er i de største selvbetjeningsforretninger og stormagasiner, problemet findes.

3.3.3. Normalstraffen for tyveri er ifølge straffelovens § 285 fængsel indtil 2 år. Er tyveriet af særlig ringe strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, kan straffen efter straffelovens § 287 nedsættes til hæfte eller bøde og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde. Om § 287 henvises i øvrigt til bemærkningerne ovenfor side 43.

Efter retsplejelovens § 723, stk. 1, har statsadvokaterne den almindelige kompetence til at opgive påtale på grund af bevists utilstrækkelighed, eller såfremt forholdet ikke kan anses for at være strafbart. Derimod er den almindelige kompetence til at fratage påtale i sager, der er bevismæssigt gennemførlige, henlagt til rigsadvokaten. På specielle områder er denne kompetence dog tillagt statsadvokaterne. I medfør af retsplejelovens § 723 har justitsministeriet således ved bekendtgørelse nr. 43 af 6. februar 1970 blandt andet meddelt statsadvokaterne beføjelse til at fratage påtale for tyveri, der kan henføres under straffelovens § 287 (bekendtgørelsens punkt 8), eventuelt mod vedtagelse af dagbøder eller betaling af erstat-

ning. Vilkår for tiltalefrafald kan efter retsplejeloven kun fastsættes, såfremt den sigtede inden retten har afgivet uforbeholden, bestyrket tilståelse, og vilkårene skal godkendes af retten.

Der kan ikke siges noget sikkert om antallet af konstaterede butikstyverier i forhold til antallet af begåede butikstyverier. Man har heller ikke oplysninger om, hvorledes antallet af anmeldte butikstyverier forholder sig til antallet af konstaterede butikstyverier.

I tilslutning til sin undersøgelse af de københavnske butikstyverier har Greve også undersøgt anmeldelsespraksis i disse sager. Undersøgelsen er offentliggjort i Festskrift til professor, dr. jur. Stephan Hurwitz, 1971 p. 297-308.

Gennem denne undersøgelse klarlægges det, at kun en del af de begåede butikstyverier anmeldes til politiet. Samtidig sandsynliggøres det, at de anmeldte forbrydelser ikke er et tilfældigt og repræsentativt udsnit af alle begåede forbrydelser, men at sandsynligheden for anmeldelse antagelig stiger med den voksende overensstemmelse mellem den aktuelle gerningsmand og den statistisk set typiske forbryder. Undersøgelsen viser endvidere, at sandsynligheden for, at en forbrydelse vil blive anmeldt af offeret, stiger med dens grovhed.

Efter det foreliggende må det antages, at de sager om butikstyverier, der udskilles til politimæssig behandling, kun udgør en mindre del af de konstaterede butikstyverier.

Sager om butikstyverier afgøres sædvanligvis med påtalefrafald meddelt af statsadvokaten, normalt med vilkår om, at sigtede vedtager dagbøder. Hvis forholdet er af særlig grov karakter, fremmes sagen til dom, der i førstegangstilfælde sædvanligvis vil resultere i betinget dom, ofte i kombination med en ubetinget bøde. - Hvis forholdet er bagatelagtigt, vil tiltalefrafald blive meddelt uden vilkår; i så fald går sagen ikke til retten. I beløbsmæssig henseende ligger grænsen for afgørelse med tiltalefrafald på omkring 200-400 kr., men afgørelsen af, om sagen kan afgøres med tiltalefrafald eller skal fremmes til dom, vil også afhænge af andre omstændigheder, for eksempel antallet af begåede forhold.

Grænsen for afgørelse uden bøvedtagelse ligger i beløbsmæssig henseende på ca. 50 kr. - nogle steder lavere - men også

andre omstændigheder tages i betragtning, for eksempel gerningsmandens mentale tilstand, hans alder og økonomiske forhold.

Hvis butikstyveriet ikke er lejlighedspræget, men må anses som led i en organiseret kriminalitet, eller der foreligger gentagelses-tilfælde, fremmes sagen til dom, selv om værdien ligger inden for den foran nævnte grænse, medmindre særlige omstændigheder foreligger. Hvis der ikke foreligger uforbeholden tilståelse, må sagen ligeledes fremmes til dom. Er gerningsmanden under kriminel lavalder (15 år), oversendes sagen til Børne- og Ungdomsværnet til foranstaltning. Er gerningsmanden mellem 15 og 18 år, afgøres sagen undertiden med påtalefrafald efter retsplejelovens § 723, stk. 1, nr. 1 eller 2, således at der ikke nedlægges påstand om ubetinget frihedsstraf.

Langt de fleste butikstyverier afgøres, som det fremgår af det foranstående, med tiltalefrafald og bøder. Anvendelse af ubetinget frihedsstraf forekommer meget sjældent. I landsundersøgelsen forekommer således kun 8 domme for butikstyveri, heraf 4 hvor butikstyveri var eneste lovovertrædelse. De 8 nævnte domme udgjorde 0,5 pct. af hele materialet, og den samlede værdi af de stjålede varer udgjorde 3.458 kr.

3.3.4. Den fremtidige behandling af butikstyverier har også været drøftet i de andre nordiske lande. De forslag til en lempelse af behandlingen af de mindre berigelsesforbrydelser, der er fremsat henholdsvis i Norge og Sverige, og som er omtalt ovenfor side 46 og 47, vil også få betydning for butikstyverierne.

I Sverige indeholder den ligeledes ovenfor side 46 omtalte betænkning om snatteri (SOU 1971:10) i afsnit IV p. 79-136 en meget udførlig gennemgang af problemerne i forbindelse med butikstyverier. I betænkningen overvejes forskellige utraditionelle foranstaltninger over for denne kriminalitetsform, men man kommer dog til det resultat, at der bør indføres en ordning, som i realiteten svarer til den, der allerede findes i Danmark, hvor man undlader at påtale bagatel-forbrydelser. I modsætning til det gældende danske opportunitetsprincip, der har muliggjort en smidig tiltalepraksis, har man i Sverige hidtil opereret med legalitetsprincippet, hvorefter en hvilken som helst lovovertrædelse skal påtales.

Det svenske udvalg har blandt andet overvejet, om man skulle foreslå indført et privatretligt afgiftssystem over for butikstyveri, således at indehaveren af forretningen af den, der havde stjålet varer i forretningen, skulle kunne kræve en afgift af et bestemt beløb eller en afgift, hvis størrelse blev sat i relation til værdien af de stjålne varer.

Når man fra udvalgets side er veget tilbage fra at foreslå et sådant system, skyldes det navnlig følgende synspunkter:

Man er betænkelig ved, at samfundets retsmaskineri kobles ud i de tilfælde, hvor det eventuelt ud fra et kriminalpolitisk synspunkt ville være berettiget med en følelig sanktion. Man tænker herved på sådanne personer, der sætter butikstyveri i system, og finder det uacceptabelt, at disse skulle kunne købe sig fri gennem en kontrolafgift.

Man finder endvidere, at det ville stride mod den almindelige retsbevidsthed, hvis personer, der manglede det for straf nødvendige forsæt, skulle kunne rammes af afgiften.

Ligeledes er man betænkelig ved de misbrugsmuligheder, der ville ligge i et sådant privatjustitsystem. Man tænker navnlig på mulighederne for, at kontrolafgiften sættes væsentligt højere end forretningens sandsynlige tab, og at dette kan lade sig gøre på grund af den pågrebnes situation.

Endelig er man betænkelig ved den ulighed, et sådant system kunne føre til på grund af de forskellige retningslinier, de enkelte forretninger ville følge.

Udover at betone betydningen af, at forretningsindehaverne selv træffer forebyggende foranstaltninger mod butikstyverier, er det svenske udvalg endt med at foreslå en særlig påtålerregel for butikstyverier rettet specielt mod butikstyverier, som er førsteangarsforsøelser. Er der tale om et tyveri, som med hensyn til det stjåltes værdi og omstændighederne i øvrigt må anses for mindre alvorligt, og er de stjålne varer udbudt til salg på en sådan måde, at de er frit tilgængelige eller let tilgængelige for kunderne, må påtåle ikke rejses, medmindre almene hensyn kræver det.

Samtidig har det svenske udvalg som nævnt ovenfor side 46 foreslået, at der for den mindre berigelseskriminalitet, det der i Sverige benævnes »snatteri«, alene anvendes straf af bøde.

3.3.5. Med det kendskab, man i dag har til butikstyverier, må det kunne lægges til grund, at disse tyverier først og fremmest udgør et problem for stormagasinerne og selvbetjeningsforretningerne, medens dette ikke synes at være tilfældet for de almindelige - traditionelle - butikstyper. Dette hænger naturligvis sammen med de udstillings- og salgsformer, der har udviklet sig inden for selvbetjeningsforretningerne m. v. Butikstyverierne er utvivlsomt en refleks af den vareudstilling, der sker i disse forretningstyper sammenholdt med, at kunderne kommer varerne så nær, at de opfatter opdagelsesrisikoen ved at tilegne sig varer som ringe. Forretningerne har skabt sig selv og dermed også samfundet et kriminalitetsproblem.

På denne baggrund forekommer det naturligt, at forretningerne selv i første række må søge at træffe foranstaltninger, der kan modvirke tyverierne. Forretningerne bør ikke i tillid til, at de kan søge beskyttelse i det offentlige retsmaskineri, forsømme denne opgave. Reglerne om det offentliges medvirken til bekæmpelse af butikstyverierne bør derfor indrettes således, at de i videst mulig udstrækning motiverer forretningsindehaverne til selv at træffe forebyggende foranstaltninger, kontrolforanstaltninger m. v.

En udvidelse af anvendelsesområdet for straffelovens § 287, jfr. ovenfor side 45, vil være et skridt i denne retning.

Arbejdsgruppen har overvejet, om man kunne gå endnu videre, eventuelt så vidt som til at afkriminalisere butikstyverier.

En fuldstændig afkriminalisering måtte imidlertid forudsætte, at privatretlige reaktioner kunne bringes i anvendelse over for de kunder, der gjorde sig skyldig i butikstyveri, idet man af præventive grunde ikke kunne indskrænke sig til alene at give butiksindehaverne adgang til at kræve købesummen for de tilegnede varer. Arbejdsgruppen har derfor overvejet et privatretligt afgiftssystem.

Selv om der ville være fordele forbundet med et sådant system først og fremmest derved, at de retshåndhævende myndigheder ville blive fritaget for at beskæftige sig med disse sager, finder arbejdsgruppen imidlertid, at de indvendinger, der fra svensk side er fremført mod systemet, er så vægtige, at man ikke kan gå ind for et sådant afgiftssystem. I højere grad, end tilfældet er i dag

efter det gældende system, vil et afgiftssystem kunne føre til misbrug i form af afpresningsforhold. Dertil kommer, at forskellige typer af brugstyverier efter arbejdsgruppens mening fortsat bør kunne forfølges i de almindelige straf forfølgingsformer. Dette gælder for eksempel butikstyverier, der har karakter af egentlig bandekriminalitet, og butikstyverier rettet mod varer af betydelige værdier, det vil sige værdier, der ville falde uden for det, man ville kunne henføre under straffelovens § 287.

Fremfor at gennemføre en fuldstændig afkriminalisering finder arbejdsgruppen det rigtigere at gå ind for en delvis afkriminalisering på linie med den delvise afkriminalisering, der er foreslået i den svenske betænkning om snatteri, jfr. herved bemærkningerne ovenfor side 50-51, og hvorefter påtale, medmindre almene hensyn kræver det, ikke kan rejses, hvis der er tale om et »ringa brott«, bestående i tyveri af varer, som er udbudt til salg under sådanne former, at de er frit tilgængelige eller dog let tilgængelige for kunderne.

En regel af tilsvarende indhold kunne for dansk rets vedkommende knyttes til straffelovens § 287 i den udformning, den vil få efter arbejdsgruppens forslag, jfr. ovenfor side 45.

Ordningen skulle herefter være den, at såfremt der er tale om tyveri af varer, som er udbudt til salg under sådanne former, at de er let tilgængelige for kunderne, og tyveriet er af forholdsvis ringe strafværdighed på grund af de tilvandede genstandes ringe betydning eller af andre grunde, skal påtale ikke kunne finde sted, medmindre almene hensyn kræver det.

Som et nyt stk. 3 til bestemmelsen i § 287 foreslår arbejdsgruppen derfor følgende bestemmelse:

»Ved tyveri af varer, som er udbudt til salg på en sådan måde, at de er let tilgængelige for kunderne, finder påtale kun sted, såfremt almene hensyn kræver det.«

Arbejdsgruppen har herved forestillet sig, at bestemmelsen navnlig skulle finde anvendelse på butikstyverier af enkeltstående karakter uden professionelt præg og i øvrigt inden for de beløbsrammer, som er anført ovenfor vedrørende udvidelse af bestemmelsen i § 287, stk. 1, det vil sige 500-600 (1972-)kr.

Ved en ordning som den foreslåede vil politiet naturligvis i en række tilfælde modtage anmeldelse om butikstyverier, hvor det efter en undersøgelse viser sig, at påtale ikke kan rejses. Ordningen vil dog alligevel betyde en væsentlig lettelse for politiet, idet man i disse tilfælde kan henlægge sagen, hvor man i dag typisk skal afslutte den med tiltalefråfald eventuelt mod vilkår, der skal godkendes i retten. Man må formentlig endvidere kunne regne med, at en regel som den foreslåede vil bringe antallet af anmeldelser yderligere ned.

Arbejdsgruppen har overvejet, hvorvidt man skulle foreslå sager for butikstyveri undergivet privat påtale. Når man har valgt ikke at fremkomme med forslag herom, skyldes det dels frygten for at forflygte det offentlige ansvar for den strafferetlige retshåndhævelse, dels ønsket om i videst muligt omfang at undgå at skabe basis for afhængighedsforhold, der kan føre til afpresningsforhold over for kunderne.

Arbejdsgruppen vil understrege, at man principielt ikke ønsker at afkriminalisere butikstyverier. Man finder imidlertid, at der, hvor særlige fristelsesmomenter, for hvilke forretningsindehaveren er ansvarlig, gør sig gældende, bør finde en væsentlig mildere bedømmelse sted, således at påtale i disse tilfælde altså kun rejses, hvis der foreligger ekstraordinære forhold.

3.4. *Afbetalingsunderslæb - straffelovens §§ 278 og 279.*

3.4.1. Spørgsmålet om den kriminalretlige behandling af afbetalingsunderslæb har fra tid til anden optaget den kriminalpolitiske debat.

Afbetalingsunderslæb foreligger, hvis en person, der har købt en ting på afbetaling med gyldigt ejendomsforbehold for sælgeren, videresælger tingen, forinden købesummen fuldt ud er betalt. Forholdet er efter gældende ret strafbart som underslæb efter straffelovens § 278, nr. 1, om den, der tilegner sig en fremmed rørlig ting, som er i hans varetægt.

Det er kun få tilfælde af afbetalingsunderslæb, som kommer til politiets kundskab - i 1967 således kun 336 tilfælde - men straffetruslen er utvivlsomt af afbetalings-sælgerne i langt flere tilfælde blevet benyttet

som pression over for afbetalingskøbene, som har tilsidesat ejendomsforbeholdet.

I overensstemmelse med det beskedne anmeldelsestal er det naturligt, at man blandt de indsatte i fængselsvæsenets institutioner kun træffer få, der er dømt for afbetalingsunderslæb. Er der tale om underslæb af ringe størrelse, vil sagerne ofte blive afgjort med tiltalefrafald og bøder, jfr. justitsministeriets bekendtgørelse nr. 43 af 6. februar 1970 om statsadvokaternes beføjelse til at frafalde påtale.

Af landsundersøgelsens 1436 domme omfattede kun 23, svarende til 1,6 pct. af hele materialet, afbetalingsunderslæb. Beløbsmæssigt fordeles de 23 personer sig som vist i tabel 45.

Tabel 45.

Værdi	Personer
under 1.000 kr.	7
1.000– 2.500 kr.	7
2.500– 5.000 kr.	2
5.000–10.000 kr.	4
over 10.000 kr.	3

Det samlede beløb, med hensyn til hvilket der var begået afbetalingsunderslæb, udgjorde 96.920 kr.

3.4.2. Det har i den offentlige debat ofte været kritiseret, at afbetalingssælgerne har dette pressionsmiddel over for afbetalingskøberne. Man har herved lagt vægt på, at afbetalingskøbet skaber særlige fristelser for uretmæssige dispositioner over den købte ting, og at køberne ofte føler sig som ejere af denne ting uanset ejendomsforbeholdet. Man har derfor foreslået, at der alene burde knyttes civile retlige følger til ejendomsforbeholdet og dets tilsidesættelse.

Dette har man så meget mere kunnet foreslå, som den, der sælger en ting på afbetaling med gyldigt ejendomsforbehold, civile retligt efter gældende ret har en fortrinlig retsbeskyttelse. Han vil nemlig i tilfælde af, at afbetalingskøberen i strid med ejendomsforbeholdet har videresolgt eller pantsat den købte ting, som alt overvejende hovedregel kunne søge det solgte eller pantsatte tilbage fra den senere erhverver, selv om denne er i

god tro, det vil sige intet kendskab har til, at salget m. v. til ham er sket i strid med ejendomsforbeholdet. Tilbage tagelsen vil på grundlag af afbetalingskontrakten kunne finde sted ved fogedens hjælp ved en umiddelbar fogedforretning. Undtagelse fra denne hovedregel anerkendes i praksis kun efter den såkaldte »forhandlergrundsætning«. Efter denne grundsætning vil ekstinktion af afbetalingssælgerens ret til fordel for en senere godtroende erhverver kunne indtræde i tilfælde, hvor afbetalingssælgeren har solgt til en person, om hvem han ved eller bør vide, at han erhvervsmæssigt eller lejlighedsvis forhandler genstande som den solgte.

3.4.3. Ikke mindst på grundlag af den civile retlige retsbeskyttelse, der i dag tilkommer afbetalingssælgerne, var det overvejende opfattelsen blandt deltagerne i justitsministeriets kriminalpolitiske seminar i juni 1971, at der ikke er grundlag for tillige at give dem et strafferetligt værn. Arbejdsgruppen kan tiltræde dette synspunkt og finder derfor at kunne gå ind for en afkriminalisering af denne form for berigelsesforbrydelser. Man har dog herved ligesom deltagerne i seminaret klart forudsat, at misbrug af afbetalingsforholdet, der har karakter af bedrageri, det vil sige tilfælde, hvor godet købes med henblik på videresalg, og som i dag straffes som bedrageri over for afbetalingssælgeren, fortsat skal kunne straffes som bedrageri efter straffelovens § 279.

De almindelige tilfælde, hvor en person sælger en genstand, han har købt på afbetaling med ejendomsforbehold, straffes som ovenfor nævnt efter straffelovens § 278 som underslæb. Teoretisk juridisk foreligger der i disse tilfælde underslæb i forhold til afbetalingssælgeren og bedrageri i forhold til køberen.

Hvis man derfor ønsker, at forhold af denne art ikke skal kunne medføre strafferetlige konsekvenser, vil det enten være nødvendigt at foretage forbehold for disse tilfælde såvel i straffelovens § 278 som i § 279 eller at supplere afbetalingsloven, jfr. lov nr. 224 af 11. juni 1954 om køb på afbetaling med senere ændringer, med en straffebestemmelse.

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at det praktisk er mest hensigtsmæssigt at supplere afbetalingsloven med en straffebestem-

melse. Man har herved lagt vægt på, at det dels systematisk forekommer mindre hensigtsmæssigt at tage forbehold for enkelttilfælde i straffeloven, dels er vanskeligt at formulere eksakte undtagelser fra bestemmelserne i straffelovens §§ 278 og 279. Man har endvidere lagt vægt på, at afbetalingsloven eksklusivt regulerer forholdene omkring afbetalingskøb.

Man foreslår derfor, at der som ny paragraf i loven om afbetalingskøb indsættes følgende bestemmelse:

»Dispositioner i strid med sælgers rettigheder efter denne lov straffes kun, såfremt køberens forhold ved handelens indgåelse omfattes af § 279 i straffeloven«.

3.4.4. Forudsætningen for arbejdsgruppens forslag om en afkriminalisering af det almindelige afbetalingsunderslæb er som tidligere anført, at afbetalingssælgeren må anses for tilstrækkeligt værnet gennem de civile retlige regler, der som alt overvejende hovedregel sikrer ham vindikation af det solgte.

Denne forudsætning vil naturligvis briste, hvis man, som det har været på tale, indfører mere generelle regler om ekstinktion til fordel for godtroende omsætningserhververe. Sker dette, vil afbetalingssælgerens civile retlige beskyttelse være væsentligt forringet.

En ordning, hvorefter man fratager afbetalingssælgerne såvel deres civile retlige beskyttelse som deres strafferetlige beskyttelse, vil muligt på så afgørende måde lægge hindringer i vejen for den almindelige afbetalingshandel, at det ville være uacceptabelt. Skulle den situation indtræde, må spørgsmålet om den strafferetlige behandling af afbetalingsunderslæb tages op til fornyet overvejelse.

Som forholdene er nu, synes imidlertid ingen afgørende betænkeligheder at gøre sig gældende over for en afkriminalisering af det almindelige afbetalingsunderslæb. Sælgeren (afbetalingssælgeren) har en vidtrækkende civilretlig beskyttelse, og køberen - den senere erhverver - vil i vidt omfang kunne sikre sig ved at kræve forevist kvittering som bevis for sin medkontrahents (afbetalingskøberens) berettigelse til at sælge genstanden. En kvittering kan naturligvis være falsk, men mange sælgere vil formentlig vige tilbage for at udfærdige og benytte falsk dokument i disse tilfælde.

3.5. Checkmisbrug.

3.5.1. I september 1967 indgik Danske Bankers Fællesrepræsentation og Danmarks Sparekasseforening en aftale om udvidet dækning af checks i forhold til, hvad pengeinstitutterne er forpligtet til ifølge checkloven. Siden da har checksystemet og mulighederne for at misbruge dette i stadig stigende omfang optaget den offentlige debat.

Danmarks Journalisthøjskole har beredvilligt stillet et omfattende avismateriale vedrørende checksystemet til rådighed for arbejdsgruppen, og overskrifter som »Frit slag for checksvindel«, »Mange overtræk på checkkonti«, »Checksystemet og kriminaliteten« og »Politiet er træt af checkordningen« er ikke ualmindeligt forekommende i materialet. Årsagen hertil må søges i, at det i den offentlige debat er den almindelige opfattelse, at den i 1967 indførte checkordning har vist sig at være en betydelig kriminalitetsskabende faktor. Der vil nedenfor blive gjort rede for ordningen og dens betydning for kriminaliteten.

3.5.2. Hovedpunkterne i checkordningen, der i sin nugældende form går tilbage til 1. januar 1970, er, at pengeinstitutter, der er tilsluttet aftalen, er indgået på 1) at indløse checks på indtil 500 kr., trukket på andre pengeinstitutter, der har tiltrådt aftalen, når checken præsenteres til indløsning i et pengeinstitut af kontohaveren, og 2) at honorere checks på indtil 300 kr., trukket på andre i aftalen deltagende pengeinstitutter og præsenteret til indløsning af andre end kontohaveren senest 20 dage efter checksens udstedelse, uanset om der på forevisningstidspunktet mangler dækning for checken.

Risikoen for misbrug, der ikke vedrører manglende dækning, for eksempel falsk, påhviler fortsat den, der modtager checken.

I tilslutning til checkindløsningsaftalen blev der indført en fakultativ legitimationsordning, således at det enkelte pengeinstitut selv afgør, om man ønsker at tilbyde kunderne legitimationskort, ligesom det beror på den enkelte kontohaver, om han ønsker at få udstedt legitimationskort. Legitimationskortet - ID-kort - indeholder kontohaverens navn, CPR-nummer, foto, underskrift, kontonummer, pengeinstitutets registreringsnummer og kortets gyldighedsperiode. Da pengeinstitutterne skal forsyne samtlige

checkblanketter med kontonummer forinden udleveringen, vil checkmodtagere ved at sammenholde kontonummer på legitimationkort og checkblanket have mulighed for at sikre sig, at de er i kontakt med rette kontohaver.

Checkordningen og dens civilretlige, kriminalretlige og kriminalpolitiske aspekter har ofte været gjort til genstand for diskussion i den juridiske litteratur. Der kan herom henvises til Lyngsø, Juristen 1967 p. 489-493; Grønberg, Juristen 1968 p. 133-139; Lyngsø, Juristen 1968 p. 201-203 samt Ingstrup, Fuldmægtigen 1968 p. 35-40 og samme i Fuldmægtigen 1969 p. 1-6.

3.5.3. Allerede ved checkordningens gennemførelse i 1967 stod det klart, at man efter dens udformning måtte befrygte, at der i dens følge ville fremkomme en stigende kriminalitet.

Af en statistik, som pengeinstitutternes organisationer siden da har ført over checkmisbruget, fremgår det, at der i 1970 af banker og sparekasser i alt blev registreret 6.519 falske checks til et samlet beløb af 1.445.000 kr. I de nærmest forudgående år 1969 og 1968 androg antallet af registrerede falske checks henholdsvis 2.804 til et samlet beløb af 632.000 kr. og 1.624 til et samlet beløb af 336.000 kr.

For så vidt angår overtræk registreredes i 1970 i alt 20.754 dækningsløse checks (fra anslået 2.000 kontohavere) til et samlet beløb på 2.713.000 kr. Antallet af dækningsløse checks er for 1969 og 1968 opgjort til henholdsvis 12.175 til et samlet beløb på 1.691.000 kr. og 7.123 til et samlet beløb på 996.000 kr.

Oplysninger fra pengeinstitutterne viser endvidere, at medens antallet af nyåbnede checkkonti fra 1968 til 1969 er steget med 27 pct., og antallet for 1970 på basis af tallet pr. 30. juni 1970 stort set svarer til 1969, er det totale antal falske checks steget med henholdsvis 55 og 75 pct. For så vidt angår dækningsløse checks er den procentvise stigning fra 1968 til 1969 og fra 1969 til 1970 henholdsvis 89 pct. og 50 pct.

3.5.4. Oplysninger fra 11 politikredse, herunder Københavns politi og 4 omegnskredse, viser, at der i 1970 blev modtaget henvend 7.000 anmeldelser vedrørende checkmis-

brug, henvend 3.000 vedrørende mandatsvig og bedrageri og noget over 4.000 vedrørende dokumentfalsk. Af de omkring 7.000 anmeldelser kom ca. 2.000 fra pengeinstitutterne. Såvel i 1969 som i 1968 lå antallet af anmeldelser i de samme 11 politikredse omkring 5.000.

Ifølge oplysninger fra rigsadvokaten har flere statsadvokater givet udtryk for, at det er sager vedrørende dokumentfalsk og bedrageri, som dominerer bestanden af sager vedrørende checkmisbrug, medens sagerne vedrørende almindelige overtræk repræsenterer en ret: beskeden og måske faldende andel af sagsmængden.

3.5.5. Sager vedrørende checkmisbrug, der ikke rummer elementer af falsk eller af forhold, der må bedømmes som bedrageri over for checkmodtageren eller den kontoførende bank, typisk forhold, hvor checkbeløbet overstiger de beløbsgrænser, der er fastsat i indløsningsaftalen, eller hvor gemningsmanden systematisk udnytter de svigsmuligheder, som checkaftalen indebærer, bedømmes i retspraksis som mandatsvig.

Fra retspraksis kan om checkmisbrug citeres følgende 3 afgørelser:

1) UfR 1969. p. 378 (H):

Udstedelse af dækningsløse checks på 300 kr. eller derunder til et samlet beløb af 3.517 kr. fandtes med rette henført under straffelovens § 280, nr. 1, om mandatsvig.

2) UfR 1969. p. 827 (H):

En 24-årig ustraffet mand havde på en enkelt dag trukket 17 checks, hver på 300 kr., på sin checkkonto (lønkonto), på hvilken der ikke var dækning, og soldet pengene op i løbet af få dage. Bankens udækkede tab var på ca. 4.000 kr. Han ansås for mandatsvig med fængsel i 5 måneder, der under de foreliggende omstændigheder, herunder hans personlige forhold, gjordes betinget med vilkår om tilsyn og alkoholistbehandling m. v.

3) UfR 1970. p. 755 (H):

En 50-årig mand, der havde udstedt 24 dækningsløse checks alle på 300 kr. eller derunder til et samlet beløb af 5.168 kr., idømt ubetinget straf af fængsel i 3 må-

neder efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 280 (mandatsvig). Han var ikke tidligere straffet af betydning for sagen.

Med hensyn til reaktionerne over for personer, der gør sig skyldig i mandatsvig ved checkmisbrug, kan i øvrigt oplyses, at en del af sagerne fører til påtaleopgivelse navnlig som følge af manglende bevis for forsæt. Sager, hvor tabet er under nogle få hundrede kroner - i København op til 500 kr. - afgøres i vidt omfang af statsadvokaterne med påtalefraval efter bekendtgørelse nr. 43 af 6. februar 1970 om statsadvokaternes beføjelse til at frafalde påtale, hyppigst i forbindelse med bodevedtagelse.

I perioden ultimo april 1970 til ultimo april 1971 har rigsadvokaten frafaldet påtale efter retsplejelovens § 723, stk. 2, i ialt 20 sager. Der frafaldes efter den praksis, som har udviklet sig, sædvanligvis påtale, når det besvagne beløb ikke overstiger 1.000-1.200 kr. (i enkelte tilfælde 1.400 kr.), og ingen særlige omstændigheder foreligger. Afgørelsen beror dog ikke ene på beløbsstørrelsen, men også på en vurdering af forholdets andre omstændigheder.

3.5.6. På grundlag af den udvikling, der er redegjort for ovenfor, nedsatte justitsministeriet den 8. juli 1970 et samarbejdsudvalg mellem bankernes og sparekassernes organisationer og politiet til at følge udviklingen med hensyn til checkmisbrug og til at tage initiativ til foranstaltninger, som denne måtte give anledning til med henblik på at begrænse kriminaliteten vedrørende anvendelse af checks og at lette behandlingen af sager i anledning heraf.

Samarbejdsudvalget afgav sin første beretning i april 1971. Udvalget har for så vidt anset det for liggende udenfor sin kompetence at foretage en vurdering af de strafferetlige følger af checkmisbrug og de processuelle regler om behandlingen af sager af denne art, men har dog ikke helt kunnet undgå at komme ind på de strafferetlige og processuelle aspekter.

For så vidt angår stjålne, falske og forfalskede checks, finder man ikke, at der foreligger særlige problemer. Sagerne er normalt af så grov karakter, at de sædvanlige regler i straffeloven og retsplejeloven må finde anvendelse.

For så vidt angår sager om uberettigede

overtræk på checkkonti, der, for så vidt angår de dækningsløse checks, der omfattes af checkindløsningsaftalen, normalt strafferetligt bedømmes som mandatsvig, anføres det af udvalget, at sager af denne art spænder lige fra tilfælde, hvor der foreligger enkelte eller ubetydelige overtræk, til tilfælde, som nærmer sig eller i virkeligheden omfattes af bedrageribestemmelsen, for eksempel hvor en person med et minimalt indskud får oprettet en checkkonto og straks efter i hurtig rækkefølge udsteder et større antal dækningsløse checks på op til 300 kr. stykket.

Udvalget finder, at der normalt bør ske anmeldelse med påfølgende undersøgelse og tiltalerejsning i de sidstnævnte tilfælde. Derimod kunne der måske være anledning til at anlægge en ændret vurdering af de mandatsvigsager, der er af mere undskyldelig karakter. Udvalget må dog tage afstand fra en afkriminalisering af disse forhold, rent bortset fra vanskelighederne ved at opstille et kriterium for, hvilke sager der ville falde ind under denne kategori. Derimod kunne man efter udvalgets opfattelse overveje muligheden for at gøre disse sager, der normalt ikke frembyder særlige bevismæssige problemer, til politisager, hvorved deres behandling ville lettes og simplificeres i betydelig grad.

Udvalget har i sin beretning foreslået, at det for fremtiden gøres obligatorisk ved enhver ny åbning af personlige checkkonti, at der udstedes et ID-kort, at pengeinstitutterne iværksætter en informationskampagne over for butikshandelen og andre typiske checkmodtagere med henblik på at få gjort det til en almindelig regel, at der stilles krav om legitimation, når ukendte personer betaler med checks, at pengeinstitutterne over for deres kunder indskærper betydningen af, at checkblanketter og legitimationsmidier opbevares på betryggende måde, og at det indskærpes over for pengeinstitutterne, at de regler, der gælder for åbning af checkkonti, ubetinget overholdes.

Udvalget har derimod ikke ment at kunne gå ind for en ordning, hvorefter det skal være en betingelse for et dækningskrav i henhold til checkindløsningsaftalen, at der skal være forevist legitimation. Man har her ved lagt vægt på, at en sådan ordning vil være vanskelig at praktisere på grund af de mange problemer af bevismæssig karakter, der må forventes at ville opstå.

3.5.7. Til belysning af checkordningens betydning for kriminaliteten har arbejdsgruppen foretaget visse undersøgelser af fængselsklientelet såvel før som efter checkordningens ikrafttræden i 1967. Undersøgelserne er foretaget på grundlag af materiale fra Statsfængslet på Kragsskovhede.

En undersøgelse af de 348 personer, der i 1964 blev løsladt fra Statsfængslet på Kragsskovhede, viser, at kun 26 eller 7½ pct. havde checkkriminalitet. Om arten af denne kriminalitet henvises til nedenstående tabel. Der sondres i tabellen mellem misbrug af egne checks, der igen opdeles i udstedelse af dækningsløse checks (bedrageri - straffelovens § 279) og udstedelse af checks med falsk underskrift (dokumentfalsk - straffelovens § 171), og misbrug af fremmede checks, der igen opdeles i egentlige checktyverier, det vil sige tilfælde, hvor checkene har været målet for tyverier, og andre checktyverier, det vil sige tilfælde, hvor checkene mere tilfældigt bliver et led i tyverier, for eksempel tyveri af tasker og lignende, der viser sig at indeholde checks.

Tabel 46.

Egne checks		Fremmede checks		Ialt
§ 279	§ 171	Egentlige checktyverier	Andre checktyverier	
2	8	10	6	26

Det ses af tabellen, at de egentlige checktyverier udgjorde 38,5 pct. af samtlige checksager. En gennemgang af disse sager viser, at der i intet tilfælde er tale om tyveri af checkhæfter, men alene tyveri af en enkelt eller nogle ganske få checkblanketter. Undersøgelsen af samtlige de domme, der førte til en persons indsættelse i Statsfængslet på Kragsskovhede i årene 1969, 1970 og 1971, i alt 1893 domme, viser, at checkkriminalitet foreligger i 343 af disse domme. I alt 343 personer eller 18,1 pct. af samtlige indsatte på Kragsskovhede i de nævnte 3 år har således i deres kriminalitet checkkriminalitet. En undersøgelse af materialet viser endvidere, at henved 2/3 eller 66 pct. af de checkkriminelle har gjort sig skyldige i egentlige checktyverier, og at disse tyverier i

første række har været rettet mod tilvejebringelse af checkhæfter. Der har ligeledes normalt været tale om udstedelse af mange checks.

Arbejdsgruppen har endvidere undersøgt forholdet mellem domme, der udelukkende omhandler forskellige former for kriminalitet vedrørende checks (mandatsvig, tyveri, dokumentfalsk, bedrageri), og som udelukkende vedrører checkkriminalitet inden for checkordningens område (rene checksager), og domme, der har indeholdt checksager, omfattet af ordningen, samtidig med anden kriminalitet (blandede checksager). Undersøgelsen (landsundersøgelsen), der er foretaget pr. 9. december 1971, omfattede 56 domme, svarende til 4 pct. af hele materialet med ren checkkriminalitet, medens der var 323 domme, svarende til 22 pct. af hele materialet, som indeholdt checksager omfattet af checkordningen (blandede checksager).

Af nedenstående tabel 47 fremgår, hvorledes den rene checkordningskriminalitet fordeler sig på årene 1969, 1970 og 1971 i Statsfængslet på Kragsskovhede:

i Tabel 47

	Antal sager	Domme ialt	i pct.
1969.....	14	528	2,6
1970.....	14	700	2,0
1971.....	20	665	3,0
Ialt.....	48	1893	2,5

Tabel 48 viser, hvor stor en del af samtlige domme, der har indeholdt checksager omfattet af checkordningen (blandede checksager), i de samme år:

Tabel 48.

	Antal sager	Domme ialt	i pct.
1969.....	81	528	15,3
1970.....	105	700	15,0
1971.....	109	665	16,3
Ialt.....	295	1893	15,5

Undersøgelserne af Kragsskovhede-materialet fra årene 1969, 1970 og 1971 viser end-

videre, at det er sager vedrørende tyveri, dokumentfalsk og bedrageri, som dominerer bestanden af sager vedrørende checkmisbrug, medens sagerne vedrørende almindelige overtræk repræsenterer en forholdsvis beskeden andel af sagsmængden. Af de 343 domme, der rummer checkkriminalitet, foreligger der således kun domfældelse for mandatsvig i 58 tilfælde, svarende til 16,9 pct. af dommene. I de resterende domme - i alt 285 domme svarende til 83,1 pct. af dommene - forelå anden kriminalitet vedrørende checks.

Af nedenstående diagram 12, som kandidatstipendiat, cand. jur. Mogens Moe, Kriminalistisk Institut ved Københavns Universitet, velvilligt har stillet til rådighed for arbejdsgruppen, fremgår det meget tydeligt, at dokumentfalsk-tilfældene fra 1967, hvor checkordningen som tidligere nævnt blev indført, har betegnet en meget alvorlig stigning.

3.5.8. Det ligger fast, at checkordningen har udvidet det kriminelle område inden for checktransaktionerne. Medens det tidligere - det vil sige forud for ordningens iværksættelse - var således, at betalingen af gammel gæld med en dækningsløs check var straffri, fordi ingen kunne siges at lide noget tab, er det nu anderledes, idet betalingen af gæld med en check på under 300 kr. vil være strafbar transaktion, såfremt der ikke er dækning på kontoen.

Dertil kommer, at checkordningen, som det fremgår af de nu foreliggende statistiske oplysninger, i betydelig grad har vist sig som en kriminalitetsfaktor. Der har i antallet af checkmisbrug af kriminel karakter i årene siden checkordningens gennemførelse kunnet konstateres en eksplosiv stigning.

Kragsskovhede-undersøgelsen sammenholdt med landsundersøgelsen viser, at medens antallet af domme til fængselsstraf for checkkriminalitet i 1964, det vil sige før checkordningens gennemførelse, udgjorde mellem 7 pct. og 8 pct. af samtlige de undersøgte fængselsdomme, var antallet i 1971 steget til omkring 26 pct.

Undersøgelsen viser endvidere, at stigningen kun i mindre grad skyldes en stigning i antallet af udstedelse af dækningsløse checks, selv om der også her er sket en øgning. Langt den overvejende del af stigningen skyldes en øgning i antallet af tyverier af

checks efterfulgt af dokumentfalsk i forbindelse med checkenes udstedelse eller endossement.

Medens de egentlige checktyverier i 1964 således udgjorde omkring 38-40 pct. af samtlige checksager, var tallet i 1971 steget til omkring 66 pct. Samtidig er der sket en forøgelse af de kriminelle forhold. Medens tidligere disse kun normalt omfattede tyveri og dokumentfalsk med hensyn til en enkelt eller enkelte checkblanketter, omfatter de senere domme typisk tyveri af checkhæfter og efterfølgende dokumentfalsk med hensyn til en lang række checks. Checkhæfterne og blanketterne er efter checkordningens gennemførelse blevet et yndet objekt for tyveri, hvorved antallet af stjalne falske checks i omsætningen er taget foruroligende til.

3.5.9. Set på baggrund af den udvikling, der er redegjort for ovenfor, er det naturligt, at checkordningen i de seneste års offentlige debat i stadig stigende grad er blevet gjort til genstand for kritik.

Fra mange sider er der blevet rejst krav om afkriminalisering af den form for checkkriminalitet, der består i, at kontohaveren udsteder dækningsløse checks inden for checkordningens rammer.

Man finder, at det bør overlades til banker og sparekasserne selv at gøre op med de kunder, der har svigtet den tillid, man har vist dem gennem checkgarantiordningen.

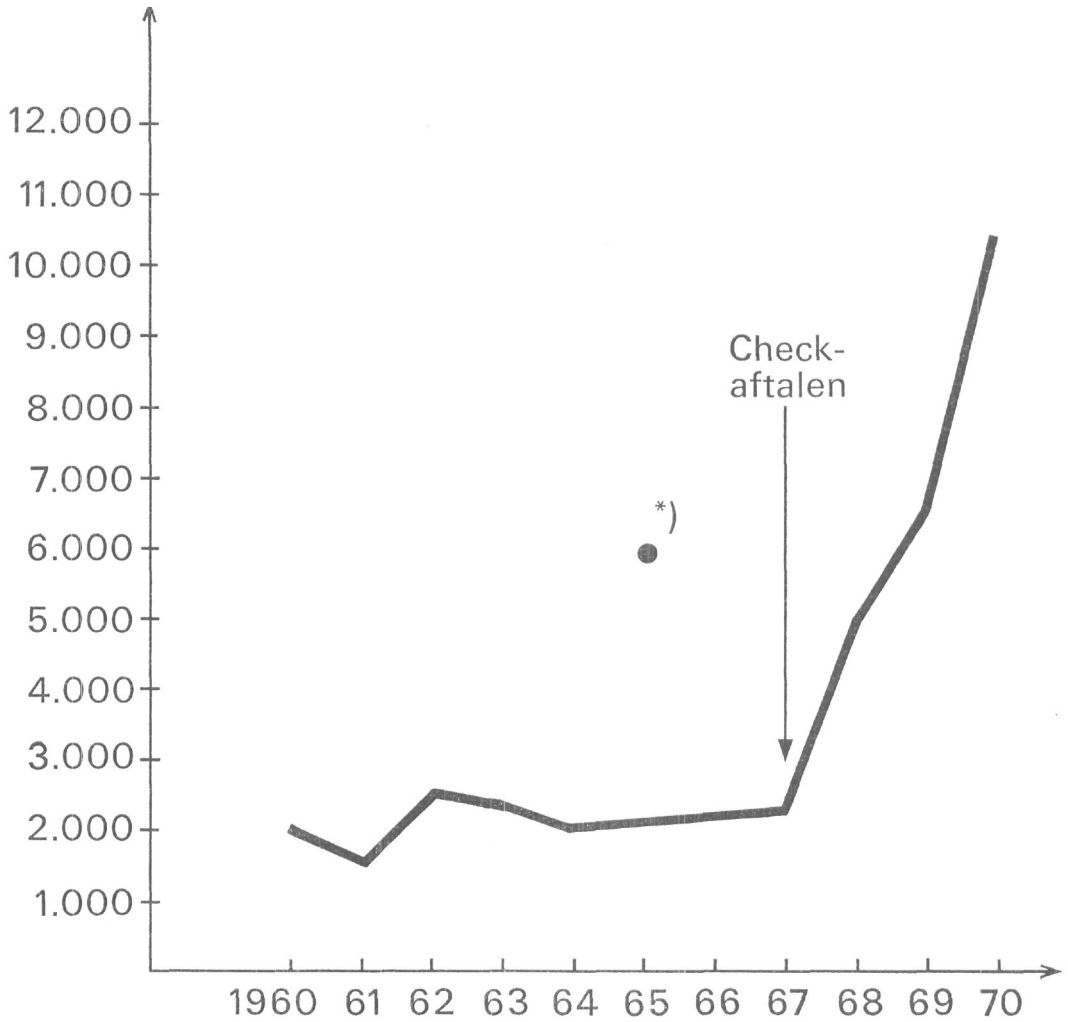
Også fra politisk side er der rejst spørgsmål om berettigelsen af at opretholde checkordningen i dens nuværende form. I socialdemokratiets reformudvalgs forslag til en retsreform udtales det for eksempel således, at det nok bør overvejes, hvorvidt lovgivningsmagten passivt skal se på, at pengeinstitutterne som led i kampen om kunderne etablerer ordninger, der medfører en foruroligende stigning i kriminaliteten.

3.5.10. Efter bank- og sparekasseorganisationernes egen aftale tilsigter checkordningen - foruden at skaffe ensartede regler og service på området - at fremme checkenes anvendelighed som betalingsmiddel.

Arbejdsgruppen anerkender dette formål, men finder det beklageligt, at pengeinstitutternes ansvarlige sammenslutninger ikke har fundet anledning til at tage ordningens udformning op til overvejelse påny, således at

DIAGRAM 12

Dokumentfalskforbrydelser, anmeldt eller kommet til politiets kundskab.

*) Af de 6100 forhold hidrørte 4800 fra samme sag

de ulemper, der er redegjort for ovenfor, hurtigst muligt afhjælpes eller begrænses.

Efter arbejdsgruppens opfattelse bør det ikke accepteres, at checkordningen fortsætter i dens nuværende udformning.

Der må nu reageres over for den udvidelse af det strafbares område, der er en ren refleks af checkordningen, ligesom der effektivt må dæmmes op for den kriminalitet, der i form af tyverier og dokumentfalsk er fulgt i kølvandet af checkordningen.

Checkgarantiordningen bør ændres og udbygges dels således, at kontohavernes eventuelle »overtræk« ikke skaber grundlag for påtale for mandatsvig, dels således, at anden misbrug af ordningen (tyveri og dokumentfalsk) i videst muligt omfang udelukkes.

Åbning af checkkonto med garanti for dækning for udstedte checks inden for en vis beløbsramme må efter sagens natur være en tillidssag mellem den kontoførende bank eller sparekasse og kontohaveren.

Nærer banken eller sparekassen nogen som helst betænkelighed ved at åbne en checkkonto med dækningsgaranti efter checkordningen, bør dette ikke ske. Hvis man i en sådan situation overhovedet finder at kunne åbne en checkkonto, bør den svare til dem, der kendtes før checkordningens gennemførelse i 1967, det vil sige uden dækningsgaranti. Retsstillingen for en sådan konto vil være den samme som retsstillingen for alle checkkonti før 1967. Udstedelse af dækningsløse checks vil således ikke være mandatsvig, men efter omstændighederne bedrageri over for checkmodtageren.

Har banken eller sparekassen ingen betænkeligheder ved at åbne en checkkonto med dækningsgaranti, skal dette være muligt i samme omfang som hidtil. Indholdet af ordningen bør imidlertid ændres således, at vedkommende pengeinstitut ikke blot som i dag indestår trediemand - checkmodtageren - for, at der inden for visse beløbsrammer er dækning for checks fra denne konto, men tillige i forhold til kontohaveren giver denne ret (beføjelse) til på pengeinstituttet at trække et beløb, svarende til det, der er dækningsgaranti for. Banken eller sparekassen giver hermed reelt kontohaveren en kassekredit for det nævnte beløb. Størrelsen af dette beløb vil bero dels på størrelsen af den enkelte check, man vil honorere indenfor checkordningens rammer, dels på antallet af

checkblanketter, man vil overlade kontohaveren. Opretholdes den gældende ordnings 300-kroners-grænse, og udleveres der for eksempel 25 checkblanketter, vil »kassekredit« maksimalt have en størrelse på 7.500 kr. Med udlevering af et mindre antal checkblanketter vil størrelsen reduceres forholds-mæssigt.

Hvis garantiordningen ændres til ikke blot at gælde i forhold til trediemand, men også i forholdet mellem vedkommende pengeinstitut og dets kunde, vil kontohaverens eventuelle træk på pengeinstituttet inden for checkordningens rammer ikke være mandatsvig, selv om trækket går ud over, hvad han selv har indsat på checkkontoen. Kontohaveren er som anført ovenfor efter aftalen med banken eller sparekassen bemyndiget til at trække et beløb, der efter den gældende ordning svarer til 300 kr. gange antallet af checkblanketter.

Udstedelse af checks på større beløb end 300 kr. vil som i dag falde udenfor checkordningens rammer og allerede af den grund være uden dækningsgaranti.

Ved at indrette aftalen mellem banken eller sparekassen og kunden i overensstemmelse med foranstående vil man udelukke de mandatsvigssager, der kendes efter den gældende ordning.

I det interne forhold mellem pengeinstituttet og kunden kan instituttet naturligvis civilretligt forbeholde sig ret til at ophæve kontoen, såfremt kunden - eventuelt flere gange — trækker mere på kontoen, end hvad der i kraft af hans egne indskud indestår herpå.

Checkordningen med dækningsgaranti må samtidig indrettes således, at den i videst muligt omfang hindrer eller modvirker de misbrug, som den nugældende ordning har givet anledning til i form af tyveri og dokumentfalsk ved udstedelse af de stjålne checks.

Da der ikke kan herske tvivl om, at misbrug af en checkordning med dækningsgaranti i vidt omfang kan modvirkes gennem anvendelse af legitimationspapirer — ID-kort - af det indhold, der er nævnt ovenfor, finder arbejdsgruppen det ligesom samarbejdsudvalget rigtigt at foreslå, at det pålægges bankerne ikke at åbne nye, personlige checkkonti med dækningsgaranti, uden at der samtidig udstedes et ID-kort.

Ved anvendelse af legitimationsmærke

med billede og kontonummer vil det blive interesseløst at stjæle udfyldte checkblanketter, som af pengeinstitutterne er påtrykt kontonummer, idet blanketterne i sig selv er værdiløse, men kun forbindes med dækning, når de anvendes i forbindelse med legitimationsbevis, der for det første forudsættes at være umuligt eller dog meget vanskeligt at forfalske, og som for det andet uden eftergørelse er uanvendeligt på grund af billedet. Eftergørelse i større **stål** vil ikke svare til udbyttet, idet der skal fremstilles et nyt legitimationsbevis til hvert kontonummer vedrørende de stjålne checks med påført kontonummer.

Samtidig med at man pålægger pengeinstitutterne at udstede ID-kort hver gang, de åbner en ny konto med dækningsgaranti, må man også søge at sikre, at disse legitimationskort virkelig anvendes, det vil sige, at checkmodtagerne virkelig forlanger dem forevist, når de modtager betaling ved checks fra ukendte personer. Dette vil formentlig kunne opnås, såfremt ordningen lægges således til rette, at det i tilfælde, hvor checkudstederen ikke er rette kontohaver, gøres til en betingelse for checkmodtagerens dækningskrav, at der har været vist legitimation, svarende til kontonummeret. Checkmodtageren må således påse, at kontonummeret på legitimationsbeviset og checkblanketten svarer til hinanden, og at billedet på legitimationsbeviset svarer til checkudstederen. Beviset for, at legitimationskort har været forevist, må man sikre sig ved for eksempel at notere dette korts nummer på bagsiden af den modtagne check.

Er checkudstederen identisk med kontohaveren, bør det naturligvis ikke være en betingelse for dækning indenfor checkindløsningsaftalens rammer, at legitimationsbevis er forevist. Risikoen for, at udstederen af checken nu også er rette kontohaver, er imidlertid checkmodtagerens, således at han, hvis han er i den mindste tvivl om udstederens identitet, gør klogt i at forlange legitimationsbevis forevist.

Arbejdsgruppen er klar over, at der, som også påpeget af samarbejdsudvalget, jfr. ovenfor, ved en ordning som den skitserede kan opstå visse vanskeligheder af bevismæssig karakter, men arbejdsgruppen finder dog ikke disse så store, at man af den grund vil afstå fra at foreslå ordningen indført.

Foreviser en checkudsteder, der ikke er rette kontohaver, legitimationsbevis, der svarer til checkblanketten, må der normalt fra hans side foreligge falsk med hensyn til underskrift og billede. Naturligvis kan det forekomme, at checkudstederen og kontohaveren bærer samme navn og ligner hinanden i en sådan grad, at checkudstederen ikke behøver at benytte eget billede, men det må være den helt sjældne undtagelse. I et tilfælde som det nævnte finder arbejdsgruppen det i øvrigt ikke urimeligt, om vedkommende pengeinstitut indløser checken, for så vidt den falder indenfor indløsningsaftalens beløbsrammer. Kun på denne måde kan man opbygge tilliden til legitimationsbeviserne. Checkudstederen vil normalt kunne straffes for dokumentfalsk i det nævnte undtagelsestilfælde, typisk for tyveri eller ulovlig omgang med hittegods.

Som anført ovenfor må checkmodtageren kunne sikre sig beviset for, at legitimation har været forevist, ved på checkblankettens bagside at notere nummeret på det foreviste legitimationsbevis. Naturligvis kan man tænke sig, at en checkmodtager, der ikke har fået forevist nogen legitimation, noterer et opdigtet legitimationsbevisnummer på checkblanketten. Risikoen herved forekommer nu ikke stor, da den første forudsætning for dækning i tilfælde, hvor udstederen ikke er identisk med kontohaveren, er, at den anførte legitimation svarer til kontonummeret.

3.5.11. Hvis checksystemet indrettes i overensstemmelse med arbejdsgruppens forslag, er det arbejdsgruppens opfattelse, at man i meget vidt omfang vil kunne komme den betydelige kriminalitet, som den gældende checkordning har medført, til livs.

Arbejdsgruppens forslag omfatter, som det fremgår af det foranstående, følgende typer af checks: checks uden dækningsgaranti og checks med en sådan garanti. Af hensyn til omsætningen bør checkene gives forskellig farve (for eksempel røde og blå checks). Af hensyn til checkmodtagerne vil det være naturligt tillige at påtrykke de enkelte checkblanketter en bemærkning om pengeinstituttets dækningsforpligtelser.

For så vidt angår de checks, der ikke er udstyret med nogen garantiforpligtelse for pengeinstitutterne, og de checks, der vel er omfattet af dækningsgarantien, men hvor checkbeløbet overstiger de beløbsgrænser,

der er fastsat i checkindløsningsaftalen, vil i det hele gælde de regler, der var gældende før checkaftalen fra 1967.

Kun checks omfattet af checkordningens dækningsgaranti vil være undergivet de særlige regler, der er redegjort for ovenfor under punkt 3.5.10.

3.5.12. Det skal til slut fremhæves, at det er arbejdsgruppens opfattelse, at der ikke bør ske nogen ændring i strafbarheden eller påtalen vedrørende falske checks eller forhold, der må bedømmes som bedrageri over for checkmodtageren, herunder udstedelse af

dækningsløse checks, der ikke er omfattet af nogen dækningsgaranti (røde checks), og dækningsløse checks, der vel er omfattet af en dækningsgaranti (blå checks), men hvor checkbeløbet overstiger de beløbsgrænser, der er fastsat i checkindløsningsaftalen.

Ligeledes bør tilfælde, hvor det kan godtgøres, at en person uden hensigt eller mulighed for at dække ind har opnået en checkordning med dækningsgaranti alene med det formål at kunne udnytte den »kassekredit«, der derved stilles til hans rådighed, som hidtil kunne bedømmes som bedrageri over for den kontoførende bank eller sparekasse.

Kapitel 4

Straf fuldbyrdelsen.

Arbejdsgruppen har overvejet, hvorvidt det på straffuldbyrdelsens område er muligt at foreslå ændringer, som både bevirker en forbedring i forhold til den nuværende ordning og samtidig medfører en reduktion i strafmassen.

Man har ved overvejelsen af dette spørgsmål måttet koncentrere sig om visse hovedområder, idet tiden ikke har tilladt en - ønskelig - gennemgribende analyse af hele straffuldbyrdelsens regelsæt og praksis.

To praktisk meget vigtige områder har været udvalgt til drøftelse.

For det første har man drøftet regler og praksis på genindsættelsesområdet - nedenfor under 1 - og dernæst har man drøftet spørgsmålet om anvendelse af disciplinarmidlet strafcelle, straffelovens § 47 - nedenfor under 2.

Man har på disse områder - som for det meste i betænkningen - koncentreret sig om fængselsstraffen som det praktisk mest betydningsfulde område, men man er opmærksom på, at ændringsforslagene i et ikke helt ubetydeligt omfang vil få refleksvirkninger på andre områder.

4.1. Efter straffelovens § 40, stk. 1, er det således, at såfremt en prøveløsladt person overtræder de for hans prøveløsladelse givne vilkår, kan justitsministeren blandt andet bestemme, at han skal genindsættes til udståelse af reststraffen.

En - i øvrigt tiltrængt - nøjere analyse af den praksis, der følges ved afgørelsen af spørgsmålet om genindsættelse, er ikke foretaget, men i meget grove træk kan man formentlig sige, at såfremt en person i prøvetiden begår nyt strafbart forhold af ligeartet karakter, for hvilket han idømmes en ikke helt ubetydelig frihedsstraf af fængsel, vil han blive genindsat.

Det samme gælder, såfremt det nye for-

hold fører til en betydelig fængselsstraf, uanset om det er ligeartet kriminalitet, der har foreligget til pådømmelse.

Genindsættelse på grund af anden vilkårs-overtrædelse end ny kriminalitet forekommer i et vist, beskedent omfang, men det er næppe muligt kort at redegøre for justitsministeriets praksis på dette område.

En gennemgang af samtlige sager, der i perioden 1. april til 1. oktober 1970 var forelagt justitsministeriet til afgørelse af spørgsmålet om genindsættelse på grund af ny kriminalitet i prøvetiden - ialt 289 sager - viser, at man af 235 prøveløsladte med ny dom over 3 måneders fængsel genindsatte alle på nær 2 (ialt 233).

For de prøveløsladtes vedkommende, hvor den nye dom ikke oversteg 3 måneder - 50 ialt - var forholdet dette, at kun 20 blev genindsat. Af 4 sigtede blev 2 genindsat.

I 12 af 34 tilfælde, hvor genindsættelse ikke fandt sted, ændrede justitsministeriet vilkårene for prøveløsladelsen.

Strafmassen for genindsættelsesstraffene viser sig at være ganske betragtelig.

En undersøgelse omfattende 285 personer, der på en tilfældig dag i året 1970 opholdt sig på statsfængslet på Kragshovede, viste, at 115 af de 285 domme, der lå til grund for opholdet, havde medført, at den domfældte tillige blev genindsat til udståelse af en reststraf.

De 115 domme lød på tilsammen godt 130 års fængsel, og den af disse domme udløste reststraf masse beløb sig til 41 års fængsel, svarende til mere end 30 pct. tillæg til de idømte straffe.

Landsundersøgelsen viste, som det ses af tabel 49, stort set samme tendens, og noget tilsvarende gælder for Kragshovedeundersøgelsen, se herved også tabel 49.

Af landsmaterialet fremgår det, at 365 personer hver dag i året er i færd med at udstå dels 445 års fængsel og dels 153 års reststraf eller ialt 598 års fængselsstraf.

Tabel 49.

	Samlet antal domme	Heraf med reststraf	i pct.	Straf	Reststraf	i pct.
Kragsskovhede (285)	285	115	50	130 år	41 år	31
Landsundersøgelsen	1436	365	25	445 år	153 år	31
Kragsskovhedeunders	1893	561	30	479 år	174 år	36

Man kan herudaf udlede, at ¹⁵³/₅₉₈ af de 365 indsatte tilbringer tiden med at udstå en reststraf, svarende til en årlig reststrafmasse af størrelsesordenen: 93,4 år.

Det ses altså, at man ville nedbringe den samlede strafmasse i landet betydeligt, såfremt reststraffene i et betydeligt omfang kunne undgå at blive fuldbyrdet.

Arbejdsgruppen har på den ene side klart været af den opfattelse, at en fuldstændig afskaffelse af reststraffens fuldbyrdelse ville være en aldeles umulig ting, medens man på den anden side dog har ment, at der foreligger ikke uvæsentlige muligheder for nogen reduktion i disse straffes fuldbyrdelse.

I denne anledning har arbejdsgruppen undersøgt forskellige muligheder.

Man har hæftet sig ved det forhold, at reststraffen ikke sjældent fuldbyrdes på grund af kriminalitet, der i sig selv kun fører til en begrænset reaktion sammenlignet med den reststraf, som udløses.

I visse tilfælde er reststraffen endog længere end den nye dom, som udløser reststraffens fuldbyrdelse.

I det oven for omtalte materiale fra Krag-

sskovhede, omfattende 285 domfældte, hvoraf 115 tillige var genindsatte, har man således hentet de eksempler, som fremgår af tabel 50.

Arbejdsgruppen er opmærksom på, at direktoratet for fængselsvæsenet i den seneste tid har været noget tilbageholdende med at foretage genindsættelse som de anførte, men man finder dog anledning til at påpege, at det efter arbejdsgruppens opfattelse er betænkeligt at foretage genindsættelse til udståelse af længere reststraffe end straffen i den genindsættelsesbegrundede nye dom.

En del af de påpegede misforhold undgås formentlig gennem øget anvendelse af strafelovens § 38, stk. 2, i disse sager, og en større del af betænelighederne vil antagelig forsvinde, såfremt arbejdsgruppens nedennævnte forslag til ændring af § 40, stk. 1 og stk. 4, gennemføres.

Ved overvejelsen af prøveløsladelsesreglernes anvendelse i praksis har arbejdsgruppen været af den opfattelse, at man i videst muligt omfang bør skabe incitament for den prøveløsladte til at holde sig kriminalitetsfri længst muligt, men herved navnlig således, at incitamentet er stærkest virkende i den første - meget risikofyldte - periode, i de måneder, der ligger umiddelbart efter løsladelsen på prøve.

Af tabel 51 ses opdelingen af landsmateriale og Kragsskovhede-materialet vedrørende samtlige genindsatte, opdelt efter det tidspunkt efter prøveløsladelsen, hvor recidivet fandt sted.

Tabel 50.

Straf	Reststraf	i pct.
3 mdr.	185 dg.	206 pct.
5 mdr.	244 dg.	161 pct.

Tabel 51.

	Under 1 mdr.	1-3 mdr.	3-6 mdr.	6-12 mdr.	Over 12 mdr.	Ialt
Landsundersøgelsen	67	89	94	71	44	365
Kragsskovhedeunders	81	130	134	153	63	561

Tabel 52.

	Under 1 md.	1-3 mdr.	3-6 mdr.	6-12 mdr.	Over 12 mdr.
Landsundersøgelsen	18,3 pct.	24,3 pct.	25,7 pct.	19,4 pct.	12,3 pct.
Kragsskovhedeunders.	14,4 pct.	23,2 pct.	23,9 pct.	27,3 pct.	11,2 pct.

De samme forhold udtrykt i procent fremgår af tabel 52.

Som det ses af tabellerne 51 og 52, finder den overvejende del af recidiverne sted inden 6 måneders forløb - således 68,3 pct. ifølge landsundersøgelsen — medens en mere beskednen del af recidiverne finder sted efter 6 måneders forløb - på landsbasis 31,7 pct.

Der er efter arbejdsgruppens opfattelse grund til at antage, at en del af de domfældte, der recidiverer inden for 6 måneders forløb efter prøveløsladelsen, enten vil udskyde deres recidiver eller muligvis helt undgå disse, såfremt de kunne være nogenlunde sikre på at undgå genindsættelse, blot de holder sig kriminalitetsfri i de første 6 måneder.

Med dette sigte stemmer Dansk Fængselsforbunds debatoplæg vedrørende kriminalpolitiske problemer p. 6. Debatoplægget foreslår en »afvikling« af reststraffene gennem prøvetiden, men et sådant forslag har arbejdsgruppen ikke umiddelbart fundet at kunne tilslutte sig.

Disse betragtninger kunne føre til et forslag om kun undtagelsesvis at genindsætte prøveløsladte, der har holdt sig kriminalitetsfri i 6 måneder fra prøveløsladelsen, men arbejdsgruppen har fundet anledning til at stille et videregående forslag.

Man finder således i arbejdsgruppen, at der er anledning til i straffelovens § 40, stk. 1, direkte at pege på genindsættelse som en subsidiær reaktion i anledning af vilkårsovertrædelser. Samtidig finder man anledning til at pege på det ønskelige i en koordination af de regler, der gælder for vilkårsovertrædelse i forbindelse med en betinget døms prøvetid og de her omtalte regler om vilkårsovertrædelse i prøvetiden efter en prøveløsladelse, således at man - som det er tilfældet i straffelovens § 60, stk. 1 — gennem reglens formulering markerer, at frihedsberøvelse i anledning af overtrædelse af vilkårene ikke er hovedreglen eller en lige-

værdig regel med de regler, der anviser iværksættelse af andre foranstaltninger som følge af det stedfundne vilkårsbrud.

På denne baggrund foreslår arbejdsgruppen følgende formulering af straffelovens § 40, stk. 1:

»Overtrøder den prøveløsladte de fastsatte vilkår, kan justitsministeren:

- 1) tildele advarsel.
- 2) ændre vilkårene og forlænge prøvetiden inden for den i § 39 fastsatte længstetid.
- 3) under særlige omstændigheder bestemme, at han skal genindsættes til udståelse af reststraffen.«

Arbejdsgruppen forestiller sig, at genindsættelse i henhold til det foreliggende forslag kun helt undtagelsesvis finder sted, efter at 6 måneder af prøvetiden er gået, og derudover kunne man tænke sig, at en forholdsvis stor del af de tilfælde, hvor recidivet finder sted inden for de første 6 måneder, ikke skulle føre til genindsættelse, men tværtimod til andre reaktioner efter forslaget § 40, stk. 1.

Man finder imidlertid, at de grunde, der førte arbejdsgruppen til at foreslå, at der kun undtagelsesvis finder genindsættelse sted efter 6 måneders forløb - udsigten til at falde ind under en lempeligere praksis, såfremt recidivet udskydes, - i en vis udstrækning kontraindicerer en sådan løsning. Man finder på den anden side ikke at burde foreslå ændringer i den nuværende praksis, hvorefter meget korte, ubetingede frihedsstraffe for forhold, begået forholdsvis kort tid efter prøveløsladelsen, kun undtagelsesvis fører til genindsættelse, idet man finder, at det navnlig er de mere alvorlige og professionelt prægede recidiver med længerevarende straffe til følge, som forslaget direkte sigter imod.

Derimod finder arbejdsgruppen, at den nugældende bestemmelse i straffelovens § 40, stk. 4, i en lang række tilfælde stiller sig

hindrende i vejen for en hensigtsmæssig løsning af de genindsættelsestilfælde, hvor genindsættelse finder sted på grund af forholdsvis beskedne, ubetingede frihedsstraffe på grund af forhold begået i de første 6 måneder efter prøvetidens begyndelse.

Efter den nugældende regel i straffelovens § 40, stk. 4, er det således, at såfremt genindsættelse finder sted på grund af nyt, strafbart forhold, for hvilket der idømmes frihedsstraf, skal den resterende del af straffen i forbindelse med den nu idømte straf ved afgørelse om fornyet prøveløsladelse betragtes som een ny straf.

Såfremt genindsættelse finder sted af andre grunde, kan fornyet prøveløsladelse finde sted, selv om de tidsmæssige betingelser i straffelovens § 38, stk. 1, ikke er opfyldt med hensyn til reststraffen.

Navnlig i de tilfælde, hvor den genindsættelsesbegrundende dom er kort - 4 måneder eller derunder - synes straffelovens § 40, stk. 4, efter arbejdsgruppens opfattelse at være mindre hensigtsmæssig.

Af landsundersøgelsen fremgår det, at 352 domme af samtlige 1436 var på fængsel i 4 måneder eller derunder.

En forholdsvis beskedne andel af disse, nemlig 33 domme eller knap 10 pct., udløste en reststraffuldbyrkelse.

Imidlertid finder man i materialet af korttidsdomme - som det ses af tabel 53 - det meget ejendommelige forhold, at reststraffenes andel i disse tilfælde er fire gange så stor som for landsmaterialet i det hele.

Denne meget betydelige reststrafmasse fremkommer ved et generelt højere reststrafniveau samt ved enkelte, meget høje reststraffe i forhold til dommenes størrelse; for

eksempel fandt man i materialet en dom på fængsel i 4 måneder, der udløste en reststraf på 416 dage.

Af tabel 54 ser man fordelingen af de 33 reststrafudløsende domme, fordelt efter dommenes længde.

Således som § 40, stk. 4, for tiden er formuleret, kan disse indsatte først løslades, når to trediedel af deres samlede straffetid er forløbet, men man er i arbejdsgruppen af den opfattelse, at de samme forhold, som ved genindsættelse som følge af ren vilkårsovertrædelse, ofte vil gøre sig gældende i disse tilfælde, hvor den prøveløsladte genindsættes som følge af en ny, kort frihedsstraf, og man skal derfor foreslå følgende formulering af straffelovens § 40, stk. 4:

»Finder genindsættelse sted, kan fornyet prøveløsladelse ske, selv om de tidsmæssige betingelser i § 38, stk. 1 og 2, ikke er opfyldt.

Såfremt genindsættelse finder sted på grund af nyt, strafbart forhold, for hvilket der idømmes frihedsstraf, må de tidsmæssige betingelser med hensyn til denne dom dog være opfyldt eller straffen være udstået.«

Ved en sådan lovændring ville den danske straffelov være i overensstemmelse med Den nordiske strafferetskomité's anbefaling i Betænkning 3/1970 om prøveløsladelse p. 12.

En ret betydelig del af de i materialet omhandlede genindsættelser vedrørende disse korte domme ville i øvrigt falde bort, såfremt det ovenfor stillede forslag vedrørende genindsættelse tiltrædes, idet en undersøgelse af de omtalte genindsættelsestilfælde viser, at 50 pct. af samtlige recidiver i dette materiale finder sted, efter at 6 måneder eller mere af prøvetiden er forløbet.

Tabel 53.

	Straf	Reststraf	I pct.
Hele landsmaterialet.....	445 år	153 år	31 pct.
Specielt 0-4 mdr.....	9 år 6 mdr.	11 år 8 mdr.	123 pct.

Tabel 54.

	-60 dg.	60 dg.-3 mdr.	4 mdr.
Antal domme med reststraf.....	4	8	21

For hele landets vedkommende viste landsundersøgelsen 31,7 pct. i denne gruppe.

4.2. Disciplinærstraf af strafcelle.

Over for dømte, der udstår frihedsstraf, kan man ifølge straffelovens § 47, stk. 1, nr. 3, anvende disciplinærstraf af strafcelle. Denne foranstaltning kan - for hver ikendelse - udstrækkes til at vare indtil tre måneder; for dømte, der udstår hæftestraf, dog kun indtil 14 dage.

Til straffetiden vedrørende dommen medregnes ikke den tid, i hvilken en fange hensættes i strafcelle, eller den tid, der forløber, inden en undvegen fange genindsættes. Straffetiden kan dog ikke ved hensættelse i strafcelle forlænges med mere end en trediedel, jfr. straffelovens § 46, stk. 2.

Fuldbyrdelsen af fængselsstraffe finder i Danmark sted under de friest mulige forhold, således at dømte kun anbringes i lukkede institutioner, såfremt man skønner, at den pågældende ikke kan udstå straffen i en åben anstalt, og derfor befinder langt den største del af de fængselsdomfældte sig i åbne institutioner.

Det er forståeligt, at denne praksis må medføre en del undvigelser, ligesom den efterhånden almindelige adgang til at nyde godt af udgangsmulighederne i medfør af straffelovens § 36 medfører en del udeblivelser fra orlov m. v.

Arbejdsgruppen finder anledning til at understrege, at man ville finde det overordentligt uheldigt, såfremt fordelingskriterierne blev udformet mere restriktivt, end det for tiden er tilfældet, og man finder ikke, at de nuværende udeblivelser og undvigelser på nogen måde kan tages som udtryk for, at den nuværende fordelingspraksis skulle være betænkelig. Så længe det er ufarlige

personer, der anbringes i åbne institutioner, finder man ikke grund til at foreslå ændringer i fordelingsreglerne, og man finder i arbejdsgruppen, at ophold i åbne institutioner er et så væsentligt gode for de anbragte, at selv efter omstændighederne betydelige undvigelses- og udeblivelsestal bør accepteres uden ændringer i fordelingskriterierne.,

Imidlertid medfører de stedfindende undvigelser og udeblivelser, at der ved de pågældendes tilbagekomst idømmes de undvegne henholdsvis udeblevne ret betydelige disciplinærstraffe af strafcelle, således at der for landet som helhed finder en meget betydelig administrativ forlængelse sted af de idømte straffe.

Den samlede mængde af idømte disciplinærstraffe af strafcelle fremgår af tabel 55 for året 1970.

En undersøgelse af året 1971 på Statsfængslet på Kragsskovhede viste, at langt den største mængde af disciplinærstraffe af strafcelle idømtes på grundlag af udeblivelser eller undvigelser. - Således blev der på det nævnte statsfængsel ikendt tilsammen 12 år 11 måneders strafcelle i 1971. For undvigelser og udeblivelser alene udgjorde disciplinærstraffenes andel 12 år 9 måneder.

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at der knytter sig meget principielle betænkeligheder til den nuværende ordning, idet kompetencen til at idømme disse meget alvorlige foranstaltninger ligger hos fængselsinspektørerne, der uden deltagelse af forsvarer, uden offentlighed og uden de sædvanlige processuelle garantier i det hele kan forlænge de dømtes straffetid med indtil en trediedel.

Afgørelsen kan påklages til justitsministeriet, men bortset fra domstolsprøvelse i medfør af Grundlovens § 63 er det den overvejende opfattelse i teorien, at videregående prøvelse af indgrebets berettigelse ikke kan

Tabel 55. Ubetinget strafcelle 1970: Mænd og kvinder.

	1-6 dage	7-28 dage	29-56 dage	Over 56 dage
Udgangsmisbrug	43	170	20	0
Undvigelse	0	153	100	0
Forsøg på undvigelse	0	24	2	0
Andet	233	53	6	0

finde sted. Der har i teorien været rejst spørgsmål om, hvorvidt domstolsprøvelse af de her omhandlede foranstaltninger i medfør af Grundlovens § 71, stk. 6, kan finde sted, men problemet er langt fra afklaret. I retspraksis ses spørgsmålet om domstolsprøvelse ikke at have været forelagt domstolene.

Fra den litterære behandling af emnet henvises til Erik Christensen i U. 1953 B. 203-204, Poul Andersen, Dansk Statsforfatningsret p. 613, Tyge Haarløv i Juristen 1954 p. 209-210, Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret p. 516-517, Nordskov Nielsen i U. 1961 B. p. 349-350, Max Sørensen i Statsret p. 329 og endelig Johs. Mikkelsen i Juristen 1961 p. 493-494.

Arbejdsgruppen finder, at allerede de principielle betænkeligheder, der må knytte sig til foranstaltninger af den nævnte art, hvorved man på administrativt plan hensætter en person til udståelse af en foranstaltning af en sådan strengthed, at den end ikke kan idømmes af domstolene, i sig selv bør føre til ændring af foranstaltningen og den deraf følgende forlængelse af straffen.

Arbejdsgruppen finder imidlertid herudover, at praktiske erfaringer med straffecellestraffen peger i samme retning, i hvert fald for så vidt angår de længerevarende straffecelleophold, der typisk vil være en følge af undvigelse eller udeblivelser.

Det er for arbejdsgruppen oplyst som en praktisk erfaring ved behandlingen af disciplinærsager, at undvigelse og udeblivelser for en meget betydelig dels vedkommende er begrundet i helt specielle, familiemæssige forhold i videste forstand, som også kunne få enhver anden borger til at undvige eller udeblive, hvis han havde følelsen af, at han derved kunne redde sit ægteskab eller sikre sin families trivsel. Det er under de nuværende disciplinærsystemer ikke praktisk muligt bortset fra helt specielle tilfælde at lægge vægt på sådanne forhold ved straffenes udmåling.

De indsatte ved, at det ikke betyder så forfærdeligt meget, at deres undvigelse eller udeblivelse er begrundet i de nævnte familiemæssige forhold, og derfor er der grund til at tro, at deres forklaringer, som det ofte er dem magtpåliggende at fremkomme med, er sandfærdige.

Under disse forklaringer kommer det netop frem, hvilken rolle den familiemæs-

sige situation spiller for en stor del af undvigelsesernes og udeblivelsernes vedkommende.

Dertil kommer imidlertid, at man vel i meget høj grad kan stille spørgsmålstegn ved hensigtsmæssigheden af et ophold i en straffecelle.

Efter samtaler med erfarne funktionærer i straffekvarteret i Statsfængslet på Kragshovede er det arbejdsgruppens bestemte indtryk, at de lange ophold i straffecellen først og fremmest har den negative funktion, at de indsatte ligesom »går i opløsning« ved at sidde i straffecellen.

De indsatte holder op med at barbære sig, de indsatte sover uregelmæssigt og ofte i dagtimerne, de bliver ualmindeligt sløve og ugidelige, påklædningen bliver sløset, og dertil kommer naturligvis en jævn utilfredshed med alt muligt, herunder navnlig med fængselsvæsenets forhold samt alle offentlige anliggender.

Man må stille sig det spørgsmål, om ikke disse forhold netop er det, man i fængselsvæsenet normalt søger at undgå.

Handler fængselsvæsenet helt enkelt ikke imod de værdighedskrav, som man i andre relationer sætter højt i forhold til de indsatte, og som man anser for vigtige i fængselsarbejdet?

Til det anførte kommer, at man nok må konstatere, at vi ikke ved noget særligt om disse straffecelleopholds virkninger. Man ved næppe, om de lange disciplinærstraffe udstås uden nogen praktisk effekt.

Arbejdsgruppen finder på den nævnte baggrund, at det er overordentligt uheldigt i almindelighed at idømme så lange disciplinærstraffe af straffecelle, som for tiden idømmes.

Arbejdsgruppen har imidlertid ikke fundet anledning til at overveje alternative foranstaltninger, men finder det dog rimeligt at overveje i stedet for anvendelse af meget lange straffecelleophold for undvigelse at overføre den indsatte til lukket fængsel for resten eller en del af resten af opholdstiden i fængselsvæsenets institutioner.

For så vidt angår udeblivelser, skal man pege på den mulighed at afskære indsatte, som tidligere er udeblevet, fra ny udgang i en vis periode.

For så vidt derimod angår spørgsmålet om den strafforlængende virkning, skal arbejdsgruppen anbefale en ny formulering af straffelovens § 46, således at anvendelse af

strafcelle ikke får strafforlængende virkning.

På denne baggrund foreslår arbejdsgruppen § 46, stk. 2, udformet således:

»Til straffetiden medregnes ikke den tid, der forløber, inden en undvejen eller udebleven indsat genindsættes.«

En sådan omformulering ville borttage de mest iøjnefaldende principielle betænkeligheder ved anvendelse af disciplinærstraf af

strafcelle, men arbejdsgruppen finder derudover, at der meget hurtigt bør foretages en undersøgelse vedrørende hele straffelovens disciplinærsystem, jfr. straffelovens § 47, med henblik på at bringe disciplinærsystemet mere i overensstemmelse med, hvad der i øvrigt foregår i den moderne kriminalforsorg såvel her i landet som i de fleste øvrige europæiske lande.

Kapitel 5

Sanktionerne.

5.1. Hæfte.

Det er påvist ovenfor side 17 og 20 med tabel 11 og 12, at hæftestrafpen udgør et område, der er værd at overveje, når spørgsmålet er om af- og nedkriminalisering, idet der er tale om en temmelig betydelig del af den samlede strafmasse, som er placeret netop på domme til hæfte.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at man vil kunne nå betydelige resultater ved helt at ophæve hæfte som særlig sanktionsart.

Det er i den kriminalpolitiske diskussion sædvanligt, at tanken og talen om hæftestraffene knyttes til særlovgivningen. En almindelig strafferamme i særlovgivningen er da også »bøde, hæfte og fængsel indtil 2 år«, hvor fængselsstraffe er sjældent anvendt, medens hæftestrafpen kun sjældent fremhæves som typisk sanktion for overtrædelser af straffeloven.

Ud fra visse synspunkter må man imidlertid nok sige, at opfattelsen af hæftestrafpen som aldeles underordnet og ubetydelig i relation til straffelovsovertrædelser er mere populær end rigtig.

Kriminalstatistikken for 1969 viser således for mænds vedkommende, at 1.128 af ialt 4.977 ubetingede domme til højere straf end bøde for overtrædelse af straffeloven var hæftedomme, svarende til mere end 20 pct. af antallet af disse ubetingede reaktioner.

Noget andet er, at den strafmasse, som hæftestraf for overtrædelse af straffeloven repræsenterer på grund af de forholdsvist korte udmålingstider, er mindre tungtvæjende, hvorimod et meget stort antal personer får deres almindelige tilværelse afbrudt for en tid ved udståelse af hæftestraf.

På denne baggrund har arbejdsgruppen fundet anledning til at overveje spørgsmålet om hæftestraffens ophævelse og konsekvenserne heraf for straffelovens område.

Arbejdsgruppen har fundet, at hæftestrafpen, således som den fuldbyrdes i vore dage - en meget betydelig del af dommene fuldbyrdes i arresthusene - på ingen måde kan siges at være en praktisk mildere strafform end fængsel, og arbejdsgruppen kan i det hele tilslutte sig de synspunkter, som direktøren for fængselsvæsenet i et notat af 8. juni 1971 vedrørende spørgsmålet om hæftestraffens ophævelse gør sig til talsmand for, og hvori Direktoratet for Fængselsvæsenet konkluderende udtaler, at udviklingen i Danmark nu er kommet til det stadium, hvor man bør forene de to arter af frihedsstraf til én strafart.

I det nævnte notat - der nedenfor side 77 er optaget som bilag 1 - peger Direktoratet for Fængselsvæsenet på, at hæftestrafpen praktisk talt kun adskiller sig fra fængselsstraffen ved, at den, der udstår hæfte, har et privilegium med hensyn til modtagelse af forplejning (eller penge hertil) udefra samt har ret til fuld rådighed over de arbejdspenge, som indtjenes under straffens udståelse.

Der er således ud fra fuldbyrdelsesmæssige synspunkter efter arbejdsgruppens opfattelse såvel som efter fængselsdirektoratets mening ikke grundlag for at bibeholde hæftestrafpen som selvstændig strafart ved siden af fængselsstraffen.

Set i et videre kriminalpolitisk perspektiv mener arbejdsgruppen imidlertid også, at hæftestraffens afskaffelse vil kunne medføre en markant nedgang i den samlede strafmasse, såfremt man ved omformuleringen af de lovbestemmelser, der for tiden indeholder hæfte i strafferammen, markerer, at intentionen er at lade hovedparten af de hidtil hæftesanktionerede forhold belægge med bøde.

En gennemgang af straffeloven viser, at loven benytter elleve forskellige hovedstrafferammer, hvortil kommer en række sidestrafferammer.

1. bøde
2. bøde eller hæfte
3. hæfte eller bøde
4. hæfte
5. fængsel eller bøde
6. bøde, hæfte eller fængsel
7. hæfte, fængsel eller bøde
8. fængsel, hæfte eller bøde
9. hæfte eller fængsel
10. fængsel eller hæfte.
11. fængsel.

Som det ses indeholder otte af de elleve hovedstrafferammer hæftesanktionen - alle undtagen nr. 1, nr. 5 og nr. 11 - og da disse otte strafferammer er særdeles hyppigt anvendt i straffeloven, vil hæftestrafens afskaffelse betyde, at et meget stort antal bestemmelser i straffeloven må ændres.

Hertil kommer, at et meget betydeligt antal særlove indeholder straffebestemmelser, hvori hæfte indgår i strafferammen.

Arbejdsgruppen har nedenfor side 84 som bilag 2 optaget forslag til ændringer i straffelovens specielle del og har som bilag 3 side 109 optaget en fortegnelse over de love, som efter arbejdsgruppens gennemgang af den gældende lovgivning må ændres, såfremt arbejdsgruppens forslag om hæftestrafens ophævelse følges.

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at rækkefølgen, hvori de enkelte sanktionsarter nævnes ved strafferammens beskrivelse, formentlig har været af betydning ved lovens givelse, jfr. herved straffelovsudkast fra kommissionen af 1912 § 11, men man er enig med von Eyben, »Strafudmåling« (1950) p. 191-193 og Alvar Nelson, »Hæfte« (1954) p. 24, i, at man næppe kan finde sikre holdepunkter for, at den almindeligt anvendelige strafart nævnes først i straffebestemmelserne, og ej heller i kriminalstatistikken.

På denne baggrund har arbejdsgruppen fundet det forsvarligt og hensigtsmæssigt at omforme bestemmelserne med hæfte i strafferammen efter det hovedsynspunkt, at de strafferammer, der er angivet ovenfor som nr. 2 (bøde eller hæfte), 3 (hæfte eller bøde) og 4 (hæfte), ændres til »bøde, under ganske særlige omstændigheder fængsel« og således, at de øvrige strafferammer: 5 (fængsel eller bøde), 6 (bøde, hæfte eller fængsel), 7 (hæfte, fængsel eller bøde), 8

(fængsel, hæfte eller bøde), 9 (hæfte eller fængsel) og 10 (fængsel eller hæfte) ændres til »bøde, under særlige omstændigheder fængsel«.

Ved at anlægge dette hovedsynspunkt opnår man dels en forenkling i hovedstrafferammerne, dels en klar markering af frihedsstraffens subsidiære karakter i forhold til bøden.

Straffelovens beskrivelse af strafferammer med angivelse af andre rammer for skærpene og formildende omstændigheder har bevirket, at arbejdsgruppen i en lang række tilfælde har måttet foretage en konkret vurdering af, hvorledes strafferammen under den foreslåede ordning bør formuleres.

Arbejdsgruppen har fundet det uforment at motivere hver enkelt bestemmelse, hvis nye formulering i forslag fremgår af bilag 2 nedenfor side 84.

Arbejdsgruppen har ikke drøftet hele særlovgivningens katalog af straffebestemmelser, men det skal bemærkes, at arbejdsgruppen er af den opfattelse, at den hyppigt i særlovgivningens straffebestemmelser forekomne strafferamme - »bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år« - efter arbejdsgruppens opfattelse som hovedregel i konsekvens af det om straffeloven anførte bør ændres til »bøde, under særlige omstændigheder fængsel indtil 2 år.«

Man skal i denne forbindelse ikke undlade at bemærke, at man gerne så en mere nuanceret beskrivelse af strafferammerne, for så vidt angår markeringen af frihedsstraffe i disse bestemmelser og navnlig således, at man kun undtagelsesvis giver mulighed for at idømme fængsel i over 6 måneder.

Det bør således efter arbejdsgruppens opfattelse nøje overvejes i forbindelse med en eventuel revision af særlovgivningen samt ved udarbejdelsen af nye straffebestemmelser på særlovgivningens område, hvorvidt det ville være forsvarligt som hovedregel at udforme straffebestemmelserne således: »bøde, under særlige omstændigheder fængsel indtil 6 måneder« — eventuelt i visse bestemmelser kombineret med »og under ganske særlige omstændigheder fængsel indtil 2 år«.

Arbejdsgruppen bemærker, at man ved at foreslå hæftestrafen ophævet er på linie med socialdemokratiets retsreformforslag p. 16 og debatoplægget fra Dansk Fængselsforbund p. 2.

5.2. Advarsel.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at det i et ikke ubetydeligt omfang vil være tilstrækkeligt til varetagelse af de præventive hensyn i strafferetten, at domstolene afgør skyldspørgsmålet og udtaler samfundets misbilligelse af den begåede forseelse, uden at videregående foranstaltninger iværksættes.

Arbejdsgruppen antager, at den politimæssige aktivitet og retssagens gang, afsluttet med skyldspørgsmålets afklaring, i en lang række tilfælde er fuldt tilstrækkeligt til at afholde de fleste fra at begå mindre overtrædelser af straffelovgivningen.

På denne baggrund og under hensyn til ønskeligheden af at opnå en generel sænkning i strafudmålingsniveauet finder arbejdsgruppen det rigtigt at åbne mulighed for retlig tildeling af advarsel for hele straffelovgivningens område og ikke blot som nu for politisagers vedkommende, jfr. herved retsplejelovens § 937.

Arbejdsgruppen har indgående drøftet spørgsmålet om, hvorledes en hjemmel som den omtalte bør udformes, og man har herved navnlig drøftet tre muligheder:

For det første ville det være en mulighed at indsætte advarsel i strafferammen for de bestemmelser, der i særlig grad synes at omfatte handlinger, hvor tildeling af advarsel ville være tilstrækkelig reaktion.

Man kunne for det andet formulere en regel, der giver retten en generel, fakultativ adgang til under formildende omstændigheder at tildele advarsel.

Endelig ville det være en mulighed at udforme bestemmelsen således, at advarsel bør foretrækkes som reaktion i alle tilfælde, hvor det ikke skønnes fornødent at bringe videregående foranstaltninger i anvendelse.

Der har været enighed i arbejdsgruppen

om at foretrække en formulering ud fra det sidstnævnte synspunkt.

Arbejdsgruppen antager, at den hastige udvikling i samfundet ændrer synet på forskellige, mindre alvorlige lovovertrædelser så hastigt, at en formulering efter det førstnævnte synspunkt ikke forekommer hensigtsmæssig.

For så vidt angår muligheden af at formulere en regel med generel fakultativ adgang til under formildende omstændigheder at tildele advarsel, finder arbejdsgruppen, at man herved ville pålægge domstolene i et urimeligt omfang at afgøre spørgsmålet, om visse forhold kan karakteriseres som formildende omstændigheder, i stedet for at fastsætte sanktionerne efter en samlet vurdering af hele sagsforholdet.

Når man således vælger den tredje formuleringssåde, skyldes dette dels, at de to øvrige synsmåder er behæftet med iøjnefaldende ulemper, dels at man ved at lægge vægt på det tredje formuleringssynspunkt er mere i overensstemmelse med principperne for affattelse af sanktionsregler, jfr. herved straffelovens § 56, stk. 1, og endelig, at man ved at formulere en bestemmelse ud fra det nævnte synspunkt bedst markerer, at advarsel bør meddeles som udgangspunkt - uden at der dermed er udtalt noget om den kvantitative funktion af bestemmelsen.

På denne baggrund foreslår arbejdsgruppen i straffelovens almindelige del indført en sålydende bestemmelse:

»Skønnes anvendelse af videregående foranstaltninger unødvendig, tildeler retten en advarsel.«

Som følge af princippet i straffelovens § 2 vil retsplejelovens § 937 herefter kunne ophæves.

Kapitel 6

En moderat sænkning i strafudmålingsniveauet.

Arbejdsgruppen har overvejet muligheden for og virkningen af en moderat sænkning af det almindelige strafudmålingsniveau.

Det ville efter arbejdsgruppens opfattelse være forsvarligt at sænke strafudmålingsniveauet noget, idet man næppe kan forvente afgørende udsving i kriminaliteten på grund af en forsigtig niveausænkning.

For det første finder vel kun de færreste kriminelle handlinger sted efter en forudgående nøjere afvejelse af eventuelle fordele ved handlingens foretagelse og ulemper ved en lidt højere eller lidt lavere udmålt straf, og endelig er det arbejdsgruppens indtryk, at kun de færreste i befolkningen vil bemærke en moderat sænkning i strafudmålingsniveauet.

Arbejdsgruppen har herefter foretaget en beregning over effekten - målt i strafmasse - af en niveausænkning, idet man har lagt oplysningerne vedrørende hæfte og fængsel i kriminalstatistikken for 1969 til grund.

Overvejelserne har alene angået sanktionsarterne hæfte og fængsel, og beregningerne nedenfor angår ligeledes kun disse strafarter.

Ved »en moderat niveausænkning« forestiller arbejdsgruppen sig en omlægning af retspraksis, således at halvdelen af hæftestraffene overgår til bødestraf, og resten for-

bliver som hæftestraf med en gennemsnitlig straffetid på 14 dage. Fængselsstraffene ved strafflængder på indtil 6 måneder forestiller man sig ændret til betingede afgørelser for halvdelen vedkommende og ubetingede fængselsstraffe for resten med en gennemsnitlig strafflængde på 3 måneder.

De straffe, der i dag udmåles til mellem 6 og 9 måneder, reduceres til 6 måneder; de straffe, der udmåles mellem 9 måneder og 1 år, reduceres til 9 måneder; de straffe, der udmåles mellem 1 år og 2 år, reduceres til 1 år; de straffe, der udmåles mellem 2 år og 3 år, reduceres til 2 år; de straffe, der udmåles mellem 3 år og 4 år, reduceres til 3 år; de straffe, der udmåles mellem 4 år og 6 år, reduceres til 4 år; de straffe, der udmåles mellem 6 år og 8 år, reduceres til 6 år; de straffe, der udmåles mellem 8 år og 12 år, reduceres til 8 år, og de straffe, der endelig udmåles mellem 12 år og 16 år, reduceres til 12 år.

Dette ville efter arbejdsgruppens beregninger føre til en reduktion i den samlede strafmasse på ca. 550 år eller mellem 25 og 30 pct. af den samlede strafmasse for sanktionsarterne hæfte og fængsel i det pågældende år.

Der ses således at være en meget betydelig nedkriminaliseringsgevinst at hente i en sådan moderat sænkning i strafudmålingsniveauet, og arbejdsgruppen skal henstille, at en sådan finder sted.

Bilag

Notat vedrørende spørgsmålet om hæftestraffens ophævelse.

I. Indledning.

Hovedformerne for strafmæssig frihedsberøvelse er ifølge borgerlig straffelov *fængsel* og *hæfte*. Hermed skete i forhold til straffeloven af 1866 en væsentlig indskrænkning i antallet af de almindelige frihedsberøvende strafarter. I lovens forarbejder gøres spørgsmålet om frihedsstraffens differentiering til genstand for temmelig indgående overvejelser, og der kan herom henvises til betænkningerne fra henholdsvis 1912, 1917 og 1923 (U. I, mot. s. 19-36, U. II, mot. s. 50-81 og U. III, sp. 89-149), samt lovforslagene fra årene 1924, 1928 og 1929 (F. I. mot. s. 74-81, F. II, mot. s. 60-62 og F. III, mot. s. 58-59).

Hæftestraffer i forhold til tidligere lovgivning en nydannelse. Hensigten med den sanktion og den særlige benævnelse »hæfte« var at skabe en reaktion, der på én gang kunne virke tilstrækkeligt afskrækkende ved frihedsberøvelsens ubehag og samtidig ikke stemplende ved så at sige at placere de dømte i klasse med personer, der har begået »egentlige« kriminelle handlinger. I U. III er det udtrykt således: »Hæfte vil som straf i almindelighed finde anvendelse på personer, der står uden for de egentlige forbryderes kreds«. I forhold til fængselsstraffen er hæftestraffen således den privilegerede strafart. Om opdelingen af frihedsstraffene i kvalificerede og privilegerede strafarter og om hæftestraffen iøvrigt kan henvises til Alvar Nelson: »Hæfte - en studie over anvendelse af privilegeret frihedsstraf« (1954).

Vedrørende fuldbyrdelsen af *hæftestraf* gives regler i straffelovens §§ 44-49, og nærmere bestemmelser i anordning nr. 388 af 3. september 1948 — med senere ændringer.

Reglerne om fuldbyrdelse af *fængselsstraf* er givet i straffelovens §§ 34-40 og §§ 45-49 og de nærmere bestemmelser i anordningerne nr. 389 af 3. september 1948 om fuldbyrdelse af fængselsstraf i arresthus og nr. 249 af 3. juli 1962 om fuldbyrdelse af fæng-

selsstraf i statsfængsel (med senere ændringer).

Begrundelsen for forskellen mellem de to regelsæt for udståelse af fængselsstraf må i væsentlig grad søges i praktiske omstændigheder, herunder navnlig, at det var forudsat, at de kortvarige fængselsstraffe blev udstået i arresthus og de længerevarende i statsfængsel - medens reglerne for fuldbyrdelse af hæftestraf sammenholdt med fængselsreglerne klart er udformet i den hensigt at understrege denne straffeforms karakter af en privilegeret sanktionsform, der i alle tilfælde udstås i arresthus.

II. Forskelle mellem udståelse af hæfte- og fængselsstraf i arresthus (og Københavns fængsler) før 1969.

Anordningen om fuldbyrdelse af hæftestraf indeholder navnlig følgende afvigelser fra reglerne i anordningen om fuldbyrdelse af fængselsstraf i arresthus:

a) Hæftefangen kan, hvor forholdene i arresthuset tillader det, få rengøring udført mod nærmere fastsat betaling (§ 12, stk. 2).

b) Han kan få udført barbering og frisering af en særlig hidkaldt barber - i modsætning til arresthusets sædvanligt benyttede (§ 13, stk. 1).

c) Der kan for hæftefangen i det enkelte tilfælde gøres undtagelser fra de almindelige regler om badning og om den personlige renlighed i øvrigt (§ 13, stk. 4).

d) I almindelighed har hæftefanger ret til at benytte egne sengeklæder og benytte egen seng (§ 14).

e) Hæftefangen har ret til at sørge for sin forplejning og er således ikke henvist til at nyde den anordnede »fangekost«. Han har adgang til at skaffe sig særlige drikkevarer, som normalt ikke udleveres til andre indsatte (§ 16).

f) Hæftefangen er vel pligtig at holde sig beskæftiget, men han er berettiget til selv at skaffe sig et arbejde, når dette er foreneligt

med sikkerheden og god orden i fængslet. Det er samtidig bestemt, at hæftefangen er berettiget til vederlag i samme omfang, som der ydes til fængselsfanger i arresthus, men at han i modsætning til disse både under opholdet i arresten og ved løsladelsen har fuld dispositionsret over vederlaget (§ 17).

g) Han kan få tilladelse til at stå senere op og gå senere i seng end fængselsfanger (§ 18, stk.4).

h) I tilfælde af sygdom har hæftefangen ret til med arrestinspektørens samtykke at tilkalde sin egen læge (§ 21, stk. 4).

i) Han har ret til at modtage besøg af anden præst end arresthusets sædvanlige (§ 22).

j) Hæftefangen har ret til at modtage og afsende breve ubegrænset (§ 24), medens fængselsfanger efter fængselsanordningens § 21 har ret til at modtage og afsende brev én gang ugentligt.

k) Besøg kan finde sted 1 gang om ugen (§ 25), medens besøg til fængselsfanger efter fængselsanordningens § 22 er begrænset til at måtte finde sted 4 uger efter indsættelsen og derefter hver 4. uge.

l) Besøg kan med arrestinspektørens tilladelse, når særlige grunde taler derfor, finde sted, uden at det overværes af fængselsfunktionærer (§ 25).

m) Hæftefangen har adgang til at låne eller skaffe sig bøger og tidsskrifter i videre omfang end fængselsfanger (§ 27).

n) Der er indrømmet hæftefangen ret til at forskaffe sig, hvad han ønsker til personligt brug og udstyr af cellen inden for de grænser, som god orden i fængslet, herunder mådehold, kræver (§ 28).

Fængselsfanger (i arresthus) blev ved ændring af 23. september 1968 af anordningen angående fuldbyrdelse af fængselsstraf i arresthus ligestillet med hæftefanger med hensyn til adgangen til at bære eget tøj.

De under punkterne j og k anførte forskelle i retten til brevveksling og til at modtage besøg mindskedes ved cirkulærskrivelserne af henholdsvis 31. maj og 8. juli 1968. Herefter fik fængselsfanger i arresthusene - ligesom statsfængselsfanger - ret til at skrive brev straks ved indsættelsen og derefter afsende og modtage to breve om ugen og adgang til at modtage besøg hver 14. dag, dog tidligst 14 dage efter indsættelsen.

Ved justitsministeriets cirkulære af 25.

juni 1969, jfr. nedenfor i afsnit IV, om gennemførelse af visse lempelser med hensyn til behandlingen af domfældte, der udstår fængselsstraf i arresthusene, ophævedes begrænsningen med hensyn til afsendelse og modtagelse af breve. Endvidere blev brev-censuren stort set ophævet, idet der i denne henseende gennemførtes en ordning svarende til den ordning, der allerede var gennemført for hæftefanger ved justitsministeriets cirkulærskrivelse af 28. juni 1968. Desuden udvidedes adgangen til at modtage besøg fra hver 14. dag til én gang om ugen (svarende til ordningen for hæftefanger) - dog kun hvis forholdene i vedkommende arresthuse tillod en sådan udvidelse.

III. Direktoratets undersøgelse (1968) vedrørende hæftefangers brug af særrettigheder.

I 1968 besluttede direktoratet for fængselsvæsenet at foretage en undersøgelse af, i hvilket omfang personer, der i arresthusene og i Københavns fængsler udstår straf af hæfte, gør brug af særrettigheder, som det var muligt at give dem efter bestemmelserne i anordningen om fuldbyrdelse af hæftestraf. Undersøgelsen omfattede personer, der var idømt hæftestraf, og som i tidsrummet 16. oktober 1968 til 30. november 1968, begge dage inklusive, blev løsladt fra arresthusene og Københavns fængsler.

Undersøgelsens resultat fremgår af følgende opstilling:

Antal personer der omfattes af undersøgelsen: 926	Antal løsladte, der under deres ophold har benyttet den pågældende særrettighed.	%
1) Fået rengøring udført mod betaling, jfr. § 12, stk. 2...	5	—
2) Fået særlig hidkaldt barbers eller frisørs hjælp (bortset fra den frisør, arresthuset sædvanligt benytter), jfr. § 13, stk. 1	4	—
3) Benyttet egne sengeklæder, jfr. § 14, stk. 1	27	2
4) Benyttet egen seng, jfr. § 14, stk. 2	5	—

Antal personer der omfattes af undersøgelsen: 926	Antal løsladte, der under deres ophold har benyttet den pågældende særrettighed.	%	Antal personer der omfattes af undersøgelsen: 926	Antal løsladte, der under deres ophold har benyttet den pågældende særrettighed.	o
5) Forskaffet sig særlig kost, herunder indkøbt særlige af arresthuset tilberedte madvarer, jfr. § 16, stk. 1	82	7	15) Forskaffet sig genstande til personligt brug og udstyr i cellen, som ikke er omfattet af punkterne 4-7 og 14, jfr. § 28.	28	2
6) Forskaffet sig særlige drikkevarer, herunder drikkevarer, som er indkøbt af arresthuset, men som ikke normalt udleveres til andre indsatte, jfr. § 16, stk. 2.	174	15	<p>Det fremgik af undersøgelsen, at hæftprivilegierne havde et forholdsvis begrænset anvendelsesområde, og at de i det omfang, de var blevet benyttet, hovedsageligt koncentrerede sig om de begunstigelser, der angår mulighederne for øget kontakt med omverdenen (besøg og brevveksling), og privilegier, der udnyttes ved brug af penge. Resultatet af denne undersøgelse falder ganske i tråd med tidligere undersøgelser af spørgsmålet.</p> <p>Samtidig med iværksættelsen af undersøgelsen meddelte direktoratet for fængselsvæsenet, foreningen af politimestre i Danmark og inspektøren for Københavns fængsler, at man mente at burde overveje spørgsmålet om i flere henseender, end det nu var tilfældet, at give de fængselsfanger, der udstod straf i arresthus, samme retsstilling som hæftfanger.</p> <p>Man pegede på, at navnlig 2 synspunkter talte herfor:</p> <p>1) Den hidtidige forskelsbehandling synes undertiden at kunne berede personalet i arresthusene et unødigt administrativt besvær, ligesom den også undertiden i forholdet til de indsatte kunne forekomme uheldig.</p> <p>2) Der var grund til for fængselsfangerne i arresthusene at overveje gennemførelse af visse lempelser som et modstykke til den isolation, arresthusforholdene nødvendiggjorde, og hvorved arresthusstraffen blev væsentlig forskellig fra statsfængselsstraffen og dårligt forenelig med ellers anerkendte principper for straf fuldbyrdelse.</p> <p>Efter at foreningen af politimestre i Danmark havde fået forelagt undersøgelsesmateriale, meddelte foreningen i en skrivelse af 6. maj 1969, at man var enig i, at der ud fra</p>		
7) Selv forskaffet sig arbejde, jfr. § 17, stk. 1.	79	7			
8) Haft tilladelse til at stå senere op eller gå senere i seng end fængselsfanger, jfr. § 18, stk. 3.	1				
9) Hidkaldt anden læge end arresthusets sædvanlige, jfr. § 21, stk. 4.					
10) Haft besøg af anden præst end arresthusets sædvanlige, jfr. § 22, stk. 3.	3				
11) Modtaget og afsendt breve i videre omfang, end det er tilladt for fængselsfanger, jfr. § 24, og justitsministeriets skrivelse af 31. maj 1968 om fængselsfangers adgang til brevveksling.	292	25			
12) Modtaget besøg i videre omfang end tilladt for fængselsfanger, jfr. § 25, og justitsministeriets skrivelse af 8. juli 1968 om fængselsfangers adgang til at modtage besøg.	305	27			
13) Haft uoverværede besøg i videre omfang end fængselsfanger, jfr. § 25, stk. 5.	-				
14) Udefra forskaffet sig bøger, tidsskrifter m. v. samt indkøbt ugeblade og aviser i videre omfang end tilladt fængselsfanger, jfr. § 27.	147	13			

de ovennævnte to synspunkter var grund til større ligestilling i arresthusene mellem fængselsfanger og hæftefanger. Foreningen fandt hverken ud fra hensynet til sikkerheden eller til fængselsordenen, at der kunne anføres principielle betænkeligheder mod at lade ligestillingen omfatte samtlige de i spørgeskemaet anførte særrettigheder, måske bortset fra adgangen til forskydning af sengetiden, der ville kunne gribe forstyrrende ind i den daglige rutine. Inspektøren for Københavns fængsler udtalte sig i sin besvarelse af 15. oktober 1968 på samme linie som foreningen.

IV. De nuværende **fuldbyrdesregler**.

Herefter bestemte justitsministeriet i cirkulærskrivelse af 25. juni 1969 i henhold til § 31 i anordning angående fuldbyrdelse af fængselsstraf i arresthus, at personer, der i arresthusene og Københavns fængsler udstår fængselsstraf, fremtidig skulle ligestilles med hæftefanger på nedenfor nævnte punkter (citeret fra en efterfølgende vejledning til de indsatte):

1) Adgang for den pågældende **til**, såfremt arresthuset, jfr. anordningens § 14, ikke under hensyn til hans forhold har mere formålstjenlig beskæftigelse til ham, selv at skaffe sig arbejde, der er foreneligt med sikkerheden og god orden i arresthuset; arbejdsudbyttet tilfalder den indsatte.

Den pågældende kan til forbrug efter anordningens § 25 medbringe eller få tilsendt pengebeløb, svarende til den købeeve, han skønnes at ville have indtjent, såfremt han havde arbejdet efter de almindelige regler.

2) Adgang til med arrestinspektørens samtykke for egen regning at tilkalde en anden læge end arresthuslægen, jfr. anordningens § 18.

3) Adgang til med arrestinspektørens tilladelse at modtage besøg af en anden præst end den ved arresthuset ansatte, jfr. anordningens § 19.

4) Adgang til brevveksling uden begrænsning i antallet af afsendte og modtagne breve. Bestemmelsen om, jfr. anordningens § 21, at breve skal gennemlæses inden udlevering eller afsendelse, bortfalder for personer, der skal udstå straffen endeligt i arresthus, medmindre omstændighederne i det enkelte tilfælde giver grundlag for mistanke

om, at ukontrolleret brevveksling vil blive misbrugt.

Med hensyn til breve til den indsatte åbnes kuverten i den indsattes påsyn.

Breve fra den indsatte afleveres til personalet i åben stand og lukkes i den indsattes påsyn efter kontrol med kuvertens indhold.

5) Adgang til besøg en gang om ugen i stedet for hver 14. dag, jfr. anordningens § 22 og justitsministeriets cirkulærskrivelse af 8. juli 1968. Ordningen gennemføres dog på nuværende tidspunkt kun, for så vidt arresthusets personale- og lokalemæssige forhold tillader det.

6) Adgang til at låne bøger fra fængslets bogsamling og til uden for denne at forskaffe sig andre bøger og tidsskrifter i et omfang, der ikke strider mod god orden i fængslet og mådehold, samt at købe enkelte ugeblade og dagblade, jfr. anordningens § 24.

Til køb af dagblade kan anvendes medbragte eller tilsendte penge.

7) Det kan tillades de pågældende, udover hvad der er angivet i anordningens § 25, at medbringe eller skaffe sig ting til personligt brug eller understyr af cellen, inden for de grænser som god orden i fængslet, herunder mådehold, kræver.

8) Adgang til (for købeeven) at købe særlige drikkevarer, som er indkøbt af arresthuset, jfr. anordningens § 10.

Reglerne om brevveksling og besøg er dog nu ændrede ved justitsministeriets cirkulære af 20. marts 1970 om indsattes adgang til brevveksling og besøg. Som det ses heraf er reglerne principielt fælles for alle kategorier af indsatte, dog er der for så vidt angår kontrol med brevveksling visse forskelle, afhængigt af om straffuldbyrdelsen finder sted i åbne eller lukkede anstalter eller i arresthusene (Københavns fængsler).

Justitsministeriet fandt derimod ikke grundlag for at overføre de øvrige eksisterende hæfteprivilegier til fængselsfanger - dels af grunde som vil fremgå af det følgende, dels fordi nogle af de omhandlede rettigheder i praksis enten må anses for næsten betydningsløse, jfr. navnlig litra a, b og c, side 2, eller - i det omfang de benyttes - for uforholdsmæssigt besværlige at administrere i et arresthus. I sidstnævnte henseende sigtes der navnlig til den i hæfteanordningens § 14 nævnte ret for hæftefanger til at benytte egen seng (som i praksis iøvrigt an-

tages også at omfatte ret til at medbringe eget møblement); denne regel burde iøvrigt være overflødig, for så vidt som fængselsvæsenet burde kunne forsyne alle de indsatte stuer med anstændigt inventar.

V. Resumé af bestående forskelle mellem fuldbyrdelse af hæfte- og fængselsstraf i arresthuse og Københavns fængsler.

Herefter består følgende forskelle mellem fuldbyrdelse af hæfte- og fængselsstraf i arresthus og Københavns fængsler:

a) Hvor forholdene i arresthuset tillader det, kan hæftefangen få udført rengøring mod nærmere fastsat betaling (§ 12, stk. 2).

b) Han kan få udført barbering og frisering af en særlig hidkaldt barber - d.v.s. ikke arresthusets sædvanligt benyttede (§ 13, stk. 1).

c) Der kan for hæftefangen i det enkelte tilfælde gøres undtagelse fra de almindelige regler om badning og om den personlige renlighed iøvrigt (§ 13, stk. 4).

d) Hæftefanger har i almindelighed ret til at benytte egne sengeklæder og benytte egen seng (§ 14).

e) Hæftefangen har ret til at sørge for sin forplejning og er således ikke henvist til at nyde den anordnede »fangekost« (§ 16); de kan hertil benytte medbragte eller tilsendte penge og således ikke alene de arbejdspenge, der indtjenes i arresthuset.

f) Hæftefangen har i modsætning til fængselsfanger i arresthus både under opholdet i arresthuset og ved løsladelsen fuld dispositionsret over sin indtjening (§ 17).

g) Han kan få tilladelse til at stå senere op og gå i seng senere end fængselsfanger. (§ 18, stk. 4).

Kun de under e og f nævnte særstillinger har nævneværdig praktisk betydning.

VI. Fuldbyrdelsessted.

Efter justitsministeriets cirkulære af 15. maj 1959 om hensættelse til afsoning af straf og om anbringelse m. v. af domfældte i statsfængsler og særanstalter, som ændret ved cirkulærskrivelse af 26. juni 1970 om anmel-

delse m. v. af domfældte til statsfængsel, anbringes personer, der er idømt fængselsstraf, og for hvem afsoningstiden udgør mere end 30 dage, som almindelig regel i statsfængsel. I henhold til en samtidig hermed udsendt cirkulærskrivelse om retningslinierne ved fordeling af mandlige domfældte til statsfængsel tilstræber man, at anbringelsen i almindelighed finder sted i åbne statsfængsler. Efter de seneste opgørelser heraf anbringes nu ca. 60 pct. af alle fængselsdømte i åbne anstalter. I arresthusene og Københavns fængsler er tallet af fængselsafsonere bragt ned til ca. 50, medens det for 2 år siden udgjorde 2-300.

Med hensyn til hæftedømte er forholdet som bekendt det, at afsoningen i henhold til § 1 i anordning angående fuldbyrdelse af hæftestraf udstås i arresthuset på det sted, hvor domfældte har fast bopæl eller i domstedets arresthus. Afvigelse fra denne regel kan ske af hensyn til pladsforholdene. Fortrinsvis på grund af kapacitetsproblemerne i Københavns fængsler oprettedes i november 1962 i anstalten i Nordby på Fanø en arresthusafdeling til husning af omkring 20 hæftefanger. Til samme formål indrettedes i januar 1966 en afdeling for afsonere af hæftestrafte i statsfængslet ved Horserød med plads til omkring 40 indsatte, og i den siden da forløbne tid er kapaciteten udvidet med 80, således at der nu ialt kan opholde sig 120 hæftefanger i afdelingen i Horserød. Endelig oprettedes der den 1. december 1969 i ungdomsfængslet på Møgelkær en hæfteafdeling med plads til omkring 52 hæfteafsonere, og i december 1970 bestemtes, at 16 pladser i statsfængslet Renbæk skal udnyttes til husning af hæftefanger.

Op mod 40 pct. af alle, der udstår hæfte, er efter seneste opgørelser placeret i en af de nævnte åbne afdelinger.

Baggrunden for tendensen til i så vidt omfang som muligt at undgå, at frihedsstraf udstås i arresthusene og Københavns fængsler, er ikke alene kapacitetsproblemerne i disse anstalter, men også navnlig ønsket om at sikre de indsatte rimeligere opholdsforhold under afsoningen, end der kan gives i arresthusene og Københavns fængsler, herunder navnlig at undgå den relativt høje grad af isolation, som de bygningsmæssige forhold m. v. i de sidstnævnte institutioner nødvendiggør.

VII. Om fuldbyrdesformen i de særlige hæfteafdelinger.

I de særlige hæfteafdelinger er fuldbyrdesmåden væsentlig forskellig fra den, der gælder for indsatte i arresthusene (Københavns fængsler). Således er der i disse afdelinger mulighed for at etablere fællesskab i et omfang, der ikke kan tilbydes de indsatte i arresthusene. Der er således i afdelingerne til en vis grad etableret arbejdsfællesskab og undervisning i fællesskab, ligesom der er givet de indsatte lejlighed til at tilbringe fritiden i fællesskab. Det kan herudover nævnes, at besøg finder sted uden nogen form for kontrol, og at der i et vist omfang er mulighed for at afvikle besøgene på de indsatte egne stuer. Endelig er der grund til at nævne, at de sikkerhedsmæssige hensyn, der - nødvendigvis - til en vis grad er en dominerende faktor i arresthusene (Københavns fængsler), kun i meget ringe omfang gør sig gældende i de særlige hæfteafdelinger. Herefter er opsynspersonalet nedbragt til det minimale (tildels tilstræbes personalefri afdelinger), og følgelig er en lang række servicefunktioner, som det tidligere var pålagt opsynsstyrken at udføre, lagt ud til de indsatte egen forvaltning.

Som nævnt kan der derimod i arresthusene og Københavns fængsler kun i meget begrænset omfang tilbydes de indsatte fællesskab, og i praksis er fællesskabsmulighederne hovedsageligt indskrænket til at gælde for afvikling af »gårdture«. Besøg kan kun finde sted under kontrol (flere steder er kontrollen dog nu begrænset til en ret overfladisk opsynskontrol). Generelt kan siges, at hæftefangernes forhold i arresthusene er utilfredsstillende dels på grund af de bygningsmæssige forhold, dels på grund af sikkerhedsforanstaltninger, der er en følge af, at arresthuse også - og navnlig - skal fungere som varetægtsarrest, jfr. ovenfor i afsnit VI om bestræbelser på etablering af åbne hæfteafdelinger.

VIII. Formerne for frihedsstraf i de andre nordiske lande.

Med hensyn til reglerne i de øvrige nordiske lande kan følgende oplyses:

I Norge findes to former for frihedsstraffe, nemlig hefte og fængsel med hefte

som den mildere og fængsel som den strengere straf art. Imidlertid spiller idømmelse af heftestraf i praksis ingen rolle, hvilket navnlig må ses på baggrund af, at denne reaktion i det væsentlige tjener funktionen som custodia honesta. Herom kan der nærmere henvises til blandt andet fohs. Andenæs »Almindelig Strafferet« 1956, siderne 339-40. Det er således berettiget at sige, at man i Norge i realiteten opererer med en form for frihedsstraf.

Indtil »Brottsbalken« trådte i kraft i 1965, eksisterede der i Sverige to former for almindelig frihedsberøvelse, nemlig fængelse, som kunne idømmes fra én måned til to år, og straffarbejde, der kunne idømmes fra to måneder til højst ti år eller på livstid. Udviklingen i Sverige var imidlertid, ligesom den nu er i Danmark, gået i retning af en begrænsning af forskellen i fuldbyrdesreglerne på henholdsvis fængelse og straffarbejde. De forskelle, der bestod, svarer i det væsentlige til de forskelle, der efter de danske anordningsregler består mellem fængelsesstraf og hæftestraf. I betænkningen af 1953 (Enhetligt Frihedsstraf m. m.) foreslog strafflagberedningen blandt andet under henvisning til, at der ikke var væsensforskelle mellem fuldbyrdesmåderne for fængelse og straffarbejde, at de to frihedsstraffe forenedes til en fælles strafart, kaldet fængelse. Strafflagberedningen gentog i slutbetænkningen (Skyddslag) af 1956 forslaget. Fra 1965 er fængelse herefter den eneste almindelige form for strafmæssig frihedsberøvelse.

Efter den finske straffelov forekommer dels tukthus idømt på livstid eller på bestemt tid - mindst 6 måneder og højst 12 år, - dels fængelse på mindst 14 dage og højst 4 år. Frihedsstraffekomiteen af 1964 afgav betænkning i året 1969, og i denne foreslås det nuværende system med to arter af frihedsstraffe afløst af én, kaldet fængelse.

IX. Konklusion.

Direktoratet mener, at også udviklingen i Danmark nu er kommet til det stadium, hvor man bør forene de to arter af frihedsstraf til én strafart, jfr. herom også argumentationen i direktoratets skrivelse af 15. januar 1970 til justitsministeriets lovfærdig vedrørende betænkning nr. 515/1969 om spirituspåvirkede motorførere.

Det fremgår af ovenstående bemærkninger, at hæftestrafpen praktisk set kun adskiller sig fra fængselsstraffen ved, at den, der udstår hæfte, har et privilegium med hensyn til modtagelse af forplejning (eller penge hertil) udefra, samt har ret til fuld rådighed over arbejdspenge.

Når de to strafarter således efter de senere års udvikling med hensyn til fuldbyrdelsesmåde næsten »går ud i ét«, skyldes det anerkendelsen af det princip, der allerede udtaltes i straffuldbyrdsbetænkningen af 1946, og hvorefter det om *alle* frihedsstraffe gælder, at de i hovedsagen ikke bør medføre andre restriktioner på de indsattes tilværelse end sådanne, som er nødvendige af hensyn til sikkerheden og til ordenen i institutionen.

Det synes klart, at de omtalte 2 forskelle mellem hæfte og fængsel ikke er tilstrækkelige til fortsat at bære en sondring mellem to principielt forskellige arter af frihedsstraf.

Om de 2 nævnte forskelle skal iøvrigt bemærkes følgende: Således som forplejningsforholdene nu er for fængselsdømte, er den tidligere begrundelse for hæftedømtes ret til selv at sørge for forplejning i alt væsentligt bortfaldet, hertil kommer, at denne ordning ud fra et administrativt synspunkt er dubiøs. Det er nok rimeligt, at hæftedømte har fri dispositionsret over samtlige arbejdspenge, men det samme bør vist nok gælde fængselsdømte eller dog personer, der udstår helt korte fængselsstraffe. En arbejdsgruppe under direktoratet for fængselsvæsenet vil i løbet af kort tid afgive en indstilling om spørgsmålet.

Det mindre rimelige i den legale sondring mellem hæfte og fængsel understreges af, at der i praksis er langt væsentligere forskelle på fuldbyrdelsesmåderne for fængselsstraffe i de forskellige anstalter - navnlig afhængigt af om straffuldbyrdsen finder sted i en åben eller en lukket anstalt (eventuelt arresthus) - end mellem fuldbyrdelsesmåderne for fængselsstraf og hæftestraf i én og samme anstalt (arresthus), jfr. foran.

Iøvrigt forekommer det særdeles tvivlsomt, om der er tilstrækkelig grund til for visse typer af lovovertrædelser at markere, at man ved idømmelse af en frihedsstraf ikke har villet sidestille dem med »egentlige forbrydere«. Hæftestrafpen er som bekendt i

overvejende grad knyttet til overtrædelse af færdselslovens § 16, men der kan næppe bortses fra den mulighed, at den normdannende virkning, som formentlig er det essentielle element i den generalpræventive effekt af strafferetlige frihedsberøvelser, hæmmes ved den fortsatte anvendelse af hæftestraf i de pågældende sager og den dermed sammenhængende markering af forholdet som noget mindre alvorligt. Den samfundsmæssige vurdering af disse lovovertrædelser ville formentlig blive sundere, hvis hæftebetegnelsen blev afskaffet. På den anden side må det formodes, at hæftestrafens eksistens er med til at forstærke fængselsstraffens »stempelende« karakter, hvilket kan have uheldige virkninger. De nævnte »stemplingsspørgsmål« er vanskeligt at tage stilling til. Ønskeligt kunne det være at søge at skabe en (indtil videre) mere neutral betegnelse for en fremtidig »enhedsstraffeart«.

Der kan være grund til at understrege, at foranstående betragtninger ikke er udtryk for den opfattelse, at frihedsstraffen i alle tilfælde bør udstås på samme måde. Der er alene tale om en afstandtagen fra den nuværende legale sondring mellem hæfte og fængsel - en sondring, der i det væsentlige beror på arten af de delicta, for hvilke de pågældende dømmes. Fuldbyrdelsesordningerne må nødvendigvis fortsat i væsentlig grad variere fra institution til institution og i et vist omfang også inden for den enkelte institution under hensyntagen til forskelle med hensyn til de enkelte indsatte. Det afgørende er imidlertid, at variationerne i fuldbyrdelsesordningerne kommer til at bero på rationelle overvejelser over, hvad der tilsiges ud fra sikkerhedshensyn, ordenshensyn, behandlingshensyn og humanitetshensyn. Hertil kommer nødvendigvis i et vist omfang variationer, der i sig selv er uønskelige, men tilsiges af uhensigtsmæssige bygningsmæssige forhold, mangler med hensyn til personalemæssige ressourcer etc.

Specielt bemærkes, at den omstændighed, at en straf er særlig kortvarig, i flere henseender kan begrunde en særordning med hensyn til fuldbyrdelsesmåde.

Den 8. juni 1971.

Nordskov Nielsen.

/E. Taylor.

Ændringsforslag vedrørende straffelovens specielle del.

Loven.

§ 103. Den, som under krig eller besættelse eller under truende udsigt dertil, misligholder en kontrakt, der vedrører de af den danske stat i den anledning truffene foranstaltninger, eller som på anden måde modvirker sådanne foranstaltninger, straffes med bøde eller fængsel indtil 3 år.

Stk. 2. Har misligholdelsen fundet sted af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller hæfte.

§ 104. Den, som på utilbørlig måde, direkte eller gennem mellemlid, i erhvervsmæssig henseende samarbejder med fjendtlig krigs- eller besættelsesmagt, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 8 år.

§ 109. Den, som røber eller videregiver meddelelse om statens hemmelige underhandlinger, rådslagninger eller beslutninger i sager, hvorpå statens sikkerhed eller rettigheder i forhold til fremmede stater beror, eller som angår betydelige samfundsøkonomiske interesser overfor udlandet, straffes med fængsel indtil 12 år.

Stk. 2. Foretages de nævnte handlinger uagtsomt, er straffen hæfte eller fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde.

§ 110. Den, som forfalsker, ødelægger eller bortskaffer noget dokument eller anden genstand, der er af betydning for statens sikkerhed eller rettigheder i forhold til fremmede stater, straffes med fængsel indtil 16 år.

Stk. 2. Foretages de nævnte handlinger uagtsomt, er straffen hæfte eller fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde.

§ 110 a. Med bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel ind-

Forslag.

Den, som under krig eller besættelse eller under truende udsigt dertil misligholder en kontrakt, der vedrører de af den danske stat i den anledning truffene foranstaltninger, eller som på anden måde modvirker sådanne foranstaltninger, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Har misligholdelsen fundet sted af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller under ganske særlige omstændigheder fængsel indtil 6 måneder.

Den, som på utilbørlig måde, direkte eller gennem mellemlid, i erhvervsmæssig henseende samarbejder med fjendtlig krigs- eller besættelsesmagt, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 8 år.

Foretages de nævnte handlinger uagtsomt, er straffen bøde eller under særlige omstændigheder fængsel indtil 3 år.

Foretages de nævnte handlinger uagtsomt, er straffen bøde eller under særlige omstændigheder fængsel indtil 3 år.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år straffes den,

til 3 år straffes den, som forsætligt eller uagtsomt uden behørig tilladelse,

1) beskriver, fotograferer eller på anden måde afbilder danske ikke almentilgængelige militære forsvarsanlæg, depoter, enheder, våben., materiel el. lign., eller som mangfoldiggør eller offentliggør sådanne beskrivelser eller afbildninger,

2) optager fotografier fra luftfartøjer over dansk statsområde eller offentliggør sådanne ulovligt optagne fotografier,

3) offentliggør bestemmelser, der vedrører danske stridskræfters mobilisering og andet krigsberedskab.

§ 110 c. Med bøde, hæfte eller under skærpente omstændigheder med fængsel indtil 3 år straffes den, som forsætligt eller uagtsomt overtræder bestemmelser eller forbud, som i henhold til lov måtte være givet til værn for statens forsvars- eller neutralitetsforanstaltninger eller til gennemførelse af dens forpligtelser som medlem af De Forenede Nationer.

§ 110 e. Med bøde, hæfte eller under skærpente omstændigheder med fængsel indtil 2 år straffes den, der offentlig forhåner en fremmed nation, en fremmed stat, dens flag eller andet anerkendt nationalmærke eller De Forenede Nationers eller Det Europæiske Råds flag.

§ 114 stk. 2. Den, som deltager i ulovlig militær organisation eller gruppe, straffes med bøde eller hæfte eller under skærpente omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

§ 117. Med hæfte eller med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde straffes den, som ved de i § 116 omhandlede valg eller stemmeafgivning

1) uberettiget skaffer sig eller andre adgang til at deltage i afstemningen,

2) ved ulovlig tvang (§ 260), ved frihedsberøvelse eller ved misbrug af overordnelsesforhold søger at formå nogen til at stemme på en bestemt måde eller til at undlade at stemme,

3) ved svig bevirker, at nogen mod sin hensigt afholder sig fra at stemme, eller at hans stemmeafgivning bliver ugyldig eller virker anderledes end tilsigtet,

som forsætligt eller uagtsomt uden behørig tilladelse

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år straffes den, som forsætligt eller uagtsomt overtræder bestemmelser eller forbud, som i henhold til lov måtte være givet til værn for statens forsvars- eller neutralitetsforanstaltninger eller til gennemførelse af dens forpligtelser som medlem af De Forenede Nationer.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år straffes den, der offentlig forhåner en fremmed nation, en fremmed stat, dens flag eller andet anerkendt nationalmærke eller De Forenede Nationers eller Det Europæiske Råds flag.

Den, som deltager i ulovlig militær organisation eller gruppe, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år straffes den, som ved de i § 116 omhandlede valg eller stemmeafgivinger

4) yder, lover eller tilbyder formuefordel for at påvirke nogen til at stemme på en vis måde eller til at undlade at stemme,

5) modtager, fordrer eller lader sig tilsige formuefordel for at stemme på en vis måde eller for at undlade at stemme.

§ 119. Den, som med vold eller trussel om vold overfalder nogen, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme, eller som på lige måde søger at hindre en sådan person i at foretage en lovlige tjenestehandling eller at tvinge ham til at foretage en tjenestehandling, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder med bøde.

Stk. 3. Lægger nogen ellers de nævnte personer hindringer i vejen for udførelsen af deres tjeneste eller hverv, straffes han med hæfte eller bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

§ 121. Den, som med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale overfalder nogen af de i § 119 nævnte personer under udførelsen af hans tjeneste eller hverv eller i anledning af samme, straffes med bøde eller hæfte eller med fængsel indtil 6 måneder.

§ 122. Den, som yder, lover eller tilbyder nogen, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, gave eller anden fordel for at formå ham til at foretage eller undlade noget, hvorved han ville gøre sig skyldig i pligtstridig handlemåde, straffes med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med hæfte eller bøde.

§ 124. Den, der befrier en anholdt, fængslet eller tvangsanbragt person, såvel som den, der tilskynder eller hjælper en sådan person til at undvige eller holder den undvegne skjult, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Stk. 2. Den, som ulovligt sætter sig i forbindelse med nogen fængslet eller tvangsanbragt person, straffes med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte eller fængsel indtil 3 måneder.

Den, som ved vold eller trussel om vold overfalder nogen, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme, eller som på lignende måde søger at hindre en sådan person i at foretage en lovlige tjenestehandling eller at tvinge ham til at foretage en tjenestehandling, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 år.

Lægger nogen ellers de nævnte personer hindringer i vejen for udførelsen af deres tjeneste eller hverv, straffes han med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Den, som med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale overfalder nogen af de i § 119 nævnte personer under udførelsen af hans tjeneste eller hverv eller i anledning af samme, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Den, som yder, lover eller tilbyder nogen, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, gave eller anden fordel for at formå ham til at foretage eller undlade noget, hvorved han ville gøre sig skyldig i pligtstridig handlemåde, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Den, der befrier en anholdt, fængslet eller tvangsanbragt person, såvel som den, der tilskynder eller hjælper en sådan person til at undvige eller holder den undvegne skjult, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Den, som ulovligt sætter sig i forbindelse med nogen fængslet eller tvangsanbragt person, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder.

§ 125. Med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 2 år straffes den, som

1) for at unddrage nogen fra forfølgning for en forbrydelse eller straf holder ham skjult, hjælper ham til flugt eller udgiver ham for en anden,

2) tilintetgør, forvansker eller bortskaffer genstande af betydning for en offentlig undersøgelse eller udsletter en forbrydelses spor.

§ 126. Den, som fjerner eller ødelægger noget ved offentlig foranstaltning anbragt segl eller mærke, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder straffes den, som borttager eller beskadiger nogen ved offentlig foranstaltning oplået bekendtgørelse.

§ 127. Den, som unddrager sig krigstjeneste eller bevirker eller medvirker til, at nogen værnepligtig ikke opfylder værnepligten, eller som tilskynder værnepligtige eller personer, der hører til krigsmagten, til ulydighed mod tjenstlige befalinger, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 2 år.

§ 128. Den, som i den danske stat foretager hvervning til fremmed krigstjeneste, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år.

§ 129. Den, som uberettiget giver offentlig meddelelse om det ved de i § 116 nævnte valg handlinger og stemmeafgivelser foregåede eller om forhandlinger af fortrolig karakter inden for offentlige råd og myndigheder, straffes med bøde eller hæfte indtil 3 måneder eller under skærpente omstændigheder med fængsel i samme tid. På samme måde straffes den, som uberettiget giver offentlig meddelelse om forhandlinger inden for kommissioner og udvalg, der er nedsat af regeringen, såfremt det enten af regeringen eller af vedkommende kommission eller udvalg selv er fastsat og offentlig meddelt, at forhandlingerne er hemmelige.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år, straffes den, som

Den, som fjerner eller ødelægger noget ved offentlig foranstaltning anbragt segl eller mærke, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder straffes den, som borttager eller beskadiger nogen ved offentlig foranstaltning oplået bekendtgørelse.

Den, som unddrager sig krigstjeneste eller bevirker eller medvirker til, at nogen værnepligtig ikke opfylder værnepligten, eller som tilskynder værnepligtige eller personer, der hører til krigsmagten til ulydighed mod tjenstlige befalinger, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Den, som i den danske stat foretager hvervning til fremmed krigstjeneste, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Den, som uberettiget giver offentlig meddelelse om det ved de i § 116 nævnte valg handlinger og stemmeafgivelser foregåede eller om forhandlinger af fortrolig karakter inden for offentlige råd og myndigheder, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder. På samme måde straffes den, som uberettiget giver offentlig meddelelse om forhandlinger inden for kommissioner og udvalg, der er nedsat af regeringen, såfremt det enten af regeringen eller af vedkommende kommission eller udvalg selv er fastsat og offentlig meddelt, at forhandlingerne er hemmelige.

§ 129 a. Med bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år straffes den, der offentliggør bevidst usande gengivelser eller falske citater af meddelelser om faktiske forhold fremsat i retsmøder eller givet i rigsdagens, kommunale eller offentlige råds eller myndigheders møder.

§ 130. Den, som udøver en ham ikke tilkommende offentlig myndighed, straffes med bøde, hæfte eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

§ 131. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder eller under skærpene omstændigheder med fængsel i samme tid straffes den, som offentlig eller i retsstridig hensigt udgiver sig for at have en offentlig myndighed eller offentlig bemyndigelse til en virksomhed, eller som uden offentlig bemyndigelse udøver en virksomhed, til hvilken en sådan kræves, eller vedblivende udøver en virksomhed, til hvilken retten er ham frakendt.

§ 132 a. Den, der deltager i fortsættelsen af en forenings virksomhed, efter at den foreløbig er forbudt af regeringen eller opløst ved dom, straffes med hæfte eller fængsel indtil 1 år. Den, der efter forbudet eller opløsningen indtræder som medlem i en sådan forening, straffes med bøde eller hæfte.

§ 133. Den, som fremkalder opløb med det forsæt at øve eller true med vold på person eller gods, straffes med fængsel indtil 3 år eller hæfte.

§ 134. Deltagere i et opløb, der vidende om, at påbud om at skilles er forkyndt på foreskrevet måde, ikke efterkommer dette, straffes med bøde eller hæfte indtil 3 måneder eller under skærpene omstændigheder med fængsel i samme tid.

§ 134 a. Deltagere i slagsmål eller i anden grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted straffes, såfremt de har handlet efter aftale eller flere i forening, med hæfte eller med fængsel indtil 6 måneder.

§ 135. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder straffes den, som ved ugrundet påkaldelse af hjælp, misbrug af faresignal eller

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år straffes den, der offentliggør bevidst usande gengivelser eller falske citater af meddelelser om faktiske forhold fremsat i retsmøder eller givet i folketingets, kommunale eller offentlige råds eller myndigheders møder.

Den, som udøver en ham ikke tilkommende offentlig myndighed, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder straffes den, som offentlig eller i retsstridig hensigt udgiver sig for at have en offentlig myndighed eller offentlig bemyndigelse til en virksomhed, eller som uden offentlig bemyndigelse udøver en virksomhed, til hvilken en sådan kræves, eller vedblivende udøver en virksomhed, til hvilken retten er ham frakendt.

Den, der deltager i fortsættelsen af en forenings virksomhed, efter at den foreløbig er forbudt af regeringen eller opløst ved dom, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Den, der efter forbudet eller opløsningen indtræder som medlem i en sådan forening, straffes med bøde.

Den, som fremkalder opløb med det forsæt at øve eller true med vold på person eller gods, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Deltagere i et opløb, der er vidende om, at påbud om at skilles er forkyndt på foreskrevet måde, ikke efterkommer dette, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder.

Deltagere i slagsmål eller i anden grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted straffes, såfremt de har handlet efter aftale eller flere i forening, med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder straffes den, som ved ugrundet påkaldelse af

lignende forårsager udrykning af politi, brandvæsen., ambulance, sø- eller luftredningstjenesten eller civilforsvaret.

§ 136. Den, som uden derved at have forskyldt højere straf offentlig tilskynder til forbrydelse, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Stk. 2. Den, der offentlig udtrykkeligt billiger en af de i denne lovs 12. eller 13. kapitel omhandlede forbrydelser, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

§ 137. Den, som søger at forhindre afholdelsen af lovlige offentlig sammenkomst, straffes med bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder, særlig når handlingen har været forbundet med voldsom eller truende adfærd, med fængsel indtil 2 år.

§ 138. Den, som forsætlig eller ved grov uagtsomhed bringer sig i beruset tilstand, straffes med bøde eller hæfte, hvis han i denne tilstand udsætter andres person eller betydeligere formueværdier for fare. Under skærpende omstændigheder, navnlig når betydelig skade er sket, samt i gentagelsestilfælde kan straffen stige til fængsel i 6 måneder.

Stk. 2. Med hæfte eller med fængsel indtil 4 måneder straffes den, der overtræder et i medfør af § 72, stk. 1, givet pålæg.

§ 139. Den, som krænker gravfreden eller gør sig skyldig i usømmelig behandling af lig, straffes med bøde eller hæfte eller med fængsel indtil 6 måneder.

§ 140. Den, der offentlig driver spot med eller forhåner noget her i landet lovligt bestående religionssamfunds trosrædomme eller gudsyndelse, straffes med hæfte eller under formildende omstændigheder med bøde. Påtale finder kun sted efter rigsadvokatens påbud.

hjælp, misbrug af faresignal eller lignende forårsager udrykning af politi, brandvæsen, ambulance, sø- eller luftredningstjenesten eller civilforsvaret.

Den, som uden derved at have forskyldt højere straf offentligt tilskynder til forbrydelse, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 4 år.

Den, der offentlig udtrykkeligt billiger en af de i denne lovs 12. eller 13. kapitel omhandlede forbrydelser, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Den, som søger at forhindre afholdelsen af lovlige offentlig sammenkomst, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder, herunder navnlig når handlingen har været forbundet med voldsom eller truende adfærd, med fængsel indtil 2 år.

Den, som forsætlig eller ved grov uagtsomhed bringer sig i beruset tilstand, straffes med bøde, hvis han i denne tilstand udsætter andres person eller betydelige formueværdier for fare. Under skærpende omstændigheder, navnlig når betydelig skade er sket, samt i gentagelsestilfælde kan straffen stige til fængsel i 6 måneder.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 4 måneder straffes den, der overtræder et i medfør af § 72, stk. 1, givet pålæg.

Den, som krænker gravfreden eller gør sig skyldig i usømmelig behandling af lig, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Den, der offentlig driver spot med eller forhåner noget her i landet lovligt bestående religionssamfunds trosrædomme eller gudsyndelse, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. Påtale finder kun sted efter rigsadvokatens påbud.

§ 141. Den, som er vidende om, at nogen af de i §§ 98, 99, 102, 106, 109, 110, 111, 112 og 113 omhandlede forbrydelser mod staten eller de øverste statsmyndigheder eller en forbrydelse, der medfører fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier, tilsigtes begået, og som ikke gør, hvad der står i hans magt, for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse til øvrigheden, straffes, hvis forbrydelsen bliver begået eller forsøgt, med hæfte eller med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

§ 142. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder straffes den, som unnlader på opfordring at yde nogen, hvem offentlig myndighed tilkommer, en bistand, hvorved ulykke eller forbrydelse, der udsætter andres liv, helbred eller velfærd for fare, skal afvendes, skønt sådan bistand kunne ydes uden fare eller opofrelse af større betydning.

§ 143. Med bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 1 år straffes den, som unnlader at oplyse omstændigheder, der bestemt taler for, at en for en forbrydelse sigtet eller dømt er uskyldig, skønt det kunne ske uden at udsætte ham selv eller hans nærmeste for fare for liv, helbred eller velfærd eller for forfølgning for den pågældende forbrydelse.

§ 144. Når nogen i udøvelse af offentlig tjeneste eller hverv uberettiget modtager, fordrer eller lader sig tilsige gave eller anden fordel, straffes han med hæfte eller med fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder med bøde.

§ 147. Når nogen, hvem det påhviler at virke til håndhævelse af statens straffemyndighed, derved anvender ulovlige midler for at opnå tilståelse eller forklaring eller foretager en lovstridig anholdelse, fængsling, ransagning eller beslaglæggelse, straffes han med bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

§ 148. Når nogen, hvem domsmyndighed eller anden offentlig myndighed til at træffe afgørelse i retsforhold tilkommer, eller hvem

Den, som er vidende om, at nogen af de i §§ 98, 99, 102, 106, 109, 110, 111, 112 og 113 omhandlede forbrydelser mod staten eller de øverste statsmyndigheder eller en forbrydelse, der medfører fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier, tilsigtes begået, og som ikke gør, hvad der står i hans magt for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse til øvrigheden, straffes, hvis forbrydelsen bliver begået eller forsøgt, med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder straffes den, som unnlader på opfordring at yde nogen, hvem offentlig myndighed tilkommer, en bistand, hvorved ulykke eller forbrydelse, der udsætter andres liv, helbred eller velfærd for fare, skal afvendes, skønt sådan bistand kunne ydes uden fare eller opofrelse af større betydning.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år straffes den, som unnlader at oplyse omstændigheder, der bestemt taler for, at en for en forbrydelse sigtet eller dømt er uskyldig, skønt det kunne ske uden at udsætte ham selv eller hans nærmeste for fare for liv, helbred, velfærd eller for forfølgning for den pågældende forbrydelse.

Når nogen i udøvelse af offentlig tjeneste eller hverv uberettiget modtager, fordrer eller lader sig tilsige gave eller anden fordel, straffes han med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 år.

Når nogen, hvem det påhviler at virke til håndhævelse af statens straffemyndighed, derved anvender ulovlige midler for at opnå tilståelse eller forklaring eller foretager en lovstridig anholdelse, fængsling, ransagning eller beslaglæggelse, straffes han med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Når nogen, hvem domsmyndighed eller anden offentlig myndighed til at træffe afgørelse i retsforhold tilkommer, eller hvem det

del påhviler at virke for håndhævelse af statens straffemyndighed, forsætlig eller ved grov uagtsomhed undlader at iagttage den lovbestemte fremgangsmåde med hensyn til sagens eller enkelte retshandlingers behandling, eller med hensyn til anholdelse, fængsling, ransagning, beslaglæggelse eller lignende forholdsregler, straffes han med bøde eller hæfte.

§ 149. Når nogen, hvem en fanges bevogtning eller fuldbyrdelse af domme i straffesager påhviler, lader en sigtet undvige, hindrer dommens fuldbyrdelse eller bevirker, at den fuldbyrdes på mildere måde end foreskrevet, straffes han med hæfte eller med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

§ 150. Når nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, misbruger sin stilling til at tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, straffes han med hæfte eller med fængsel indtil 3 år.

§ 152. Røber nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, hvad han i tjenestens eller hvervets medfør har erfaret som hemmelighed, eller hvad der ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, straffes han med bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 1 år. Sker det for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, eller benytter han i øvrigt sådan kundskab i det angivne øjemed, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

§ 153. Når nogen, som virker i post- eller jernbanevæsenets tjeneste, ulovlig åbner, tilintetgør eller underslår forsendelser eller understøtter en anden i sådan færd, straffes han med hæfte eller med fængsel indtil 3 år.

§ 155. Misbruger iøvrigt nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, sin stilling til at krænke privates eller det offentliges ret, straffes han med bøde eller hæfte. Sker det for at skaffe sig eller andre uberettiget fordel, kan fængsel indtil 2 år anvendes.

påhviler at virke for håndhævelse af statens straffemyndighed, forsætlig eller ved grov uagtsomhed undlader at iagttage den lovbestemte fremgangsmåde med hensyn til sagens eller enkelte retshandlingers behandling, eller med hensyn til anholdelse, fængsling, ransagning, beslaglæggelse eller lignende forholdsregler, straffes han med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Når nogen, hvem en fanges bevogtning eller fuldbyrdelse af domme i straffesager påhviler, lader en sigtet undvige, hindrer dommens fuldbyrdelse eller bevirker, at den fuldbyrdes på mildere måde end foreskrevet, straffes han med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Når nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, misbruger sin stilling til at tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, straffes han med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Røber nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, hvad han i tjenestens eller hvervets medfør har erfaret som hemmelighed, eller hvad der ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, straffes han med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år. Sker det for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, eller benytter han i øvrigt sådan kundskab i det angivne øjemed, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

Når nogen, som virker i post- eller jernbanevæsenets tjeneste, ulovlig åbner, tilintetgør eller underslår forsendelser eller understøtter en anden i sådan færd, straffes han med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Misbruger iøvrigt nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, sin stilling til at krænke privates eller det offentliges ret, straffes han med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. Sker det for at skaffe sig eller andre uberettiget fordel, kan fængsel indtil 2 år anvendes.

§ 156. Når nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, nægter eller undlader at opfylde pligt, som tjenesten eller hvervet medfører, eller at efterkomme lovlig tjenstlig befaling, straffes han med bøde eller hæfte. Udenfor foranstående bestemmelse falder hverv, hvis udførelse hviler på offentlige valg.

§ 158. Den, som afgiver falsk forklaring for retten, straffes med fængsel indtil 4 år.

Stk. 2. Angår det falske udsagn alene noget, som er uden betydning for det forhold, der søges oplyst, kan straffen gå ned til hæfte eller bøde.

§ 160. Gør nogen sig skyldig i grov uagtsomhed ved afgivelse af urigtig forklaring i et tilfælde, der ellers ville være strafbart efter § 158 eller § 159, stk. 2, er straffen bøde eller hæfte.

§ 161. Med bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 2 år straffes den, som udenfor det i § 158 nævnte tilfælde for eller til en offentlig myndighed afgiver en falsk erklæring på tro og love eller på lignende højtidelig måde, hvor sådan form er påbudt eller tilstedt.

§ 162. Den, som ellers for eller til en offentlig myndighed afgiver urigtig erklæring om forhold, angående hvilke han er pligtig at afgive forklaring, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 4 måneder.

§ 164. Den, der afgiver urigtige oplysninger til offentlig myndighed med forsæt til, at en uskyldig derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, straffes med hæfte eller fængsel indtil 6 år.

Stk. 3. Den, der foretager en handling som nævnt i stk. 1 og 2 med forsæt til, at han selv eller en anden med dennes samtykke derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, som han ikke har begået, straffes

Når nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, nægter eller undlader at opfylde pligt, som tjenesten eller hvervet medfører, eller at efterkomme lovlig tjenstlig befaling, straffes han med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. Udenfor foranstående bestemmelse falder hverv, hvis udførelse hviler på offentlige valg.

Angår det falske udsagn alene noget, som er uden betydning for det forhold, der søges oplyst, kan straffen gå ned til bøde.

Gør nogen sig skyldig i grov uagtsomhed ved afgivelse af urigtig forklaring i et tilfælde, der ellers ville være strafbart efter § 158 eller § 159, stk. 2, er straffen bøde eller under ganske særlige omstændigheder fængsel indtil 6 måneder.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år straffes den, som udenfor det i § 158 nævnte tilfælde for eller til en offentlig myndighed afgiver en falsk erklæring på tro og love eller på lignende højtidelig måde, hvor sådan form er påbudt eller tilstedt.

Den, som ellers for eller til en offentlig myndighed afgiver urigtig erklæring om forhold, angående hvilke han er pligtig at afgive forklaring, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 4 måneder.

Den, der afgiver urigtige oplysninger til offentlig myndighed med forsæt til, at en uskyldig derved bliver sigtet eller dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 år.

Den, der foretager en handling som nævnt i stk. 1 eller 2 med forsæt til, at han selv eller en anden med dennes samtykke derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, som han ikke har begået, straffes med bøde eller

med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år.

§ 165. Den, der til offentlig myndighed anmelder en strafbar handling, der ikke er begået, såvel som den, der til sådan myndighed indgiver falske klagemål, straffes med bøde, hæfte eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

§ 167. Lige med eftergørelse og forfalskning straffes udgivelse af eftergjorte eller forfalskede penge. Har udgiveren modtaget pengene i god tro, kan straffen nedsættes til hæfte eller bøde.

§ 168. Den, der udgiver penge, som han formoder er eftergjorte eller forfalskede, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 3 år. Har udgiveren modtaget pengene i god tro, kan straffen nedsættes til bøde og under formildende omstændigheder bortfalde.

§ 170. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder straffes den, som uden hjemmel i lovgivningen forfærdiger, indfører eller udgiver på ihænde-haveren lydende forskrivninger, der fremtræder som bestemt til i snævrere eller videre kredse at benyttes som betalingsmiddel mand og mand imellem, eller som må forventes at ville blive benyttet på denne måde. Udenfor foranstående bestemmelser falder fremmede pengesedler.

§ 172. Straffen for dokumentfalsk er fængsel, der i tilfælde af, at dokumentet angiver sig at indeholde en offentlig myndigheds afgørelse, eller at det er en offentlig forskrivning, en check, veksler eller andet til almindeligt omløb bestemt dokument eller en testamentarisk bestemmelse, kan stige til 8 år.

§ 174. Den, som i retsforhold gør brug af et ægte dokument som vedrørende en anden person end den, hvem det virkelig angår, eller på anden mod dokumentets bestemmelse stridende måde, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 6 måneder.

under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Den, der til offentlig myndighed anmelder en strafbar handling, der ikke er begået, såvel som den, der til sådan myndighed indgiver falske klagemål, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Lige med eftergørelse og forfalskning straffes udgivelse af eftergjorte eller forfalskede penge. Har udgiveren modtaget pengene i god tro, kan straffen nedsættes til bøde.

Den, der udgiver penge, som han formoder er eftergjorte eller forfalskede, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år. Har udgiveren modtaget pengene i god tro, kan straffen nedsættes til bøde og under formildende omstændigheder bortfalde.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder straffes den, som uden hjemmel i lovgivningen forfærdiger, indfører eller udgiver på ihænde-haveren lydende forskrivninger, der fremtræder som bestemt til i snævrere eller videre kredse at benyttes som betalingsmiddel mand og mand imellem, eller som må forventes at ville blive benyttet på denne måde. Udenfor foranstående bestemmelser falder fremmede pengesedler.

Straffen for dokumentfalsk er fængsel, der i tilfælde af, at dokumentet angiver sig at indeholde en offentlig myndigheds afgørelse, eller at det er en offentlig forskrivning, en check, veksler eller andet til almindeligt omløb bestemt dokument eller en testamentarisk bestemmelse, kan stige til 8 år.

Den, som i retsforhold gør brug af et ægte dokument, som vedrørende en anden person end den, hvem det virkelig angår, eller på anden mod dokumentets bestemmelse stridende måde, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

§ 175. Den, som for at skuffe i retsforhold i offentligt dokument eller bog, i privat dokument eller bog, som det ifølge lov eller særligt pligtforhold påhviler ham at udfærdige eller føre, eller i læge-, tandlæge-, jordemoder- eller dyrlægeattest afgiver urigtig erklæring om noget forhold, angående hvilket erklæringen skal tjene som bevis, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

§ 176. Med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med hæfte straffes den, der for at skuffe i samhandelen gør brug af genstande, som uberettiget er forsynet med offentligt stempel eller mærke, der skal afgive borgen for genstandens ægthed, art, godhed eller mængde.

Stk. 2. Med fængsel indtil 1 år, med hæfte eller under formildende omstændigheder med bøde straffes den, der på samme måde gør brug af genstande, som uberettiget er forsynet med privat stempel, mærke eller anden betegnelse, der tjener til at angive noget genstanden vedrørende forhold, som er af betydning for samhandelen.

§ 178. Med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med hæfte straffes den, som for at skille nogen ved hans ret tilintetgør, bortskaffer eller helt eller delvis ubrugbargør et bevismiddel, der er tjenligt til at benyttes som sådant i et retsforhold.

§ 179. Den, som for at skuffe med hensyn til grænserne for grundejendom, grundrettigheder eller rettigheder med hensyn til vandløb eller vandstrækninger sætter falsk skelsten eller andet mærke for disse eller flytter, borttager, forvansker eller ødelægger sådant mærke, straffes med fængsel indtil 3 år. Sker det for at hævde et berettiget eller afværge et uberettiget krav, er straffen bøde eller hæfte.

§ 182. Den, som af uagtsomhed forvolder ildsvåde på fremmed ejendom eller til skade for fremmed formueinteresse, straffes med bøde, hæfte eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Den, som for at skuffe i retsforhold i offentligt dokument eller bog, i privat dokument eller bog, som det ifølge lov eller særligt pligtforhold påhviler ham at udfærdige eller føre, eller i læge-, tandlæge-, jordemoder- eller dyrlægeattest afgiver urigtig erklæring om noget forhold, angående hvilket erklæringen skal tjene som bevis, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde straffes den, der for at skuffe i samhandelen gør brug af genstande, som uberettiget er forsynet med offentligt stempel eller mærke, der skal afgive borgen for genstandens ægthed, art, godhed eller mængde.

Med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde straffes den, der på samme måde gør brug af genstande, som uberettiget er forsynet med privat stempel eller mærke, der tjener til at angive noget genstanden vedrørende forhold, som er af betydning for samhandelen.

Med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde, straffes den, som for at skille nogen ved hans ret, bortskaffer eller helt eller delvis ubrugbargør et bevismiddel, der er tjenligt til at benyttes som sådant i et retsforhold.

Den, som for at skuffe med hensyn til grænserne for grundejendom, grundrettigheder eller rettigheder med hensyn til vandløb eller vandstrækninger sætter falske skelsten eller andet mærke for disse eller flytter, borttager, forvansker eller ødelægger sådant mærke, straffes med fængsel indtil 3 år. Sker det for at hævde et berettiget eller afværge et uberettiget krav, er straffen bøde.

Den, som af uagtsomhed forvolder ildsvåde på fremmed ejendom eller til skade for fremmed formueinteresse, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

§ 183. Den, der til skade for andres person eller formue forvolder sprængning, spredning af skadevoldende luftarter, oversvømmelse, skibbrud, jernbane- eller anden transportulykke, straffes med fængsel fra 6 måneder til 12 år.

Stk. 3. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år.

§ 184. Med fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder med hæfte, straffes den, der uden at være strafskyldig efter § 183 forstyrrer sikkerheden for jernbaners, fartøjers, motorkøretøjers eller lignende transportmidlers drift eller sikkerheden for færdsel på offentlige færdselsveje.

Stk. 2. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller hæfte.

§ 185. Med bøde eller hæfte straffes den, som, uagtet det var ham muligt uden særlig fare eller opofrelse for sig selv eller andre, undlader gennem betimelig anmeldelse eller på anden efter omstændighederne tjenlig måde efter evne at afværge ildsvåde, sprængning, spredning af skadevoldende luftarter, oversvømmelse, søskade, jernbaneulykke eller lignende ulykke, der medfører fare for menneskeliv.

§ 186. Den, som forvolder fare for menneskers liv eller sundhed ved at fremkalde almindelig mangel på drikkevand eller ved at tilsætte vandbeholdninger, vandledninger eller vandløb sundhedsfarlige stoffer, straffes med fængsel indtil 10 år.

Stk. 2. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år.

§ 187. Med fængsel indtil 10 år straffes

1) den, der tilsætter ting, som er bestemt til forhandling eller udbredt benyttelse, gift eller andre stoffer, som medfører, at tingens benyttelse efter dens bestemmelse udsætter menneskers sundhed for fare,

2) den, der, når sådanne ting er således fordærvede, at nydelsen eller brugen af dem er på nævnte måde sundhedsfarlig, undergiver dem en behandling, der er egnet til at skjule deres fordærvede tilstand,

3) den, der med fortielse af den foretagne

Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller under ganske særlige omstændigheder fængsel indtil 2 år.

Med fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder med bøde, straffes den, der uden at være strafskyldig efter § 183 forstyrrer sikkerheden for jernbaners, fartøjers, motorkøretøjers eller lignende transportmidlers drift eller sikkerheden for færdsel på offentlige færdselsveje.

Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder straffes den, som, uagtet det var ham muligt uden særlig fare eller opofrelse for sig selv eller andre, undlader gennem betimelig anmeldelse eller på anden efter omstændighederne tjenlig måde efter evne at afværge ildsvåde, sprængning, spredning af skadevoldende luftarter, oversvømmelse, søskade, jernbaneulykke eller lignende ulykke, der medfører fare for menneskeliv.

Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller under ganske særlige omstændigheder fængsel indtil 1 år.

behandling stiller til salg eller iøvrigt søger at udbrede ting, der er behandlet som under 1) eller 2) nævnt.

Stk. 2. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år.

§ 188. Den, som uden at være strafskyldig efter § 187, nr. 3, med fortielse af tingens sundhedsfarlige beskaffenhed stiller til salg eller i øvrigt søger udbredt

1) nærings- eller nydelsesmidler, der på grund af fordærvelse, mangelfuld tilberedelse, opbevaringsmåde eller af lignende grunde er sundhedsfarlige,

2) brugsgenstande, der ved sædvanlig benyttelse udsætter menneskers sundhed for fare, straffes med fængsel indtil 6 år eller under formildende omstændigheder med hæfte eller bøde.

Stk. 2. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen hæfte eller bøde.

§ 189. Den, som stiller til salg eller i øvrigt søger udbredt som lægemidler eller forebyggelsesmidler mod sygdomme ting, om hvilke han ved, at de er uegnede til det angivne formål, og at deres benyttelse hertil udsætter menneskers liv eller sundhed for fare, straffes med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen hæfte eller bøde.

§ 192. Den, som ved overtrædelse af de forskrifter, der ved lov eller i medfør af lov er givet til forebyggelse eller modarbejdelse af smitsom sygdom, forvolder fare for, at sådan sygdom vinder indgang eller udbredes blandt mennesker, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 3 år.

Stk. 3. Den, som på den angivne måde forvolder fare for, at smitsom sygdom finder indgang eller udbredes blandt husdyr eller nytte- eller kulturplanter, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Stk. 4. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 6 måneder.

§ 193. Den, som på retsstridig måde fremkalder omfattende forstyrrelse i driften af

Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller under ganske særlige omstændigheder fængsel indtil 1 år.

Den, som uden at være strafskyldig efter § 187, nr. 3, med fortielse af tingenes sundhedsfarlige beskaffenhed stiller til salg eller i øvrigt søger udbredt

1) nærings- eller nydelsesmidler, der på grund af fordærvelse, mangelfuld tilberedelse, opbevaringsmåde eller af lignende grunde er sundhedsfarlige,

2) brugsgenstande, der ved sædvanlig benyttelse udsætter menneskers sundhed for fare, straffes med fængsel indtil 6 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde.

Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde.

Den, som ved overtrædelse af de forskrifter, der ved lov eller i medfør af lov er givet til forebyggelse eller modarbejdelse af smitsom sygdom, forvolder fare for, at sådan sygdom vinder indgang eller udbredes blandt mennesker, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller under ganske særlige omstændigheder fængsel indtil 6 måneder.

Den, som på retsstridig måde fremkalder omfattende forstyrrelse i driften af alminde-

almindelige samfærdselsmidler, offentlig postbesørgelse, almindeligt benyttede telegraf- eller telefonanlæg eller anlæg, der tjener til almindelig forsyning med vand, gas, elektrisk strøm eller varme, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Stk. 2. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller hæfte.

§ 194. Den, der borttager, ødelægger eller beskadiger offentlige mindesmærker eller genstande, som er bestemte til almindelig nytte eller pryde, hører til offentlige samlinger eller er særlig fredlyste, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

§ 195. Den, som stiller levedsmidler til salg, der ham bevidst er eftergjort eller forfalsket, uden at deres særlige beskaffenhed på utvetydig måde er angivet på varen selv eller på dens etikette eller indpakning samt på fakturaen, hvis en sådan udstedes, straffes med bøde eller hæfte indtil 3 måneder.

§ 197. Den, der imod politiets advarsel gør sig skyldig i betleri, eller som tillader, at nogen under 18 år, der hører til hans husstand, betler, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 6 måneder. Under formildende omstændigheder kan straffen bortfalde. Advarsel efter denne bestemmelse har gyldighed for 5 år.

§ 199. Hengiver nogen sig til lediggang under sådanne forhold, at der er grund til at antage, at han ikke søger at ernære sig på lovlig vis, skal der af politiet gives ham pålæg om at søge lovligt erhverv inden en fastsat rimelig frist og så vidt muligt anvises ham sådant erhverv. Efterkommes pålægget ikke, straffes den pågældende med hæfte eller med fængsel indtil 1 år. Pålægget har gyldighed for 5 år.

§ 202. Den, som erhvervsmæssigt udnytter andres ukyndighed, uforstand eller uerfarenhed til at forlede dem til spekulationsforretninger, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 1 år.

lige samfærdselsmidler, offentlig postbesørgelse, almindeligt benyttede telegraf- eller telefonanlæg eller anlæg, der tjener til almindelig forsyning med vand, gas, elektrisk strøm eller varme, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde.

Den, der borttager, ødelægger eller beskadiger offentlige mindesmærker eller genstande, som er bestemt til almindelig nytte eller pryde, hører til offentlige samlinger eller er særlig fredlyste, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 år.

Den, som stiller levedsmidler til salg, der ham bevidst er eftergjort eller forfalsket, uden at deres særlige beskaffenhed på utvetydig måde er angivet på varen selv eller på dens etikette eller indpakning samt på fakturaen, hvis en sådan udstedes, straffes med bøde.

Den, der imod politiets advarsel gør sig skyldig i betleri, eller som tillader, at nogen under 18 år, der hører til hans husstand, betler, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. Under formildende omstændigheder kan straffen bortfalde. Advarsel efter denne bestemmelse har gyldighed for 5 år.

Hengiver nogen sig til lediggang under sådanne forhold, at der er grund til at antage, at han ikke søger at ernære sig på lovlig vis, skal der af politiet gives ham pålæg om at søge lovligt erhverv inden en fastsat rimelig frist og så vidt muligt anvises ham sådant erhverv. Efterkommes pålægget ikke, straffes den pågældende med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år. Pålægget har gyldighed for 5 år.

Den, som erhvervsmæssigt udnytter andres ukyndighed, uforstand eller uerfarenhed til at forlede dem til spekulationsforretninger, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

203. Den, som søger erhverv ved hasardspil eller væddemål af tilsvarende art, der ikke ifølge særlig bestemmelse er tilladt, eller ved at fremme sådant spil, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 1 år.

§ 204. Den, som på offentligt sted yder husrum til eller foranstalter utilladt hasardspil, straffes med bøde eller hæfte indtil 3 måneder. I gentagelsestilfælde kan straffen stige til en højere grad af hæfte eller til fængsel i 6 måneder.

§ 206. Den, som i erhvervsøjemed anvender falske foregivender eller anden svigagtig adfærd for at forlede nogen til at udvandre, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 1 år.

§ 208. Gift person, som indgår ægteskab, straffes med fængsel indtil 3 år eller, hvis den anden person har været uvidende om det bestående ægteskab, med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Begås handlingen af grov uagtsomhed, er straffen hæfte eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 3. Ugift person, som indgår ægteskab med gift person, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 1 år.

Stk. 4. Når ægteskabet ikke kan omstødes, kan straffen for den gifte person altid gå ned til hæfte og for den ugifte person helt bortfalde.

§ 213. Den, som ved vanrøgt eller nedværdigende behandling krænker sin ægtefælle, sit barn eller nogen hans myndighed eller forsorg undergivet person under 18 år eller en i opstigende linie beslægtet eller besvogret, eller som ved modvillig at unddrage sig en ham overfor nogen af de nævnte personer påhvilende forsørgelses- eller bidragspligt udsætter dem for nød, straffes med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med hæfte.

§ 214. Den, som ved urigtig eller ufuldstændig anmeldelse til den myndighed, der modtager fødselsanmeldelser, forvansker beviset for en persons familiestilling, straffes med hæfte eller under formildende omstændigheder med bøde.

Den, som søger erhverv ved hasardspil eller væddemål af tilsvarende art, der ikke ifølge særlig bestemmelse er tilladt, eller ved at fremme sådant spil, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Den, som på offentligt sted yder husrum til eller foranstalter utilladt hasardspil, straffes med bøde. I gentagelsestilfælde kan straffen stige til fængsel i 6 måneder.

Den, som i erhvervsøjemed anvender falske foregivender eller anden svigagtig adfærd for at forlede nogen til at udvandre, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Begås handlingen af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller under særlige omstændigheder fængsel indtil 1 år.

Ugift person, som indgår ægteskab med gift person, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Når ægteskabet ikke kan omstødes, kan straffen for den gifte person altid gå ned til bøde, og for den ugifte person helt bortfalde.

Den, som ved vanrøgt eller nedværdigende behandling krænker sin ægtefælle, sit barn eller nogen hans myndighed eller forsorg undergivet person under 18 år eller en i opstigende linie beslægtet eller besvogret, eller som ved modvillig at unddrage sig en ham overfor nogen af de nævnte personer påhvilende forsørgelses- eller bidragspligt, udsætter dem for nød, straffes med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Den, som ved urigtig eller ufuldstændig anmeldelse til den myndighed, der modtager fødselsanmeldelser, forvansker beviset for en persons familiestilling, straffes med bøde.

§ 229. Den, der fremmer kønslig usædelighed ved for vindings skyld eller i oftere gentagne tilfælde at optræde som mellemmand, eller som udnytter en andens erhverv ved kønslig usædelighed, straffes med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med hæfte eller bøde.

Stk. 2. Den, der udlejer værelse i hotel eller gæstgiveri til benyttelse til erhvervsmæssig utugt, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

§ 232. Den, som ved uterligt forhold krænker blufærdigheden eller giver offentlig forargelse, straffes med fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med hæfte eller bøde.

§ 233. Den, som opfordrer eller indbyder til utugt eller stiller usædelig levevis til skue på en måde, der er egnet til at forulempe andre eller vække offentlig forargelse, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

§ 236. Når nogen dømmes efter §§ 216, 217, 218, stk. 1, 222 og 223, stk. 2, § 224, jfr. en af fornævnte bestemmelser, § 225, stk. 1, jfr. §§ 216, 217, 218, stk. 1, og 222, § 225, stk. 2, § 226, jfr. en af fornævnte bestemmelser, eller § 232, kan der ved dommen gives ham pålæg om, at han ikke må indfinde sig i offentlige parker eller anlæg, på fælleder, ved skoler og legepladser, ved opdragelseshjem, ved sindssygehospitaler og åndssvageanstalter, i bestemt angivne skove og på bestemt angivne badeanstalter og strandbredder.

Stk. 2. Er vil derhos ved dommen kunne gives personer, der dømmes efter de i stk. 1 nævnte paragraffer eller efter §§ 228 og 229, pålæg om, at de ikke må lade børn under 18 år tage ophold i deres bolig eller uden politiets tilladelse selv tage ophold hos personer, hos hvem der opholder sig børn under nævnte alder. Pålægget gælder dog ikke med hensyn til børn, overfor hvilke den domfældte har forsørgelsespligt.

Stk. 4. Overtrædelse af de i henhold til stk. 1 og 2 meddelte pålæg straffes med hæfte eller med fængsel indtil 4 måneder.

Den, som fremmer kønslig usædelighed ved for vindings skyld eller i oftere gentagne tilfælde at optræde som mellemmand, eller som udnytter en andens erhverv ved kønslig usædelighed, straffes med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Den, der udlejer værelse i hotel eller gæstgiveri til benyttelse til erhvervsmæssig utugt, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Den, som ved uterligt forhold krænker blufærdigheden eller giver offentlig forargelse, straffes med fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Den, som opfordrer eller indbyder til utugt eller stiller usædelig levevis til skue på en måde, der er egnet til at forulempe andre eller vække offentlig forargelse, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Overtrædelse af de i henhold til stk. 1 og 2 meddelte pålæg straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 4 måneder.

§ 239. Den, som dræber en anden efter dennes bestemte begæring, straffes med fængsel indtil 3 år eller med hæfte ikke under 60 dage.

§ 240. Den, som medvirker til, at nogen berøver sig selv livet, straffes med bøde eller hæfte. Hvis handlingen foretages af egennyttige bevæggrunde, er straffen fængsel indtil 3 år.

§ 241. Den, som uagtsomt forvolder en andens død, straffes med hæfte eller bøde, under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 4 år.

§ 243. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel i samme tid straffes den, som indfører, tilvirker eller stiller til salg, samlet eller delt, genstande, der fremtræder som bestemt til seksuel hygiejne, men hvis væsentligste formål må antages at være afbrydelse af svangerskab. Udenfor foranstående bestemmelse falder lægers og hospitalers forsyning med instrumenter og lignende i kurativt øjemed.

§ 244. Den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes for legemskrænkelse med bøde eller hæfte.

Stk. 3. Har legemskrænkelsen haft skade på legeme eller helbred til følge, er straffen hæfte eller fængsel indtil 2 år, under særlig formidlende omstændigheder bøde. Har mishandling fundet sted, er straffen hæfte eller fængsel indtil 2 år. Dersom handlingen har medført døden eller grov legemsbeskadigelse, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Stk. 4. Den, som øver vold mod en sagesløs person eller på anden måde angriber hans legeme, straffes for overfald med fængsel indtil 2 år. Er den udøvede vold af mindre grov beskaffenhed, eller foreligger der forhold af undskyldende karakter, kan straffen nedsættes til hæfte; er den udøvede vold af ringe betydning, eller foreligger der særlig formildende omstændigheder, kan straf af bøde anvendes. Har voldshandlingen medført sådanne følger eller haft en sådan

karakter, at den omfattes af bestemmelserne i stk. 2 eller 3, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Den, som dræber en anden efter dennes bestemte begæring, straffes med bøde eller med fængsel indtil 3 år.

Den, som medvirker til, at nogen berøver sig selv livet, straffes med bøde. Hvis handlingen foretages af egennyttige bevæggrunde, er straffen fængsel indtil 3 år.

Den, som uagtsomt forvolder en andens død, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 4 år.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder straffes den, som indfører, tilvirker eller stiller til salg, samlet eller delt, genstande, der fremtræder som bestemt til seksuel hygiejne, men hvis væsentligste formål må antages at være afbrydelse af svangerskab. Udenfor foranstående bestemmelse falder lægers og hospitalers forsyning med instrumenter og lignende i kurativt øjemed.

Den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes for legemskrænkelse med bøde.

Har legemskrænkelsen haft skade på legeme eller helbred til følge, eller har mishandling fundet sted, er straffen bøde eller fængsel indtil 2 år. Dersom handlingen har medført døden eller grov legemsbeskadigelse, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Den, som øver vold mod en sagesløs person eller på anden måde angriber hans legeme, straffes for overfald med fængsel indtil 2 år. Er den udøvede vold af mindre grov beskaffenhed, eller foreligger der forhold af undskyldende karakter, eller er den udøvede vold af ringe betydning, eller foreligger der særlig formildende omstændigheder, er straffen bøde. Har voldshandlingen medført sådanne følger eller haft en sådan karakter, at den omfattes af bestemmelserne i stk. 2 eller 3, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

§ 243. Den, som tilføjer en anden skade på legeme eller helbred, straffes for legemsbeskadigelse med hæfte eller med fængsel indtil 3 år, under særlig formildende omstændigheder med bøde.

§ 249. Den, som uagtsomt tilføjer nogen betydelig skade på legeme eller helbred, der dog ikke falder ind under § 246, straffes med bøde eller hæfte. Påtale finder kun sted efter den forurettedes begæring, medmindre almene hensyn kræver påtale.

Stk. 2. Den, som uagtsomt tilføjer nogen skade af den i § 246 angivne art, straffes med hæfte eller bøde, under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 4 år.

§ 251. En kvinde, der ved sin barnefødsel på uforsvarlig måde udsætter barnet for alvorlig fare, straffes med hæfte, ikke under 60 dage, eller med fængsel indtil 1 år. Straffen kan nedsættes eller bortfalde, hvis barnet lever uden at have taget skade.

§ 252. Med hæfte eller med fængsel indtil 4 år straffes den, der for vindings skyld, af grov kådhed eller på lignende hensynsløs måde volder nærliggende fare for nogens liv eller førlighed.

§ 253. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder straffes den, som, uagtet det var ham muligt uden særlig fare eller opofrelse for sig selv eller andre, undlader

1) efter evne at hjælpe nogen, der er i øjensynlig livsfare, eller

2) at træffe de foranstaltninger, som af omstændighederne kræves til redning af nogen tilsyneladende livløs, eller som er påbudt til omsorg for personer, der er ramt af skibbrud eller anden tilsvarende ulykke.

§ 254. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder straffes den, som forsætligt eller uagtsomt overlader barn under 15 år, sindssyg, åndssvag eller beruset person farligt våben eller sprængstof.

§ 255. Med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 1 år straffes den mand, som modvillig unddrager sig fra at yde en af ham udenfor ægteskab besvangret kvinde den til hendes

Den, som tilføjer en anden skade på legeme eller helbred, straffes for legemsbeskadigelse med bøde eller med fængsel indtil 3 år.

Den, som uagtsomt tilføjer nogen betydelig skade på legeme eller helbred, der dog ikke falder ind under § 246, straffes med bøde. Påtale finder kun sted efter den forurettedes begæring, medmindre almene hensyn kræver påtale.

Den, som uagtsomt tilføjer nogen skade af den i § 246 angivne art, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 4 år.

En kvinde, der ved sin barnefødsel på uforsvarlig måde udsætter barnet for alvorlig fare, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år. Straffen kan bortfalde, hvis barnet lever uden at have taget skade.

Med bøde eller med fængsel indtil 4 år straffes den, der for vindings skyld, af grov kådhed eller på lignende hensynsløs måde volder nærliggende fare for nogens liv eller førlighed.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder straffes den, som, uagtet det var ham muligt uden særlig fare eller opofrelse for sig selv eller andre, undlader

1) efter evne at hjælpe nogen, der er i øjensynlig livsfare, eller

2) at træffe de foranstaltninger, som af omstændighederne kræves til redning af nogen tilsyneladende livløs, eller som er påbudt til omsorg for personer, der er ramt af skibbrud eller anden tilsvarende ulykke.

Med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder straffes den, som forsætligt eller uagtsomt overlader barn under 15 år, sindssyg, åndssvag eller beruset person farligt våben eller sprængstof.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år straffes den mand, som modvillig unddrager sig fra at yde en af ham udenfor ægteskab besvangret

nedkomst fornødne hjælp, hvis hun derved kommer i nød.

Stk. 2. Undlader nogen, der er vidende om, at en til hans husstand hørende kvindes nedkomst er nær forestående, at yde hende den i denne anledning fornødne bistand, straffes han med bøde eller hæfte indtil 3 måneder.

§ 260. Med bøde eller hæfte eller med fængsel indtil 2 år straffes for ulovlig tvang den, som

1) ved vold eller ved trussel om vold, om betydelig skade på gods, om frihedsberøvelse eller om at fremsætte usand sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold eller at åbenbare privatlivet tilhørende forhold tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget,

2) ved trussel om at anmelde eller åbenbare et strafbart forhold eller om at fremsætte sande ærerørige beskyldninger tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, for så vidt fremtvingeisen ikke kan anses tilbørlig begrundet ved det forhold, som truslen angår.

§ 261. Den, som berøver en anden friheden, straffes med fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med hæfte.

§ 262. Den, som ved grov uagtsomhed forvolder en frihedsberøvelse af den i § 261, stk. 2, nævnte art, straffes med bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

§ 263. Med bøde eller hæfte straffes den, som krænker nogens fred

1) ved at bryde brev eller iøvrigt skaffe sig nogen til en anden rettet lukket meddelelse eller unddrage nogen en sådan,

2) ved uden rimelig grund at skaffe sig adgang til en andens gemmer,

3) ved offentlig meddelelse om nogens rent private hjemlige forhold,

4) ved offentlig meddelelse om andre privatlivet tilhørende forhold, som med rimelig grund kan forlanges unddraget offentligheden.

§ 264. Den, som krænker husfreden ved at trænge sig ind i fremmed hus, husrum eller

kvinde den til hendes nedkomst fornødne hjælp, hvis hun derved kommer i nød.

Undlader nogen, der er vidende om, at en til hans husstand hørende kvindes nedkomst er nær forestående, at yde hende den i denne anledning fornødne bistand, straffes han med bøde.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år straffes for ulovlig tvang den, som

1) ved vold eller ved trussel om vold, om betydelig skade på gods, om frihedsberøvelse eller om at fremsætte usand sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold eller at åbenbare privatlivet tilhørende forhold tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget,

2) ved trussel om at anmelde eller åbenbare et strafbart forhold eller om at fremsætte sande ærerørige beskyldninger tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, for så vidt fremtvingeisen ikke kan anses tilbørlig begrundet ved det forhold, som truslen angår.

Den, som berøver en anden friheden, straffes med fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde.

Den, som ved grov uagtsomhed forvolder en frihedsberøvelse af den i § 261, stk. 2, nævnte art, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Med bøde straffes den, som krænker nogens fred

1) ved at bryde brev eller iøvrigt skaffe sig nogen til en anden rettet lukket meddelelse eller unddrage nogen en sådan,

2) ved uden rimelig grund at skaffe sig adgang til andres gemmer,

3) ved offentlig meddelelse om nogens rent private hjemlige forhold,

4) ved offentlig meddelelse om andre privatlivet tilhørende forhold, som med rimelig grund kan forlanges unddraget offentligheden.

Den, som krænker husfreden ved at trænge sig ind i fremmed hus, husrum eller

ler skib eller på andet ikke frit tilgængeligt sted, straffes med bøde eller hæfte.

§ 264 a. Den, der skaffer sig adgang til fremmed hus eller husrum, herunder offentlige eller private kontorer, forretninger, fabrikker o. lign. med det formål at tilegne sig dokumenter, forretningsbøger o. lign. eller at gøre sig bekendt med disses indhold, straffes med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med hæfte. Har handlingen haft karakter af indbrud, eller er den planlagt af en organisation, eller har den været forbundet med vold på person, kan straffen stige til fængsel indtil 4 år.

§ 265. Den, der krænker nogens fred ved trods forud af politiet givet advarsel at trænge ind på ham, forfølge ham med skriftlige henvendelser eller på anden lignende måde forulempe ham, straffes med bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. En af politiet meddelt advarsel har gyldighed for 5 år.

§ 266. Den, som på en måde, der er egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd, truer med at foretage en strafbar handling, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 2 år.

§ 266 a. Med hæfte eller med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde straffes den, der, uden at forholdet omfattes af §§ 136 og 266, offentligt fremsætter udtalelser, der tilstræber at fremkalde voldshandlinger eller hærværk.

§ 266 b. Den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhænes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse eller tro, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år.

§ 266 c. Den, der, efter at en sag har fundet sin afgørelse, med hensyn til denne påny fremsætter de underkendte beskyldninger mod den samme person så hyppigt, at deres fremsættelse udarter til forfølgelse, straffes, når oplysningerne er egnet til at

skib eller på andet ikke frit tilgængeligt sted, straffes med bøde.

Den, der skaffer sig adgang til fremmed hus eller husrum, herunder offentlige eller private kontorer, forretninger, fabrikker o. lign. med det formål at tilegne sig dokumenter, forretningsbøger o. lign. eller at gøre sig bekendt med disses indhold, straffes med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde. Har handlingen haft karakter af indbrud, eller er den planlagt af en organisation, eller har den været forbundet med vold på person, kan straffen stige til fængsel indtil 4 år.

Den, der krænker nogens fred ved trods forud af politiet givet advarsel at trænge ind på ham, forfølge ham med skriftlige henvendelser eller på anden lignende måde forulempe ham, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. En af politiet meddelt advarsel har gyldighed for 5 år.

Den, som på en måde, der er egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred og velfærd, truer med at foretage en strafbar handling, straffes med bøde eller med fængsel indtil 2 år.

Med bøde eller med fængsel indtil 1 år straffes den, der, uden at forholdet omfattes af §§ 136 og 266, offentligt fremsætter udtalelser, der tilstræber at fremkalde voldshandlinger eller hærværk.

Den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhænes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse eller tro, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Den, der, efter at en sag har fundet sin afgørelse, med hensyn til denne påny fremsætter de underkendte beskyldninger mod den samme person så hyppigt, at deres fremsættelse udarter til forfølgelse, straffes, når oplysningerne er egnet til at skade den pågæl-

skade den pågældende i offentlighedens omdømme, med bøde eller hæfte.

§ 267. Den, som krænker en andens ære ved fornærmelige ord eller handlinger eller ved at fremsætte eller udbrede sigtelser for et forhold, der er egnet til at nedsætte den fornærmede i medborgeres agtelse, straffes med bøde eller hæfte.

§ 268. Er en sigtelse fremsat eller udbredt mod bedre vidende, eller har gerningsmanden savnet rimelig grund til at anse den for sand, straffes gerningsmanden for bagvaskelse med hæfte eller med fængsel indtil 2 år. Er sigtelsen ikke fremsat eller udbredt offentligt, kan straffen under formildende omstændigheder gå ned til bøde.

§ 274. Den, som fremsætter eller udbreder ærefornærmende udtalelser mod en afdød, straffes med bøde eller, hvis bagvaskelse foreligger, med hæfte.

§ 285. De i §§ 276, 278-281 og 283 nævnte forbrydelser samt hæleri med hensyn til disse og med hensyn til røveri straffes med fængsel indtil 2 år, i gentagelsestilfælde 3 år. I de i § 283, stk. 2, omhandlede tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til hæfte.

Stk. 3. Åger straffes med hæfte eller med fængsel indtil 2 år.

§ 287. Er nogen af de i § 276 eller §§ 278-284 nævnte forbrydelser af særlig ringe strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, kan straffen nedsættes til hæfte eller bøde og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.

§ 291. Den, som ødelægger, beskadiger eller bortskaffer ting, der tilhører en anden, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 1 år.

dende i offentlighedens omdømme, med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Den, som krænker en andens ære ved fornærmelige ord eller handlinger eller ved at fremsætte eller udbrede sigtelser for et forhold, der er egnet til at nedsætte den fornærmede i medborgeres agtelse, straffes med bøde eller under ganske særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Er en sigtelse fremsat eller udbredt mod bedre vidende, eller har gerningsmanden savnet rimelig grund til at anse den for sand, straffes gerningsmanden for bagvaskelse med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år. Er sigtelsen ikke fremsat eller udbredt offentligt, er straffen bøde.

Den, som fremsætter eller udbreder ærefornærmende udtalelser mod en afdød, straffes med bøde eller, hvis bagvaskelse foreligger, med fængsel indtil 6 måneder.

De i §§ 276, 278-281 og 283 nævnte forbrydelser samt hæleri med hensyn til disse og med hensyn til røveri straffes med fængsel indtil 2 år, i gentagelsestilfælde 3 år. I de i § 283, stk. 2, omhandlede tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde.

Ulovlig omgang med hittegods samt hæleri med hensyn hertil straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Åger straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

Er nogen af de i § 276 eller §§ 278-284 nævnte forbrydelser af særlig ringe strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, kan straffen nedsættes til bøde og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.

Den, som ødelægger, beskadiger eller bortskaffer ting, der tilhører en anden, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Stk. 3. Forvoldes skaden under de i stk. 2 nævnte omstændigheder af grov uagtsomhed, er straffen bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 292. Den, der ved at ødelægge, beskadige eller bortskaffe sine ejendele unddrager dem fra at tjene sine fordringshavere eller nogen enkelt af disse til fyldestgørelse, straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 1 år.

§ 293. Den, som uberettiget bruger en ting, der tilhører en anden, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år. Under skærpende omstændigheder, navnlig når tingen ikke bringes tilbage efter brugen, kan straffen stige til fængsel i 2 år.

Stk. 2. Den, som lægger hindringer i vejen for, at nogen udøver sin ret til at råde over eller tilbageholde en ting, straffes med bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

§ 295. Den, som i ferske vande eller på søterritoriet: i strid med privates eller det offentliges ret foretager inddæmning eller anbringer faste indretninger, straffes med bøde eller hæfte indtil 3 måneder.

§ 296. Med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 2 år straffes den, som, uden at betingelserne for at anvende § 279 foreligger,

1) udspreder løgnagtige meddelelser, hvorved prisen på varer, værdipapirer eller lignende genstande kan påvirkes,

2) gør urigtige eller vildledende angivelser angående aktieselskabers, andelsselskabers eller lignende foretagenders forhold gennem offentlige meddelelser, i beretninger, regnskabsopgørelser eller erklæringer til generalforsamlingen eller nogen selskabsmyndighed, ved anmeldelse til handelsregistret eller aktieselskabsregistret eller i indbydelse til dannelse af sådanne selskaber eller udbud af andele i dem,

3) overtræder de for aktieselskaber eller andre selskaber med begrænset ansvar gældende bestemmelser med hensyn til udfærdigelse af aktiebrev, andelsbeviser eller interimsbeviser, anvendelse af overskud, udbeta-

Forvoldes skaden under de i stk. 2 nævnte omstændigheder af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller under særlige omstændigheder fængsel indtil 6 måneder.

Den, der ved at ødelægge, beskadige eller bortskaffe sine ejendele unddrager dem fra at tjene sine fordringshavere eller nogen enkelt af disse til fyldestgørelse, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år.

Den, som uberettiget bruger en ting, der tilhører en anden, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 1 år. Under skærpende omstændigheder, navnlig når tingen ikke bringes tilbage efter brugen, kan straffen stige til fængsel i 2 år.

Den, som lægger hindringer i vejen for, at nogen udøver sin ret til at råde over eller tilbageholde en ting, straffes med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Den, som i ferske vande eller på søterritoriet i strid med privates eller det offentliges ret foretager inddæmning eller anbringer faste indretninger, straffes med bøde.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 2 år straffes den, som, uden at betingelserne for at anvende § 279 foreligger,

1) udspreder løgnagtige meddelelser, hvorved prisen på varer, værdipapirer eller lignende genstande kan påvirkes,

2) gør urigtige eller vildledende angivelser angående aktieselskabers eller lignende foretagenders forhold gennem offentlige meddelelser, i beretninger, regnskabsopgørelser eller erklæringer til generalforsamlingen eller nogen selskabsmyndighed, ved anmeldelse til handelsregistret eller aktieselskabsregistret eller i indbydelse til dannelse af sådanne selskaber eller udbud af andele i dem,

3) overtræder de for aktieselskaber eller andre selskaber med begrænset ansvar gældende bestemmelser med hensyn til udfærdigelse af aktiebrev, andelsbeviser eller interimsbeviser, anvendelse af overskud, udbeta-

ling af udbytte og tantieme eller tilbagebetaling af indskud.

Stk. 2. Begås de under nr. 2 og 3 nævnte handlinger af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller under skærpende omstændigheder hæfte.

§ 298. Med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 6 måneder straffes den, som, uden at betingelserne for at anvende § 279 foreligger,

1) ved urigtige foregivender angående betalingsevnen skaffer sig eller andre lån eller kredit med den følge, at formuetab dermed påføres,

2) ved forbrug af forudbetalt vederlag sætter sig ud af stand til at levere modydelsen,

3) bortfjerner sig uden at betale logi, foræring, befordring eller anden ydelse, ved hvilken det har været en kendelig forudsætning, at betaling erlægges forinden bortfjernelsen,

4) uden erlæggelse af den fastsatte betaling tilsniger sig adgang til forestilling, udstilling eller forsamling eller til befordring med offentligt samfærdselsmiddel eller til benyttelse af anden almentilgængelig indretning.

§ 299. Med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 6 måneder straffes den, som, uden at betingelserne for at anvende § 280 foreligger,

1) i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for en anden, ved tilsidesættelse af sin pligt påfører denne et betydeligt formuetab, som ikke erstattes inden dom i første instans,

2) ved varetagelse af en andens formueanliggender for sig selv eller andre af tredjemand modtager, fordrer eller lader sig tilsige en formuefordel, hvis modtagelse skal holdes skjult for den, hvis anliggende modtageren varetager, såvel som den, der yder, lover eller tilbyder sådan fordel.

§ 300. Med fængsel indtil 1 år, med hæfte eller under formildende omstændigheder med bøde straffes

1) den, som på en tid, da han indser eller burde indse, at han er ude af stand til at fyldestgøre sine fordringshavere, betydeligt forværrer sin formuestilling ved stiftelse af

ling af udbytte og tantieme eller tilbagebetaling af indskud.

Begås de under nr. 2 og 3 nævnte handlinger af grov uagtsomhed, er straffen bøde.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder straffes den, som, uden at betingelserne for at anvende § 279 foreligger,

1) ved urigtige foregivender angående betalingsevnen skaffer sig eller andre lån eller kredit med den følge, at formuetab dermed påføres,

2) ved forbrug af forudbetalt vederlag sætter sig ud af stand til at levere modydelsen,

3) bortfjerner sig uden at betale logi, fortæring, befordring eller anden ydelse, ved hvilken det har været en kendelig forudsætning, at betaling erlægges forinden bortfjernelsen,

4) uden erlæggelse af den fastsatte betaling tilsniger sig adgang til forestilling, udstilling eller forsamling eller til befordring med offentligt samfærdselsmiddel eller til benyttelse af anden almentilgængelig indretning.

Med bøde eller under særlige omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder straffes den, som, uden at betingelserne for at anvende § 280 foreligger,

1) i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for en anden, ved tilsidesættelse af sin pligt påfører denne et betydeligt formuetab, som ikke erstattes inden dom i første instans,

2) ved varetagelse af en andens formueanliggender for sig selv eller andre af tredjemand modtager, fordrer eller lader sig tilsige en formuefordel, hvis modtagelse skal holdes skjult for den, hvis anliggende modtageren varetager, såvel som den, der yder, lover eller tilbyder sådan fordel.

Med bøde eller med fængsel indtil 1 år straffes

1) den, som på en tid, da han indser eller burde indse, at han er ude af stand til at fyldestgøre sine fordringshavere, betydeligt forværrer sin formuestilling ved stiftelse af ny

ny gæld eller betaler eller stiller sikkerhed for betydelige forfaldne gældsposter,

2) den, som påfører sine fordringshavere betydeligt tab ved ødsel levemåde, ved **spil**, ved vovelige foretagender, der ikke står i forhold til hans formue, ved i høj grad uordentlig forretningsførelse eller anden letsindig adfærd,

3) den skyldner og tillidsmand, som ved afgivelse af de til åbning af forhandling om tvangsakkord udenfor konkurs fornødne erklæringer giver urigtige oplysninger eller gør sig skyldig i grov skødesløshed.

§ 301. Med bøde eller hæfte indtil 3 måneder straffes den, som forsætligt eller uagtsomt undlader at efterkomme en ham påhvilende pligt til at erklære sig eller et selskab, for hvis ledelse han har ansvaret, fallit.

§ 302. Med bøde eller hæfte straffes den, der undlader at føre forretningsbøger, som det ifølge lov påhviler ham at føre, eller gør sig skyldig i grove uordener med hensyn til førelsen af sådanne bøger eller ved den ved lov foreskrevne opbevaring af disse eller deres bilag.

§ 303. Den, som udviser grov uagtsomhed ved at tilforhandle sig eller på anden lignende måde modtage ting, der er erhvervet ved en berigelsesforbrydelse, straffes med bøde eller hæfte. I gentagelsestilfælde, samt når den skyldige tidligere har været dømt for en berigelsesforbrydelse, kan straffen stige **til** fængsel i 6 måneder.

§ 304. Med bøde eller hæfte straffes den, som i tilfælde, hvor afgørelse om et formueanliggende træffes ved afstemning, skaffer sig eller andre adgang til uberettiget at deltage i denne eller til at afgive flere stemmer, end der tilkommer ham, eller bevirker, at afstemningen forvanskes.

gæld eller betaler eller stiller sikkerhed for betydelige forfaldne gældsposter,

2) den, som påfører sine fordringshavere betydeligt tab ved ødsel levemåde, ved **spil**, ved vovelige foretagender, der ikke står i forhold til hans formue, ved i høj grad uordentlig forretningsførelse eller anden letsindig adfærd,

3) den skyldner og tillidsmand, som ved afgivelse af de til åbning af forhandling om tvangsakkord udenfor konkurs fornødne erklæringer giver urigtige oplysninger eller gør sig skyldig i grov skødesløshed.

Med bøde straffes den, som forsætligt eller uagtsomt undlader at efterkomme en ham påhvilende pligt til at erklære sig eller et selskab, for hvis ledelse han har ansvaret, fallit.

Med bøde straffes den, der undlader at føre forretningsbøger, som det ifølge lov påhviler ham at føre, eller gør sig skyldig i grove uordener med hensyn til førelsen af sådanne bøger eller ved den ved lov foreskrevne opbevaring af disse eller deres bilag.

Den, som udviser grov uagtsomhed ved at tilforhandle sig eller på anden lignende måde modtage ting, der er erhvervet ved en berigelsesforbrydelse, straffes med bøde. I gentagelsestilfælde, samt når den skyldige tidligere har været dømt for berigelsesforbrydelse, kan straffen stige til fængsel i 6 måneder.

Med bøde straffes den, som i tilfælde, hvor afgørelse om et formueanliggende træffes ved afstemning, skaffer sig eller andre adgang til uberettiget at deltage i denne eller til at afgive flere stemmer, end der tilkommer ham, eller bevirker, at afstemningen forvanskes.

Hæftestraffebestemmelser i særlovgivningen.

- L. nr. 169 af 15. juni 1956 - banker.
 Lb. nr. 8 af 15. januar 1960 - sparekasser.
 L. nr. 213 af 4. juni 1965.
 L. nr. 372 af 23. december 1964 - valutaforhold.
 L. nr. 328 af 11. december 1934 - forbud mod udførsel af dobbeltmøntede kreditforeningsobligationer.
 Lb. nr. 15 af 28. januar 1958 - mægling i arbejdsstridigheder.
 Lb. nr. 314 af 22. juni 1971.
 L. nr. 147 af 13. april 1938 - pressens brug.
 L. nr. 213 af 4. juni 1965.
 L. nr. 170 af 16. maj 1962 - Nukleare anlæg (atomanlæg).
 L. nr. 213 af 4. juni 1965.
 L. nr. 245 af 8. juni 1966 - mælkekontrol.
 L. nr. 215 af 16. juni 1958 - udførsel af kød.
 Lb. nr. 380 af 26. juni 1969 - hunde.
 L. nr. 423 af 12. april 1949 - indenrigs kødkontrol.
 Lb. nr. 26 af 9. februar 1968 - levnedsmidler.
 Lb. nr. 162 af 21. april 1969 - dybfrosne levnedsmidler.
 L. nr. 193 af 12. juni 1962 - værn af dyr.
 L. nr. 93 af 31. marts 1953 - dyrs anvendelse ved biologisk forskning.
 Lb. nr. 385 af 4. juli 1969 - leje.
 Lb. nr. 315 af 1. juli 1970 - regulering af boligforhold (til 1974).
 Lb. nr. 310 af 30. juni 1970 - boligsikring.
 Lb. nr. 145 af 1. maj 1959 - uretmæssig konkurrence.
 L. nr. 174 af 28. april 1950 - levnedsmidler.
 L. nr. 157 af 31. maj 1961 - fotografier.
 L. nr. 158 af 31. maj 1961 - ophavsretten.
 L. nr. 479 af 20. december 1967 - patent.
 L. nr. 142 af 29. april 1955 - arbejdstageres opfindelser.
 L. nr. 479 af 20. december 1967.
 L. nr. 18 af 27. januar 1960 - hemmelige patenter.
 L. nr. 215 af 31. maj 1968.
 L. nr. 213 af 4. juni 1965 - kystfredning.
 L. nr. 167 af 12. maj 1965 - kvalitetskontrol med fisk og fiskevarer.
 Lb. nr. 539 af 10. november 1969 - offentlig forsorg.
 Lb. nr. 413 af 28. august 1970 - børne- og ungdomsforsorg.
 Lb. nr. 163 af 26. maj 1959 - tilsyn med pensionskasser.
 L. nr. 147 af 13. maj 1959 - forsikringsvirksomhed.
 Lb. nr. 251 af 6. juni 1967 - arbejdsmarkedets tillægspension.
 L. nr. 213 af 4. juni 1965 - trigonometr. stationer.
 L. nr. 337 af 21. september 1939 - befordringsmidler for krigsmagt og civilforsvar.
 Lb. nr. 122 af 1. april 1962 - civilforsvaret.
 Lb. nr. 15 af 20. januar 1970 - værnepligt.
 L. nr. 187 af 20. maj 1933 - værnepligt.
 L. nr. 342 af 23. december 1959 - det civile beredskab.
 L. nr. 145 af 21. april 1965 - Danmarks erhvervsfond.
 Lb. nr. 56 af 25. februar 1969 - egnsudvikling.
 L. nr. 229 af 3. juni 1967 - lån til industri.
 L. nr. 102 af 31. marts 1955 - monopoler og konkurrencebegrænsn.
 L. nr. 115 af 2. april 1971.
 Lb. nr. 243 af 2. juni 1971 - reguleringspristal.
 L. nr. 216 af 8. juni 1966 - licitation.
 L. nr. 68 af 15. marts 1967 - statsaut. revisorer.
 L. nr. 121 af 25. marts 1970 - restaurations- og hotelvirksomhed
 L. nr. 220 af 27. maj 1970 - registrerede revisorer.
 Lb. nr. 381 af 10. juni 1969 - luftfart.
 L. nr. 100 af 31. marts 1954 - rigsretten.

- L. nr. 117 af 15. april 1964 - ministres ansvarlighed.
 L. nr. 118 af 3. maj 1961 - midler til bekæmpelse af plantesygdomme, ukrudt og skadedyr.
 L. nr. 278 af 18. juni 1969 - afsætning af danske landbrugsvarer.
 L. nr. 281 af 18. juni 1969 - kornordning.
 L. nr. 265 af 10. juni 1970 - afsætning af frugt og gartneriprodukter.
 L. nr. 213 af 4. juni 1965.
 Lb. nr. 16 af 20 januar 1965 - våben.
 L. nr. 139 af 7. maj 1937 - kontrol m. tilvirkn. af krigsmateriel.
 Lb. nr. 20 af 7. februar 1961 - udlændinges adgang til landet.
 L. nr. 223 af 7. juni 1952 - pas til danske statsborgere.
 Lb. nr. 231 af 27. juni 1961 - færdselslov.
 Lb. nr. 609 af 19. december 1969 - rettens pleje.
 Lb. nr. 277 af 30. juni 1965.
 L. nr. 63 af 3. marts 1948 - ydelse af jur. bistand, inkasso- og detektivvirksomhed.
 L. nr. 194 af 8. juni 1966 - tatovering.
 L. nr. 289 af 9. juni 1971 - forskelsbehandling på grund af race m. v.
 L. nr. 23 af 27. januar 1956 - afgift af lotterigevinst.
 Lb. nr. 45 af 10. februar 1970 - afgift af arv og gave.
 Lb. nr. 453 af 11. oktober 1971 - sømandsskat.
 Lb. nr. 457 af 30. august 1971 - skattemæssige afskrivninger.
 Lb. nr. 450 af 30. september 1971 - særlig indkomstskat.
 L. nr. 310 af 9. juni 1971 - beskatning af pensionsordninger.
 Lb. nr. 439 af 21. september 1971 - selvangivelse af indtægt og formue.
 Lb. nr. 348 af 3. august 1967 - tipning.
 Lb. nr. 300 af 5. august 1968 - totalisatorspil.
 Lb. nr. 448 af 30. september 1971 - kildeskat.
 L. nr. 174 af 30. april 1969 - stempelafgift.
 Lb. nr. 136 af 1. april 1971 - kontrol m. omsætn. af spiritus og vin.
 Lb. nr. 143 af 1. april 1971 - forbrugsbegræns. foranstaltn.
 Lb. nr. 144 af 1. april 1971 - forskell. forbrugsafg.
 Lb. nr. 138 af 1. april 1971 - tobaksafgifter.
 Lb. nr. 367 af 3. august 1971 - omsætningsafgift af motorkøretøjer.
 Lb. nr. 308 af 29. juni 1970 - alm. omsætningsafgift.
 L. nr. 257 af 9. juni 1967 - tilskud til priser på mejeriprodukter.
 Lb. nr. 139 af 1. april 1971 - afgift af chokolade og sukkervarer.
 Lb. nr. 135 af 1. april 1971 - afgift af spiritus.
 L. nr. 510 af 18. december 1970 - benzinafgift.
 L. nr. 524 af 18. december 1970 - toldlov.
 L. nr. 98 af 17. marts 1971 - afgift af vin og frugtvin.
 L. nr. 221 af 26. maj 1971 - registreringsafgift af motorkøretøjer.
 L. nr. 321 af 7. juli 1945 - forbud mod badning.
 L. nr. 182 af 23. juni 1932 - sundhedsvæs. centralstyrelse.
 Lb. nr. 197 af 14. maj 1970 - lægegerning.
 L. nr. 193 af 4. juni 1947 - bekæmp. af kønssygdomme.
 L. nr. 209 af 4. juni 1965.
 L. nr. 90 af 31. marts 1953 - jordemodgergerning.
 L. nr. 190 af 11. juni 1954 - tandlægevirksomhed.
 Lb. nr. 248 af 2. juli 1962 - apotekervæsenet.
 Lb. nr. 391 af 21. juli 1969 - euforiserende stoffer.
 L. nr. 127 af 25. maj 1956 - sygeplejersker.
 L. nr. 119 af 3. maj 1961 - gifte og sundhedsfarlige stoffer.
 L. nr. 154 af 8. maj 1968 - terapiassistenter.
 L. nr. 120 af 24. marts 1970 - svangerskabsafbrydelse.
 Lb. nr. 163 af 12. maj 1967 - sølov.
 L. nr. 213 af 4. juni 1965.
 L. nr. 120 af 31. marts 1952 - skibsfartsnævn.
 L. nr. 229 af 7. juni 1952 - sømandslov.

